

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Dlouhodobá nezaměstnanost v České republice a její specifika v Moravskoslezském kraji
Long-term Unemployment in the Czech Republic and its Specific Features in the Moravian-
Silesian Region

Student: Bc. Ivo Pisarský

Vedoucí diplomové práce: prof. Ing. Jaromír Gottvald, CSc.

Ostrava 2018

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra národohospodářská

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Ivo Pisarský**

Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6202T027 Národní hospodářství

Téma: Dlouhodobá nezaměstnanost v České republice a její specifika v
Moravskoslezském kraji
Long-term Unemployment in the Czech Republic and its Specific
Features in the Moravian-Silesian Region

Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Teoretická východiska dlouhodobé nezaměstnanosti
 3. Analýza vývoje dlouhodobé nezaměstnanosti v České republice
 4. Specifika dlouhodobé nezaměstnanosti v Moravskoslezském kraji
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. Praha: Grada, 2010. ISBN 8024732580.
- HINDLS, R., I. NOVÁK, a J. KAŇOKOVÁ. *Metody statistické analýzy pro ekonomy*. Praha: Management Press, 1997. ISBN 80-85943-44-1.
- CAHUC, Pierre, S. CARCILLO, a A. ZYLBERGER. *Labor economics*. 2nd edition, The MIT Press, Cambridge, 2014. ISBN 9780262027700.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **prof. Ing. Jaromír Gottvald, CSc.**

Datum zadání: 24.11.2017

Datum odevzdání: 27.04.2018

Ing. Jiří Balcar, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci, včetně všech příloh, vypracoval samostatně.

V Ostravě dne 27. 4. 2018

.....

Bc. Ivo Pisarský

Poděkování

Děkuji prof. Ing. Jaromíru Gottvaldovi, CSc. za odbornou pomoc, čas a trpělivost, kterou mi věnoval při psaní mé diplomové práce.

Obsah

1	Úvod	4
2	Teoretická východiska dlouhodobé nezaměstnanosti	6
2.1	Specifika nezaměstnanosti	6
2.2	Obecné přístupy	7
2.3	Typy nezaměstnanosti	10
2.4	Dlouhodobá nezaměstnanost.....	13
2.5	Politiky zaměstnanosti	17
3	Analýza vývoje dlouhodobé nezaměstnanosti v České republice	21
3.1	Charakteristika České republiky	21
3.2	Charakteristika a vývoj trhu práce v České republice.....	22
3.3	Dlouhodobá nezaměstnanost v České republice	29
4	Specifika dlouhodobé nezaměstnanosti v Moravskoslezském kraji	34
4.1	Charakteristika Moravskoslezského kraje.....	34
4.2	Charakteristika a vývoj trhu práce v Moravskoslezském kraji	36
4.3	Dlouhodobá nezaměstnanost v Moravskoslezském kraji	42
4.4	Okresy Moravskoslezského kraje	47
4.5	Odhad modelu	73
5	Závěr.....	84
	Seznam použité literatury:	85
	Seznam zkratk	89
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	90
	Prohlašuji, že.....	Chyba! Záložka není definována.

1 Úvod

„Nikdy nepřestaňte pracovat. Práce vám dává smysl a život je bez ní prázdný...“

Stephen Hawking

Tématem této diplomové práce je dlouhodobá nezaměstnanost v České republice, a především pak v Moravskoslezském kraji. Nezaměstnanost je jedním z důležitějších ukazatelů, který napoví o kondici ekonomiky. Atraktivita tohoto tématu spočívá také v tom, že situace v Moravskoslezském kraji se dlouhodobě odlišuje od ostatních krajů. Důvodem je především historický vývoj, který měl Moravskoslezský kraj jakožto oblast s rozvinutým těžkým průmyslem. Z toho vyplývá, že situaci v nezaměstnanosti neovlivňují jen fáze hospodářských cyklů, ale je zde i rozšířená strukturální nezaměstnanost.

Dlouhodobou nezaměstnaností pojmenováváme tu nezaměstnanost, která trvá déle než 12 měsíců. Existuje několik typů nezaměstnaností, které jsou pro ekonomiku a společnost škodlivé a ta dlouhodobá zvláště. Dlouhodobá nezaměstnanost má na člověka značný negativní vliv. Může se jednat o hlavní důvod, který zapříčiní rozpad manželství, růst kriminality, zvýšenou konzumaci alkoholu nebo způsobí duševní nemoci. Po čase také nezaměstnaný ztrácí svou kvalifikaci a pracovní návyky. Dlouhodobá nezaměstnanost je také specifická v tom, že některé skupiny na trhu práce jsou jí více ohroženy, než jiné.

Hlavním cílem této diplomové práce je zmapovat situaci dlouhodobé nezaměstnanosti v České republice a zejména v Moravskoslezském kraji. Zjistit jaký dopad měl historický vývoj na jednotlivé okresy a vyhodnotit, které okresy jsou dlouhodobou nezaměstnaností nejpostiženější, a které naopak nemají výraznější problém. Pokusíme se také zjistit, jak se podepisuje terciární sféra hospodářství na dlouhodobou nezaměstnanost mužů a ženy. V závěru se pokusíme definovat ekonomickým modelem, jak ovlivňuje hrubý domácí produkt počet dlouhodobě nezaměstnaných.

Tato diplomová práce je rozdělena vyjma úvodu a závěru do tří stěžejních částí. V první části je popsána problematika nezaměstnanosti obecně. Její specifika, jaký pohled na tuto problematiku mají různé ekonomické školy a jaké existují typy a poté detailní popis dlouhodobé nezaměstnanosti jako takové. V závěru první části jsou

vyjmenovány politiky zaměstnanosti, které s nezaměstnaností bojují. Druhá část analyzuje pracovní trh a poté vývoj dlouhodobé nezaměstnanosti v České republice, dojde také k základnímu srovnání s vybranými zeměmi Evropy. V Poslední části se už zaměříme na samotný Moravskoslezský kraj, kde přiblížíme jeho ekonomickou situaci k ostatním krajům, pracovní trh k ostatním krajům a dlouhodobou nezaměstnanost. Nebude zde chybět ani detailní analýza situací v okresech a model zaměřený na danou problematiku.

Pro mezinárodní srovnání byla použita data z OECD, pro krajská data z českého statistického úřadu a pro okresní data z Úřadu práce.

2 Teoretická východiska dlouhodobé nezaměstnanosti

Ten, kdo nepracuje, nemusí být nutně nezaměstnaný, stejně jako zaměstnaný nemusí být ten, kdo pracuje. Rozlišuje se práce pro osobní potřebu, radost, domácnost a práci v pojetí zaměstnání za plat či mzdu na základě smluvního kontraktu. Mezinárodní úřad práce v Ženevě definuje nezaměstnanost ve třech požadavcích: lidé schopní práce věkem, zdravotním stavem a osobní situací, mají zájem o zaměstnání, ale v daném momentě nejsou v pracovním poměru. První požadavek eliminuje ty, kteří pracovní poměr mít nemohou, a zpravidla je o ně postaráno prostřednictvím sociálního systému státu. Druhá podmínka eliminuje ty, kteří o zaměstnání nestojí. Pojem chtít zaměstnání v českých podmínkách znamená nahlášení se na úřadu práce a zároveň schopnost nastoupit na pracovní pozici v co nejkratší době. Důvodů, proč lidé nechtějí nastoupit do zaměstnání, může být několik, jako třeba výhra v loterii, vysoké dědictví anebo alternativní způsob života (Mareš, 1998).

V naší kultuře je zaměstnání klíčovým aspektem našich životů. Vstup do ekonomické aktivity a v důchodovém věku pak výstup je jedním z životních mezníků každého jedince. Mezi prvních pět vět při představování zařadí průměrný jedinec i informace o svém zaměstnání, to svědčí o důležitosti, jakou mu přikládáme (Jurečka, 2010).

2.1 Specifika nezaměstnanosti

Rozdělením obyvatelstva do několika kategorií můžeme údaje o nezaměstnanosti kvantifikovat. Dosáhneme tak vypovídajících hodnot. Nezaměstnanost se může týkat pouze obyvatele v produktivním věku. Produktivním věkem je v této situaci je myšlena doba od ukončení povinné školní docházky až po odchod do penze. Na řadu přichází další rozdělení podkategorií. Zaměstnaní (plný nebo poloviční úvazek) a nezaměstnaní (popsáno v kapitole 2). Součtem těchto zaměstnaných a nezaměstnaných dostaneme ekonomicky aktivní obyvatelstvo. Zbývající skupina obyvatelstva, která je v produktivním věku, ale nehledající zaměstnání, přičemž je ani nemají, spadají do kategorie ekonomicky neaktivních. Důvody, proč lidé nehledají v produktivním věku

zaměstnání může být několik. Například studenti nebo lidé, kteří pečují o handicapované členy rodiny. Rovněž zde nalezneme i dobrovolně nezaměstnané.

Podíl nezaměstnaných osob k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu se nazývá míra nezaměstnanosti. Od roku 2012 se ale přešlo na novou metodiku, kdy se počet nezaměstnaných osob nedělí k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu, ale ke všem obyvatelům v daném produktivním věku. Míra nezaměstnanosti je v současné době nejčastějším ukazatelem a vyjadřuje se v procentech. Kromě celostátní úrovně se s ní setkáváme i na dílčích úrovních jako jsou kraje, regiony, města nebo okresy. Vyjadřuje se také v podkategoriích pohlaví, věkové skupiny nebo maximálního dosaženého vzdělání (Jurečka, 2010).

V České republice existují dva rozdílné ukazatele vyjadřující nezaměstnanost. První je podíl nezaměstnaných osob a druhý obecná míra nezaměstnanosti. Podíl nezaměstnanosti vychází z dat Ministerstva práce a sociálních věcí, zatímco obecná míra nezaměstnanosti vychází z výběrového šetření pracovních sil zastřešeného Českým statistickým úřadem. Způsob, jakým obě instituce jednotlivé míry vypočítávají, se neliší, rozdíl je pouze u vstupních dat (Jurečka, 2010).

2.2 Obecné přístupy

Existují tři základní obecné přístupy k nezaměstnanosti, které definují její vznik. Liberalistická a neoklasická ekonomie, keynesiánství, marxismus.

Liberalistická a neoklasická ekonomie

Liberalistická a neoklasická ekonomie se soustředí na okolí trhu a jeho rovnováhu. Základní mechanismem pro přizpůsobení a rovnováhu je cena. Každý jednotlivý trh má bod, kdy je mezi nabídkou a poptávkou rovnováha. Rovnováha nastává automaticky pomocí tržních sil neboli pomocí neviditelné ruky trhu. Jakákoli regulace ze strany státu brání přirozené rovnováze. Trh se velmi podobá klasickému trhu zboží a služeb, neboť se pracovní síla považuje za zboží. Nezaměstnanost je tak důsledkem trhu a tržních mechanismů. Příčinu nezaměstnanosti pak hledají liberalisté v nepružnosti nabídky na trhu práce. Nepružnost nabídky práce je zapříčiněna potřebou změny zaměstnání, malou informovaností, malou ochotou dojíždět za prací, neakceptováním zhoršených podmínek.

Nezaměstnanost je výsledkem prozatímní nevyváženosti mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce. Nezaměstnanost nemůže být nulová, protože určitá její míra je považována za minimum, které nelze odstranit. Liberalisté pracují s pojmem dobrovolná nezaměstnanost, který dávají do rovnosti s přirozenou mírou nezaměstnanosti (oba pojmy budou vysvětleny v další části). Každý nezaměstnaný účastník trhu práce se svobodně rozhoduje, zda je ochotný navázat pracovní poměr za danou mzdu. Jeho rozhodnutí se odvíjí od výše nabízené mzdy, kterou porovnává s příspěvkem v nezaměstnanosti. Každý, kdo je ochoten přijmout pracovní podmínky, obzvláště ty mzdové, je vždy schopen zaměstnání získat. Proto liberalisté uvažují pouze o dobrovolné nezaměstnanosti. Důvodem, proč existuje je například situace, kdy po ztrátě zaměstnání nejsou lidé ochotni nastoupit na pracovní pozici, která je méně výhodná oproti předchozímu zaměstnání. Zahrnuto je i několik relativních čísel, jako námaha nebo náklady na dojíždění v porovnání se sociální podporou. Dle těchto principů se může zdát, že vysoké mzdové požadavky jsou příčinou nezaměstnanosti. Při nižších mzdových nákladech mají firmy vyšší zisky, ty vedou k investování, následnému zvýšení míry růstu kapitálu. To znamená rozšíření výroby a vznik nových pracovních pozic a snížení nezaměstnanosti (Mareš, 1998).

Dalším faktorem, který ovlivňuje situaci na trhu práce je vnímání společnosti a její pohled na nezaměstnané. Liberálové slučují nezaměstnanost s nedostačujícími impulsy k práci, které způsobují zaručené příjmy formou sociální dávky. Proto je jejich vnímání sociálního státu v negativním smyslu. Náhrada za mzdu pomáhá zvyšovat nezaměstnanost a neměla by tudíž existovat. Pokud jsou sociální dávky vysoké, měla by být i vysoká minimální mzda. Pokud rozdíl mezi mzdou nekvalifikovaného pracovníka a sociální dávkou je jen malý nebo není dostatečně vysoký, nepřiměje nekvalifikovaného pracovníka, aby nastoupil do zaměstnání. Při nižší mzdové sazbě si nezaměstnaný může zvolit příjem bez práce, v podobě sociálních dávek. Jako řešení se nabízí, snížení sociálních dávek na úroveň, aby nesloužily jen jako varianta pro příjem bez práce. Jako další nepříznivý aspekt jsou vnímány odbory. Určitá mzdová úroveň, kterou odbory udržují, znamená pro firmu omezení při najímání dalších zaměstnanců. Zápolení s nezaměstnaností tedy probíhá na trhu práce na straně nabídky. Forma zápolení je v boji proti mzdové regulaci, proti sociálnímu státu a proti inflaci. Kromě podkopání motivace se na sociální stát také nahlíží jako na strůjce inflace. Liberalisté upřednostňují nízkou inflaci před bojem s nezaměstnaností. Nízká hladina inflace dává impuls k investicím, ty

mají zaručit konkurenceschopnost na světových trzích a následnou poptávku po zaměstnancích (Mareš, 1998).

Keynesiánská ekonomie

Keynesova teorie nesouhlasí s výkladem liberalistů a neoliberalistů, kteří nezaměstnanost rozdělují na frikční a dobrovolnou. Sami rozdělují nezaměstnanost na čtyři typy: dočasnou (frikční), sezónní, cyklickou a strukturální. Keynes tvrdí, že ve společnosti existuje nedobrovolná nezaměstnanost a odmítá myšlenku, že nezaměstnaní se vyhýbají práci. Příčinu nezaměstnanosti shledává především v technologickém pokroku, ten má vytlačovat lidskou práci. S tím souvisí nedostatečná poptávka, která je důsledkem nedostatečné kupní síly obyvatelstva. Pokud je nedostatečná kupní síla, znamená to omezení investic, což vede ke snížení zaměstnanosti. Nízký sklon ke spotřebě a k investicím bude způsobovat nízkou poptávku po práci. Trh práce se dostane do nerovnováhy, při kterém bude nabízené množství práce větší než to poptávané. Taková situace na trhu práce znamená, že nezaměstnaní nemohou nalézt zaměstnání. V této situaci jim nepomohou ani snížené nároky na výši mzdy. Keynes dále uvádí, že ekonomika může nalézt rovnováhu i při menší úrovni zaměstnanosti, než je ta plná. Upozorňoval také na tzv. technologickou nezaměstnanost. Dle jeho slov je technologický pokrok rychlejší, než je schopnost vytvářet nová pracovní místa pro uvolněnou pracovní sílu vytlačenou technologickým pokrokem. Technologický pokrok bezesporu zvyšuje produktivitu práce. Firmy tak mohou uspokojit poptávku po jejich produktech i při neúplné zaměstnanosti. Situace, kdy se zvyšuje produktivita práce pomocí nástupu strojů, a to na úkor pracovní síly se nazývá technologická nezaměstnanost. Keynes ovšem nenahlížel na technologický pokrok pouze kriticky. V jeho vizích působí technologický pokrok potíže s nízkou zaměstnaností jen dočasně. Po jisté době technologický pokrok odstraní ekonomické potíže. Ekonomické potíže tak Keynes interpretuje jen jako dočasný problém (Mareš, 1998).

Keynes a jeho následovníci se odlišují od liberálů také v pojetí úlohy mzdy. Mzda na jedné straně vstupuje jako výrobní náklad, ale zároveň je i kupní silou obyvatel. To znamená, že pokud chce firma zvýšit svůj zisk, snížení vstupních náklad nebude dostatečně účinné, protože firma nebude moci udat své produkty při nízké kupní síle. Ve fázi recese ekonomického cyklu nebude moci ekonomiky nastartovat přes snižování mezd, ale ve stimulaci poptávky. Nejedná se jen o mzdy, ale i o podporu v nezaměstnanosti a další (Mareš, 1998).

Nezaměstnanost vycházející z nedostatečné spotřeby a nezaměstnanost spojená s technologickým pokrokem se nedá vyřešit pouze trhem samotným a tzv. neviditelnou rukou trhu. Keynes a jeho politika vychází z intervencionismu. Jako nástroj, který může zvýšit poptávku je chápán státní rozpočet, potažmo jeho výdaje. V situaci, kdy se nachází ekonomika v recesi, by bylo chybné snižovat veřejné výdaje. Tato chybná fiskální politika by měla za následek jen vyšší nezaměstnanost. Jinými slovy, cesta z krize vede přes proinvestování. Proti oponentuře, která připomíná, že zvýšení výdajů státu se promítne ve vyšší inflaci, Keynes argumentuje tím, že inflace je menší zlo než dlouhodobá vysoká nezaměstnanost (Mareš, 1998).

Marxistická ekonomie

Marxisté vidí problém nezaměstnanosti jednoduše. Důvod a příčinu nezaměstnanosti spatřují v kapitalismu. Kapitalismus dle jejich myšlení způsobuje ekonomické cykly, především krize, kdy je nezaměstnanost nejvyšší. Liberálové nahlíží na tržní ekonomiku jako na stabilní, pomáhá jí neviditelná ruka trhu. Marxisté ji vidí jako vysoce nestabilní, a nezaměstnanost v kapitalismu je problém, který nemá řešení. Má důležitou roli v systému hospodářství. Nezaměstnanost plní roli rezervy pracovních sil pro měnící se potřeby kapitálu. Tempo růstu produktivity tak není závislé na přirozeném přírůstku obyvatel. Mzdy se určují a pohybují pro potřebu kapitálu, kdy se hledí na to, aby výroba byla rentabilní. Další stránkou kapitalismu je, že urychluje změnu v rozložení kapitálu. Technologický pokrok vytlačuje živou pracovní sílu. Zaměstnanci jsou nahrazeni stroji. Započítává se zde i nepřímá ztráta pracovních pozic. Když firma potřebuje rozšířit výrobu, běžně by potřebovala více pracovních sil. Technologický pokrok ale způsobí, že noví zaměstnanci nebudou pro rozšíření výroby potřeba. Nerovnováha mezi reprodukcí pracovní síly a akumulací má za následek nezaměstnanost. Odstranit nezaměstnanost by bylo možné jen při zrušení osobního vlastnictví, takovou cestu vidí marxisté (Mareš, 1998).

2.3 Typy nezaměstnanosti

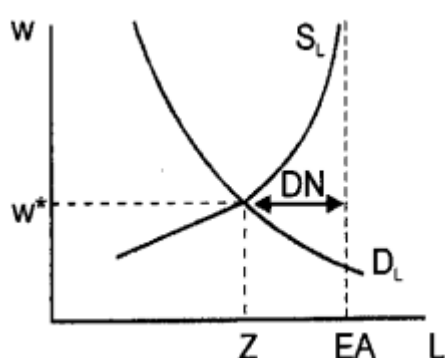
Nezaměstnanost se dělí do několika kategorií, které vychází z Keynesových předpokladů (Brožová, 2012):

- ***Frikční nezaměstnanost:*** do této se řadí všichni ti, kteří jsou dočasně nezaměstnaní po opuštění předchozí pracovní pozice, ale ještě nemají nové zaměstnání a potřebují nějakou dobu na jeho hledání. Frikční nezaměstnanost tak vzniká působením životního cyklu obyvatel. Dalším důvodem pro existenci frikční nezaměstnanosti je fakt, že informace na trhu práce nejsou dokonalé. To znamená to, že firmy nenaleznou vhodného zaměstnance na pracovním trhu ihned, ale nějakou dobu to trvá. Na straně druhé, nemusí nezaměstnaný přijmout první nabídku, kterou dostane. Může sbírat informace na zmapování okolností pro pozdější rozhodnutí. Mezi frikční nezaměstnané se řadí i čerství absolventi škol, kteří ukončili školní docházku závěrečnou zkouškou, ale ještě nenalezli své první zaměstnání. Frikční nezaměstnanost je charakterizována krátkodobým charakterem a je obecně prospěšná.
- ***Strukturální nezaměstnanost:*** skupina strukturálně nezaměstnaných vychází z nesouladu na trhu práce, konkrétněji z jeho nerovnováhy a nesouladu. Existují odvětví, která expandují, některá pak prochází útlumem. Příkladem může být Moravskoslezský kraj, kde dochází k útlumu hornického průmyslu a o práci může přijít tisíce lidí, jsou zde ale také odvětví, která vzkvétají, jako například IT průmysl, ale firmy nemají dostatek pracovních sil (jaký by potřebovaly). Velikost strukturální nezaměstnanosti se odvíjí od schopností, vzdělání, věku a informovanosti. Jedním z řešení, jak zmírnit strukturální nezaměstnanost, jsou rekvalifikační kurzy.
- ***Cyklická nezaměstnanost:*** cyklická nezaměstnanost vychází z hospodářského cyklu. Ve fázi expanze vznikají v ekonomice nové pracovní pozice a firmy najímají nové zaměstnance. Ve fázi útlumu dochází ke snižování zakázek a firmy tak přebytečné zaměstnance propouští. Řešení cyklické nezaměstnanosti může být problematičtější než u strukturální nezaměstnanosti, zde nemusí pomoci ani rekvalifikační kurzy.

Samostatným typem je sezonní nezaměstnanost. Její výskyt se vyznačuje pravidelným výkyvem během roku. Vyskytuje se v odvětvích sezonních, tedy tam, kde závisí na ročním období, jako třeba turismus, stavebnictví a podobně (Jurečka, 2010).

Další dělení je na dobrovolně a nedobrovolně nezaměstnané a vychází z keynesiánské teorie. Dobrovolně nezaměstnaní jsou všichni ti, kteří z nejrůznějších důvodů nechtějí pracovat za danou mzdu. Nedobrovolně nezaměstnaní jsou pak ti, kteří by i za danou mzdu pracovat chtěli, ale existují překážky, proč nemohou, jako třeba nedostatečný počet volných pracovních míst, nedostatečná kvalifikace nebo vzdělání (Jurečka, 2010).

Graf 2.1 Dobrovolná nezaměstnanost

Zdroj: Jurečka, 2010

w – mzdová sazba

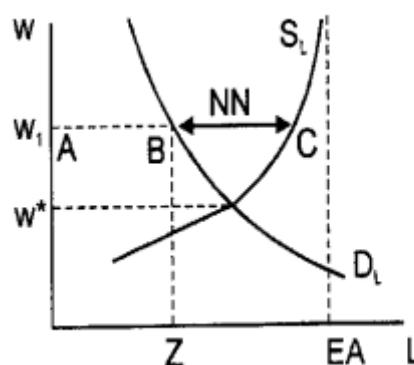
S_L – nabídka práce

EA – ekonomicky aktivní lidé

w_1 – skutečná mzdová sazba

DN – dobrovolně nezaměstnaní

Graf 2.2. Nedobrovolná nezaměstnanost

Zdroj: Jurečka, 2010

L – množství práce

D_L – poptávka po práci

w^* - rovnovážná mzdová sazba

Z – zaměstnaní

NN – nedobrovolně nezaměstnaní

Graf 2.1 ukazuje situaci, kdy je trh práce v rovnovážném stavu, tedy situaci, kde se střetává nabídka s poptávkou v úrovni rovnovážné mzdové sazby. Napravo od tohoto bodu (DN), vidíme ty účastníky trhu, kteří za danou mzdu pracovat nechtějí, jsou tak dobrovolně nezaměstnaní. V grafu 2.2 vidíme situaci, kdy se mzda dostane na úroveň vyšší (w^*). Firmy při této mzdové sazbě budou poptávat méně pracovní síly, naopak ale vyšší mzda podnítl více obyvatel nabízet svou pracovní sílu. V této situaci budou zaměstnaní všichni mezi body A až B (nebo na dolní ose od nuly do bodu Z). Od bodu B do bodu C (NN) budou všichni ti, kteří by za aktuální sazbu pracovat chtěli, ale už nenalezli volné pracovní místo a jsou tak nedobrovolně nezaměstnaní. Ostatní za bodem

C jsou opět dobrovolně nezaměstnaní, které ani zvýšená mzdová sazba do pracovního poměru nenalákala.

Dalším důležitým pojmem je přirozená míra nezaměstnanosti. Jedná se o důležitý ukazatel, který charakterizuje pracovní trh. *„Tato veličina představuje úroveň, při níž jsou různé trhy práce v zemi v průměru v rovnováze, jinak řečeno, tlaky na mzdy a ceny jsou také přibližně v rovnovážném stavu. Označení „přirozená“ neznamená, že by se jednalo o nevyhnutelnou nebo vhodnou výši nezaměstnanosti. Význam pojmu je v tom, že se skutečná nezaměstnanost od této míry v dlouhém období neodchyluje,“* uvádí Jurečka (2010, s. 141). O přirozené míře nezaměstnanosti hovoříme tehdy, když se ekonomika nachází na úrovni potencionálního produktu, tedy v situaci, kdy ekonomika dané země využívá optimálně své zdroje a jedinou nezaměstnaností je ta dobrovolná (Jurečka, 2010).

Přirozená míra nezaměstnanosti není neměnná a v ekonomice existuje celá řada faktorů, které ji ovlivňují. Závisí mimo jiné na preferencích a motivaci lidí ucházet se o zaměstnání a hledat jej, ale také na vstřícnosti a přizpůsobivosti se podmínkám pracovního trhu. Informovanost je rovněž ne méně důležitým faktorem, podobně jako dopravní infrastruktura, trh s nájemním bydlením, věkové rozložení obyvatel, tradice v dané zemi a další faktory. Jak moc je štedrý sociální systém, rovněž ovlivňuje přirozenou míru nezaměstnanosti.

Teorie hledání zaměstnání předpokládá, že jednotlivci znají pouze rozdělení mezd existujících v ekonomice a musí hledat zaměstnavatele, který jim nabídne určité mzdové nabídky (Cahuc a Carcillo, 2014).

2.4 Dlouhodobá nezaměstnanost

Dlouhodobá nezaměstnanost je problém, s kterým se nepotýká pouze Česká republika, ale i celá Evropská unie. Jako hlavní příčinu dlouhodobé nezaměstnanosti můžeme označit měnící se podmínky na trhu práce. Žádná nebo nízká kvalifikace, která nesplňuje požadavky zaměstnavatele může znamenat pro pracovníky přesunutí na sekundární trh práce nebo také mohou spadnout do dlouhodobé nezaměstnanosti. Vliv na dlouhodobě nezaměstnané má jejich vzdělání, praxe nebo rodinný stav (Holman, 2002).

V našich podmínkách se do kategorie dlouhodobě nezaměstnaných řadí osoby, které nepracují déle než dvanáct po sobě jdoucích měsíců. Po této době dochází ke snižování kvalifikace, ztrátě pracovních návyků a celkové upadá ochota najít si nové zaměstnání. Čím déle je osoba nezaměstnaná, tím hůře je pak zaměstnatelná, a to i z důvodu opatrnosti zaměstnavatelů, kteří dávají přednost, pokud mají tu možnost, těm krátkodoběji nezaměstnaným (Brožová, 2012).

Míra dlouhodobé nezaměstnanosti je ukazatelem, se kterým pracuje i Český statistický úřad. Počítá se jako podíl počtu nezaměstnaných jeden rok a déle vůči celkové pracovní síle (ČSÚ, 2017).

Dlouhodobě nezaměstnaní časem ztrácí své schopnosti, motivaci, lidský kapitál upadá. Ztrácejí důstojnost, ztrácejí sebeúctu. Firmy na takové osoby nahlízejí jako na osoby, které přišly o pracovní návyky, bez zodpovědnosti. Je faktem, že čím déle je osoba déle nezaměstnaná, tím obtížnější je její návrat na pracovní trh. Z nedobrovolně nezaměstnaného se po čase stane dobrovolně nezaměstnaný, protože ztratí naději na nalezení zaměstnání, a tak na celý pracovní proces už rezignuje. Tímto dochází k zvýšení přirozené míry nezaměstnanosti (Brožová, 2012).

V situaci, kdy se lidem nepoštěstí dlouho dobu nalézt adekvátní pracovní pozici, jsou ohroženi ekonomickými potížemi, začínající propadnutím životní úrovně, a končící existenčním problémem celé rodiny. Poté se spouští lavina sociálních a psychologických problémů jako ztráta důvěry ve vlastní schopnosti nebo ztráta komunikačních schopností. Škody a ztráty vznikají ekonomice jakožto celku. V podobě nižšího produktu, nižších úspor, nižší vybrané daně a dalšími následky (Brožová, 2003).

Vysoký podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob má negativní vliv na celou společnost jako celek. U takto postižené společnosti dochází k výskytu sociálně patologických jevů ve vyšší míře, zjištěných nepřímo: zvýšená konzumace alkoholu, nikotinu, drog, vyšší nemocnost a rostoucí spotřeba léků, vyšší výskyt sebevražedných pokusů. V České republice je nejpočetnější skupinou, která odchází dobrovolně ze života, právě skupina nezaměstnaných. Výzkumná šetření dokonce prokázala, že zvýšením nezaměstnanosti o 1 % se zvýší kriminalita o 5,7 %, sebevraždy o 4,1 % a počet lidí přijatých do státních nemocnic o 3,4 %. Zákeřné je, že na začátku je nezaměstnanost jako určitá forma dovolené, při které má člověk možnost se nad svým životem zamyslet, odpočinout si a nabrat síly. Později, kdy nastane situace opakovaného neúspěchu na trhu

práce, narůstá pesimistický postoj způsobený nemožností ovlivňovat osobní situaci, přesahující až do marnosti a beznaděje. Jako průvodní jevy vysoké nezaměstnanosti lze označit vyšší míru kriminality a násilí, rasových a mezi skupinových konfliktů, rodinné krize. Spolu s nezaměstnaností přichází i ztráta úcty k politickým stranám a autoritám, vznik tzv. třídy deklasovaných, což jsou lidé se zkušeností s dlouhodobou nezaměstnaností, bez kvalifikace a pracovních dovedností a trvale závislí na sociálních podporách (Buchtová, 2013).

Příčiny dlouhodobé nezaměstnanosti

V souladu s dlouhodobou nezaměstnaností, můžeme hovořit o dvou kategoriích, jimiž jsou ekonomická a sociální. K ekonomickým příčinám patří *mzdová strnulost a státem garantované jistoty*, k těm sociálním pak *nízká úroveň vzdělání a sociální a rodinné vazby* (Brožová, 2012).

V době dlouhotrvající hospodářské deprese může zejména ta dlouhodobá nezaměstnanost přetrvávat. V situaci, kdy nepřichází oživení ekonomiky, nevytváří se nová pracovní místa a nezaměstnaní tak nenalézají pracovní pozice, protože jich je méně než pracovníků nabízející svou práci. Jednou z dalších příčin může být *mzdová strnulost* na pracovních trzích, kdy ani v situaci velké nezaměstnanosti neklesají mzdy. Ty často nemohou klesat z důvodu dlouhodobých mzdových dohod, vzniklých kolektivním vyjednáváním, které vyjednaly odbory se zaměstnavatelem. Existuje Teorie trhu práce s insidery a outsidersy, tvrdící, že ze mzdových a dalších vyjednávání o podmínkách práce s firmami jsou outsidersi vyloučeni. Outsideri rozumíme ty, kteří stojí mimo pracovní proces – nezaměstnaní). Odbory pouze hájí zájmy insiderů, tedy těch, kteří jsou zaměstnání. Firmy nemohou jednat s outsidersy. Pokud by odbory neměly tak silnou pozici, mohly by firmy jednat s outsidersy o nižších mzdách nebo by nové firmy měly výhodu levnější pracovní síly.

Státem garantované jistoty pak brání v motivaci lidí najít si zaměstnání, zvláště pokud jsou podpory v nezaměstnanosti vysoké a dlouhotrvající (Holman, 2002).

Do skupiny nejvíce ohrožených dlouhodobou nezaměstnaností patří osoby *nízkokvalifikované a s nízkým vzděláním*. Je to především proto, že se jen stěží přizpůsobí změnám na trhu práce a je pro ně obtížné najít odpovídající pracovní pozici.

Ve velké míře postihuje mladé lidi s nízkým stupněm vzdělání, zvláště ty se základním vzděláním. Obecnou pravdou je, že čím vyšší stupeň vzdělání, tím se snižuje riziko zapadnutí do dlouhodobé nezaměstnanosti.

Ohrožené skupiny obyvatel

Existují typické skupiny obyvatel, které jsou nejohroženější dlouhodobou nezaměstnaností. Jsou to (Mareš, 2002):

- dlouhodobě stabilně zaměstnaní – čím delší a stabilnější pracovní poměr osoby mají, tak při případné ztrátě zaměstnání hledají hůře uplatnění na trhu práce a stávají se dlouhodobě nezaměstnaní (paradoxně),
- nekvalifikované osoby – asi nejrizikovější skupina. Jedná se o osoby, které nemají snahu sehnat si zaměstnání a jsou jen těžko vzdělavatelní. Řadí se zde i například alkoholici, recidivisté a sociálně nepřizpůsobiví,
- osoby s kumulovanými osobními a sociálními handicapy
- příslušníci etnických minorit a imigranti,
- obyvatelé venkova a zaostalých oblastí,
- zdravotně postižení,
- mladiství, zejména mladí problémoví jedinci

Dále se také uvádějí (Buchotvá, 2013):

- starší lidé – ztráta zaměstnání má daleko větší psychický vliv,
- ženy – zaměstnavatelé mohou upřednostnit spíše muže, protože ženy jsou tradičně zatíženější starostmi o domácnost. Obzvláště pak matky s malými dětmi, které mohou potřebovat častější absence, a také jim to zabrání pracovat ve vícesměnném provozu. U mladších žen se pak počítá s potřebou založení rodiny.

Hystereze na trhu práce

Člověk si postupem času zvyká na to, že nemusí chodit do zaměstnání a vypadne z životního rytmu. Velmi lehce si odvykne pravidelným každodenním povinnostem. Pak zjistí, že i s podporou, v případě uskromnění se, lze žít. Odpadají stresy s hledáním zaměstnání a žije se pohodlněji. Jedinec ztratí víru, že je ještě schopný najít nové

zaměstnání a stane se tak tzv. odražený pracovník. Dá tak přednost skromnějšímu, ale pohodlnějšímu životu ze sociálních dávek. Připočteme-li k tomu efekt, kdy firmy nechtějí zaměstnávat dlouhodobě nezaměstnané, dostaneme se téměř do bezvýchodné situace – máme nezaměstnané, kteří nechtějí pracovat a máme firmy, které takové nezaměstnané stejně nejsou ochotny najmout (Brožová, 2003).

2.5 Politiky zaměstnanosti

Nezaměstnanost v masivní míře je velký politický a ekonomický problém, proti kterému se musí bojovat. Shodu v tomto názoru mají jak veřejnost, tak odbory a zákonodárci. Rozdílné názory jsou ale ve formě provedení a užití prostředků pro snížení nezaměstnanosti. Snižovat nezaměstnanost nemůžeme bez ekonomického růstu. Ekonomický růst může nastat s růstem investic. Může ale dojít k situaci, kdy investice rostou, avšak poptávka po pracovní síle klesá. Pokud zvýšení investic má přeci jen za následek růst poptávky po práci, může vyvstat problém v její struktuře. Ve vyspělých ekonomikách existuje strukturální nezaměstnanost. V situaci, kdy se zvedne poptávka po zdravotních sestřích a doktorech, není možné tuto poptávku uspokojit dělníky. Tím se dostáváme k přesnější specifikaci cíle, a to, že není cílem pouze růst počtu nových pracovních míst, ale i jejich vhodné strukturování v hospodářství. Existuje několikero možností (Mareš, 1998).

Jedna z možností je v podobně tzv. neviditelné ruky trhu. To znamená, že si ekonomika poradí sama, bez pomoci státu.

Stimulace poptávky po práci. Ekonomický růst je možné nastartovat vytvořením ideálního prostředí pro investice. Pokud ideální podmínky přilákají investory, tak zde budou stavět a otvírat nové podniky. Příkladem může být snížení daní nebo rozšíření a zdokonalení dopravní infrastruktury, která hraje významnou roli při rozhodování investorů.

Další cesta může vést přes vytvoření pracovních míst, která budou zafinancována ze státní pokladny. Mohou to být místa ve veřejně prospěšných pracích, nebo jakákoli další místa ve státní správě. Karel IV. nechal v druhé polovině 14. st. postavit hladovou zeď. Zeď neměla žádný účel, ale lidé vykonávali práci, za kterou mohli být zaplacení.

Taková podoba v dnešní době už samozřejmě není možná, porušovalo by to principy aktivní politiky zaměstnanosti (Mareš, 1998).

Regulace trhu práce může být také účinnou zbraní, jak zápasit se zvýšenou nezaměstnaností. Konkrétně na straně nabídky. Můžeme regulovat vstup a výstup z trhu práce a tím ovlivnit velikost nabídky práce. V sociálním státě to probíhá formou transferových plateb, kdy se zabraňuje vstupu části populace na pracovní trh s tím, že jim umožní existence i mimo něj. Regulace může také probíhat v podobě rekvalifikačních kurzů, kdy přesuneme pracovní sílu z té části trhu, kde nabídka práce přesahuje poptávku tam, kam je potřeba. O kvalitní informační tok mezi nabídkou a poptávkou práce se stará úřad práce (Mareš, 1998).

Další kategorií je legislativní regulace pracovních podmínek. Zde spadá zkrácený pracovní úvazek, zkrácení pracovní doby, prodlužování dovolené nebo zákaz práce přes čas (Mareš, 1998).

Možností je i podpora v nezaměstnanosti. Nezaměstnaní dostanou prostředky pro svou existenci a zároveň dle keynesiánců dojde ke stimulaci kupní síly.

Makroekonomicko-hospodářská politika a politika zaměřující se na pracovní trh jsou dvě oblasti, které ovlivní nezaměstnanost a zaměstnanost. Makroekonomická hospodářská politika se považuje za stimulující aspekt pro ekonomiku. Podporuje ekonomický růst a tím vytváří pracovní pozice a snižuje nezaměstnanost. Politika zaměřující se na pracovní trh má prioritně povzbudit vytváření pracovních míst. Lze říci, že opatření této politiky ovlivní trh práce jak na straně poptávky, tak i nabídky. Dva hlavní cíle náleží politice trhu práce. Prvním je snížení nezaměstnanosti a druhým redistribuce nezaměstnanosti mezi skupinami obyvatel (Šímek, 2012).

Politika zaměstnanosti je určitým souhrnem opatření, která pomáhají vytvářet podmínky pro dynamickou stabilitu trhu práce a pro účinné utváření pracovních sil. Rozdělení politik dle zaměření (Winkler, Wildmannová, 1999):

Aktivity zaměřené na rozvoj infrastruktury trhu práce – cílem tohoto opatření jsou kvalitní a dostupné informace o volných pracovních pozicích a rovněž o uchazečích.

Aktivity, které podporují vytváření nových pracovních míst a pracovních činností – tato oblast politiky zaměstnanosti se zaměřuje na poskytnutí finanční podpory pro vytvoření nových pracovních míst pro zaměstnavatele, finanční podporu pro

začínající podnikatele z řad uchazečů o zaměstnání. Dále se financují veřejně prospěšné práce nebo se také usnadňuje zaměstnávání znevýhodněných skupin jako např. mladistvých nebo handicapovaných.

Aktivity zaměřené na zvýšení adaptability pracovní síly – politika v této kategorii spočívá v organizaci rekvalifikačních kurzů, díky kterým dojde ke zvýšení adaptability a mobility občanů.

Aktivity, které jsou zaměřené na zabezpečení životních podmínek – tyto aktivity spadají do kategorie pasivní politiky zaměstnanosti. V této skupině je zaměřenost na hmotnou podporu nezaměstnaných.

První tři kategorie patří do kategorie aktivní politiky zaměstnanosti, která stimuluje aktivní chování nezaměstnaného na trhu práce. Aktivní politika je zaměřena na konkrétní cílové skupiny. Poslední skupina aktivit patří do skupiny pasivní politiky zaměstnanosti, kde se jedná pouze o formu finančního zabezpečení pro obyvatele nemající zaměstnání.

Lidé s nevhodnou kvalifikací nebo polokvalifikovaní, dále lidé se zdravotní komplikací nebo handicapem, jsou nejvíce ohroženou skupinou nezaměstnaných, a proto se na takové skupiny nejčastěji zaměřuje aktivní politika zaměstnanosti (Winkler, Wildmannová, 1999).

Cíle aktivní politiky zaměstnanosti můžeme definovat ve dvou skupinách (Sirovátka, Horáková, Horák, 1995).

První skupina si klade za cíl zvýšit zaměstnanost, ale bez významnějšího zvýšení inflace. Dosáhneme toho pomocí programů, které zkrátí délku vyhledávání pracovních pozic a také zvýší efektivnost hledání. Realizace programů, výrazným způsobem ovlivní složení nezaměstnaných. Další možností je snížení produktivity práce a zvýšení pracovní náročnosti. Jedná se o neoblíbenou a umělou techniku navýšení pracovních pozic. Mohlo by se jednat o podobu, kdy jednoho kvalifikovaného zaměstnance nahradí dva nekvalifikovaní nebo méně kvalifikovaní zaměstnanci.

Ve druhé skupině se zaměřuje na změnu struktury nezaměstnaných. Patří zde programy, které problém nezaměstnanosti rozloží mezi ostatní obyvatele a zmírní tak dopady. Mezi takové nástroje můžou patřit předčasné důchody nebo veřejně prospěšné práce pro nezaměstnané, které by byly hrazené z vyššího daňového zatížení. Další programy se zaměřují na ohrožené skupiny a pomáhají jim získat zaměstnání.

Aktivní politika zaměstnanosti může být definována v následujících pěti skupinách (Winkler, Wildmannová, 1999):

- **Veřejné služby zaměstnanosti**

Patří zde poradenství, kurzy, zprostředkování práce, podpora mobility.

- **Pracovní příprava a výcvik**

Dělí se na dvě skupiny. První skupina je výběrová příprava, kde se řeší specifické problémy. Druhá skupina je všeobecná příprava, která má zvýšit kvalitu a připravenosti pracovní síly jakožto celku.

- **Programy pro nezaměstnanou mládež**

Programy v této skupině se zaměřují na pracovní přípravu a výcvik mládeže (i handicapované).

- **Programy na tvorbu nových pracovních míst**

Tato skupina je zaměřená na zaměstnavatele a osoby, které chtějí začít s vlastním podnikáním.

- **Programy pro handicapované osoby**

V této skupině je zaměřenost na handicapované osoby, které mají znevýhodnění na trhu práce. Může se jednat i o kulturní a sociální bariéry.

3 Analýza vývoje dlouhodobé nezaměstnanosti v České republice

V následující kapitole bude uveden detailnější rozbor a analýzy nezaměstnanost v České republice, především pak té dlouhodobé.

3.1 Charakteristika České republiky

Průmysl v České republice má dlouholetou tradici. Průmyslová výroba odpovídá svou skladbou malé vyspělé tržní ekonomice. Za poslední léta se zvýšil podíl potravinářského průmyslu a poklesl podíl průmyslu strojírenského. Ten je ale i nadále nejvýznamnějším průmyslovým odvětvím. Mezi nejrozvinutější odvětví spotřebního průmyslu patří odvětví textilní, výroba obuvi, porcelánu, keramiky, bižuterie. V potravinářství pak produkce mouky, cukru, masa a piva (Pražský hrad, 2018).

Česká republika má 10 597 473 obyvatel (k 30.9.2017) a rozkládá se na 78 866 km². Člení se na 14 krajů. Převládajícím náboženstvím je římsko-katolické (39,2 %), ale zároveň je vysoký počet obyvatel bez vyznání (39,7%) (Pražský hrad, 2018).

Tab. 3.1 *Vývoj HDP a inflace*

Ukazatel/rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Meziroční změna HDP (v %)	6,53	6,85	5,60	2,68	-4,80	2,27	1,78	-0,80	-0,48	2,72	5,31	2,59
Inflace	1,9	2,5	2,8	6,3	1	1,5	1,9	3,3	1,4	0,4	0,3	0,7

Zdroj: ČSÚ, 2018, zpracování vlastní

Důležitými ukazateli, které napoví o stavu a kondici ekonomiky jsou hrubý domácí produkt a inflace. Samotný stav ekonomiky prozradí HDP, především to, zda ekonomika roste, klesá nebo stagnuje. Od roku 2004 je Česká republika členem Evropské unie a na ekonomiku Česka to má pozitivní vliv. V roce 2005 až 2007 rostlo HDP v průměru o více než 6 % ročně. V roce 2007 nastal pokles pouze na 2,68% růst. V tabulce 3.1 vidíme, jak se krize v roce 2009 podepsala na stavu české ekonomiky. Produkt klesl o 4,8 %, další dva roky následoval pozvolný nárůst. V roce 2012 byl zaznamenán opět pokles o 0,8 % a další rok pokles pokračoval. Od roku 2014 hrubý domácí produkt dál už jen rostl.

3.2 Charakteristika a vývoj trhu práce v České republice

Trh práce České republiky má několik základních specifíků, myšleno v negativním slova smyslu. Jedním z velkých problémů je vysoký podíl nezaměstnaných, kteří jsou nezaměstnaní dlouhodobě. Několik let je jejich podíl na vysoké úrovni, někdy se jedná i o polovinu nezaměstnaných. Dalším problémem je nezaměstnanost mladé věkové skupiny, konkrétně u čerstvých absolventů škol, kteří jsou všeobecně ohroženou skupinou na trhu práce. Regionální nerovnováha je dalším problémem, který trápí český trh práce. Rozdíly nejsou jen v krajích, ale i v menších částech jako jsou okresy. Velký problém pak spočívá i ve skupinách obyvatelstva, které jsou závislé na sociálních dávkách. Zejména se jedná o osoby starší 50 let, zdravotně postižené, matky s malými dětmi nebo také o romskou populaci (Buchtová, 2012).

Po dobu čtyřiceti let byl trh práce v České republice silně ovlivněn centrálně plánovanou ekonomikou. Důsledkem bylo, že do roku 1990 byl český trh chráněn před vnější konkurencí. Existencí silné regulace pracovně právních vztahů byl zajištěn zaměstnancům vysoký stupeň jistoty zaměstnání a stability pracovní pozice. To ovšem nepříznivě působilo na efektivitu, která byla nízká, stejně jako využití pracovní síly (Kotýnková, 2006).

Trh práce 1990–2000

Na počátku 90. let byla situace na trhu práce ve znamení plné zaměstnanosti, praktické absence otevřené nezaměstnanosti a převažovala poptávka po pracovní síle nad nabídkou. V tomto období nastalo mnoho významných změn. Proběhly důležité ekonomické, politické a sociální reformy. Zásadou restrukturalizace ekonomiky došlo k podstatným změnám na pracovním trhu. Ekonomická reforma se zaměřila na vytvoření efektivní tržní ekonomiky, a to spolu s efektivním trhem práce. Ekonomická opatření zajišťovala urychlení liberalizace obchodu, otevření ekonomiky, ale měla za následek nedostatečnou konkurenci (Spěváček, 2002).

S nastávajícím poklesem ekonomiky se projevil pokles poptávky po pracovní síle a nastal tak neregistrovaný jev, který ovšem v jisté formě skrytě existoval, ale nezapadal do centrálně plánované ideologie, nezaměstnanost. Důvodem bylo, že ty podniky, které

byly neefektivní a neperspektivní stagnovaly, reorganizovaly se nebo zanikaly. Při probíhající privatizaci začaly do řady podniků nastupovat zahraniční firmy, které rychlým způsobem propouštěly nadbytečné zaměstnance, kteří byli důsledkem přezaměstnanosti (Spěváček, 2002).

Ve srovnání s vyspělými ekonomikami byla nezaměstnanost velmi nízká, zato ale dynamická. V roce 1990 byl nárůst registrovaných uchazečů o zaměstnání 40 %, což vzbuzovalo obavy. V následujícím roce se zvyšoval počet nezaměstnaných, jako následek propadu výroby. Propad ve výrobě nastal rozpadem trhů RVHP, nebo také zásluhou vysoce konkurenčně zaměřenými trhy na západě (Kotýnková, 2006).

Faktorů, které pomohly udržet nízkou nezaměstnanost, bylo více. Například úvěrování státních podniků nebo vznik nových pracovních míst, který přicházel ze soukromého sektoru, jenž se začínal teprve rozvíjet, zvláště pak sektor služeb. Existovala vysoká zaměstnanost žen, která byla dokonce nejvyšší na světě. Bylo spoustu pracujících důchodců. Míra nezaměstnanosti se pohybovala do 4 % (Flek, 2010).

Zaměstnanost prudce klesala, ale mnoho lidí odcházelo ze zaměstnání, aniž by pak hledali zaměstnání nové. Zejména důchodci, ženy, ale také lidé, kteří začali samostatně podnikat. Nastal tak zajímavý jev, kdy zaměstnanost klesala rychleji, než rostla nezaměstnanost (Kotýnková, 2006).

Na příznivý vývoj nezaměstnanosti měly vliv tyto hlavní faktory (Kotýnková, 2006):

- Poddimezovaný sektor služeb a obchodu, který vstřebal přebytečnou pracovní sílu ze sekundárního a primárního sektoru.
- Rozvoj soukromého sektoru, rozvoj malého a středního podnikání (obchod, služby, podnikání).
- Pokles ekonomicky aktivního obyvatelstva, snížení počtu pracujících důchodců (zrušení výhod pobírat důchod a plat, vhodnější podmínky pro odchod do důchodu), zvýhodnění pro matky s dětmi.
- Privatizace vedla k rozptýlení vlastnictví a nesnadného provedení strukturální změny (drobní vlastníci neměli vliv na rozhodování a ve firmách trvala nadále přezaměstnanost)
- Mzdová regulace, který snižovala mzdové náklady.

- Obsáhlá opatření aktivní politiky zaměstnanosti s odpovídajícím objemem finančních prostředků.
- Některé osoby odešly za prací do zahraničí nebo do stínové ekonomiky.

Změny se dosáhlo také ve struktuře zaměstnanosti v sektorech národního hospodářství. Největší propad zaměstnanosti nastal u zemědělství, lesnictví a dobývání nerostů. V roce 1990 byla zaměstnanost v primárním sektoru 11,8 %, o 10 let později už jen 4,8 %. Snižoval se počet pracovníků v průmyslovém odvětví. Oživení přišlo pro sektor služeb, zejména v prvních letech transformace nastal náhlý rozvoj. V dobách centrálně plánované ekonomiky byl soukromý sektor prakticky zanedbatelný. Lze říci, že ve všech odvětvích služeb se vytvořil značný prostor pro vznik pracovních pozic, které se dařilo zaplnit zaměstnanci uvolněnými z ostatních odvětví. Změna v sektorové struktuře pomohla posunout Českou republiku k zemím s moderní strukturou zaměstnanosti, ovšem počet zaměstnanců ve zpracovatelském průmyslu byl nadále vysoký (Spěváček, 2000).

Tab. 3.2 *Vývoj nezaměstnanosti a zaměstnanosti v sektorech v letech 1990 až 2000 (v %)*

Ukazatel/rok		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
míra nezam.		0,8	2,6	3,1	3,0	3,3	3,0	3,1	4,4	6,0	8,5	9,0
míra zam.		-	-	-	58,8	59,0	59,0	58,9	58,2	57,1	55,7	55,1
z toho	primární sektor	11,8	10,1	8,6	6,8	6,9	6,3	6,0	5,7	5,5	5,2	4,8
	sekundární sektor	45,4	46,5	44,8	44,7	42,2	41,5	41,0	41,3	41,2	40,7	40,1
	terciární sektor	42,8	43,4	46,4	48,5	50,9	52,2	53,0	53,0	53,3	54,1	55,1
míra eko. aktivity		-	-	-	61,4	61,6	61,5	61,2	61,1	61,0	61,0	60,4

Zdroj: Zpěváček, 2002, zpracování vlastní

Do roku 1997 panovala v České republice nízká nezaměstnanost pod 5 %, v roce 1998 už to bylo 6 % a v roce 2000 9 %. Míra zaměstnanosti začala od roku 1996 klesat z 58,9 % na 55,1 % v roce 2000. Zlomové období můžeme připisovat roku 1997-1998, kdy došlo k měnové krizi. V roce 1997 začala do České republiky přicházet hospodářská krize. Vláda schválila rozpočtové balíčky, které výrazně snížily vládní výdaje. Vláda byla v očekávání, že Česká národní banka zareaguje uvolněním měnové politiky. Přihlédneme-li k tomu, že ekonomika trpěla stagnací, navíc existoval vysoký schodek obchodní bilance, je vhodná v takové situaci kombinace restriktivní fiskální politiky a expanzivní měnové politiky, která by udržela nízké úrokové sazby. Ty by snížily příliv krátkodobého spekulativního kapitálu a koruna by ztratila na hodnotě a obchodní bilance by se vyrovnala. Česká národní banka ale překvapivě setrvala v měnové restrikcii, což

mělo za následek prohloubení hospodářské recese a obchodního schodku a nezaměstnanost se začala zvedat (Klaus, 2000).

Trh práce od roku 2001 do současnosti

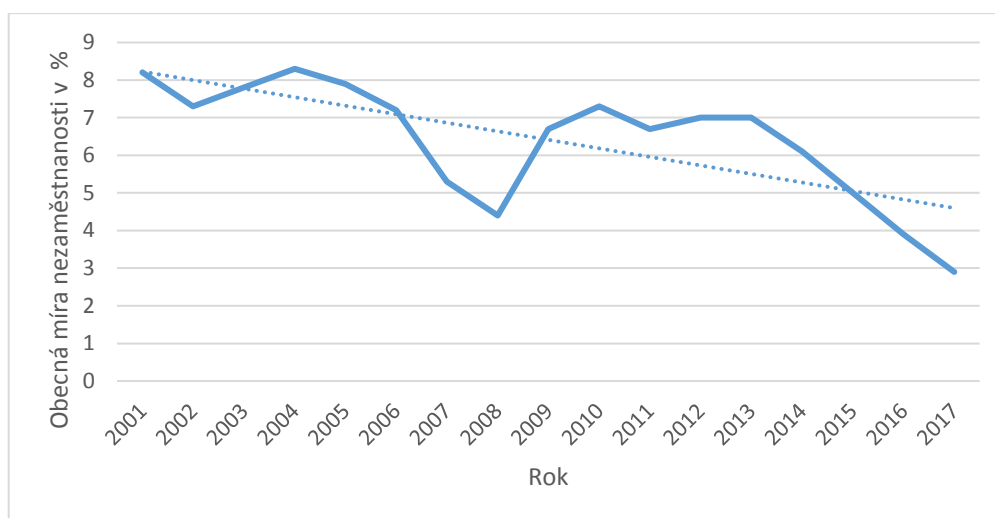
Tab. 3.3 *Vývoj nezaměstnanosti v letech 2001 až 2017 (v %)*

Ukazatel/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Obecná míra nezaměstnanosti	8,1	7,3	7,8	8,3	7,9	7,2	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7	7	7	6,1	5	3,9	2,9

Zdroj: ČSÚ, 2018a, zpracování vlastní

Od roku 2000 bylo období růstu HDP. V tabulce 3.3 vidíme vývoj nezaměstnanosti v České republice od roku 2001. Na začátku tisíciletí dosahovala obecná míra nezaměstnanosti 8,1 %. V roce 2002 poklesla na 7,3 %, ovšem následující dva roky byl zaznamenán opět nárůst. V roce 2004 byla naměřena vůbec nejvyšší obecná míra nezaměstnanosti od nového tisíciletí, 8,3 %. Následující léta, až do roku 2008, byl zaznamenán trend v pravidelném poklesu. V roce 2007 a 2008 se začíná naplno projevovat důsledek ekonomického oživení. Krize, která má svůj počátek ve Spojených státech, konkrétně na hypotečních trzích, zapříčinila prudký vzrůst nezaměstnanosti v roce 2009 o více než 2 p.b. oproti předchozímu roku a nadále pak stoupala. V roce 2013 následky krize začaly postupně odeznívat a nezaměstnanost začala od toho roku pouze klesat. Od roku 2015 se nezaměstnanost drží pod hladinou 5 %. V roce 2017 se hodnota zastavila na 2,9 % a je nejnižší v celé Evropské unii a na trhu práce je dostatek uchazečů o zaměstnání. V grafu 3.1, je znázorněna Obecná míra nezaměstnanosti, která je proložena trendem. Ve sledovaném období má nezaměstnanost klesající trend s cyklickými výkyvy.

Graf 3.1 Obecná míra nezaměstnanosti od roku 2001 do roku 2017 v České republice

Zdroj: ČSÚ, 2018a, zpracování vlastní

V období nového tisíciletí se trh potýkal s řadou problémů. Mimo jiné jde o nízkou mobilitu a flexibilitu pracovní síly, vysokou míru a růst dlouhodobé nezaměstnanosti, diskriminace, klesající podíl aktivního obyvatelstva, regionální rozdíly a strukturální problémy. Ze strukturálního hlediska je to nízká regionální a profesní mobilita zaměstnanců, nadměrné daňové zatížení práce a prakticky neexistující systém celoživotního vzdělávání.

Významné faktory podílející se na výši nezaměstnanosti:

- Finanční krize a propad HDP
- Hospodářská a ekonomická situace v ostatních zemích EU
- Velký počet osob odchází mezi ekonomicky neaktivní
- Rigidní trh práce
- Regionální rozdíly na trhu práce
- Stárnutí populace

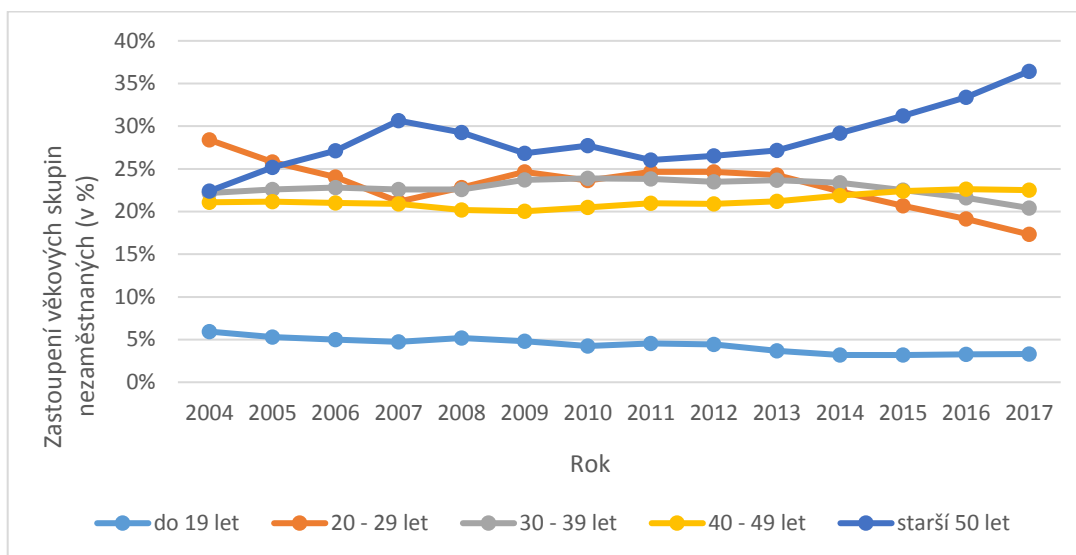
Tab. 3.4 Podíl nezaměstnaných dle pohlaví (v %)

Pohlaví/rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Muži	49%	48%	47%	46%	48%	52%	52%	51%	51%	51%	50%	50%	50%	50%
Ženy	51%	52%	53%	54%	52%	48%	48%	49%	49%	49%	50%	50%	50%	50%

Zdroj: ČSÚ, 2018a, zpracování vlastní

Dobrou zprávou je, že na trhu práce není vyšší počet nezaměstnaných mužů nebo žen. Z tohoto pohledu se tedy zdá, že ženské pohlaví není ohroženou skupinou na trhu práce, ovšem před krizí bylo více nezaměstnaných žen, po krizi byli zase častěji bez práce muži. Poslední 4 roky je nezaměstnanost rozdělena rovnoměrně mezi muže i ženy. Důvodů, proč před krizí byl vyšší podíl nezaměstnaných žen, může být několik, zejména že ženy jsou na trhu práce ohroženou skupinou, jak už víme z teorie. Důvod, proč se při krizi zvýšil podíl mužů, je ten, že pravděpodobně přicházeli o zaměstnání v první řadě muži. Zejména průmyslová odvětví jako automobilní nebo stavební průmysl, pociťují krizi nejdříve a mohou k propouštění přistupovat jako první. Pokud přijmeme fakt, že je to zejména mužské odvětví, můžeme nalézt příčinu, proč se zvedl mužský podíl na nezaměstnanosti. Důležitým faktorem je rozdělení sfér hospodářství. Čím nižší je terciární sféra, tím lze očekávat vyšší výkyvy v poměru nezaměstnaných mužů a žen.

Graf 3.2 Uchazeči o zaměstnání v evidenci ÚP ve věkových kategoriích

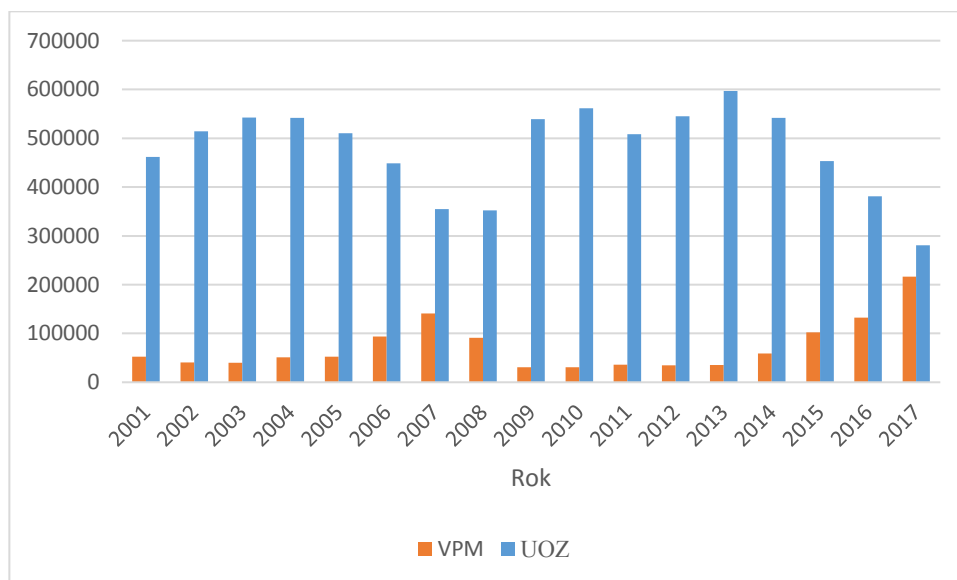

Zdroj: ČSÚ, 2018b, zpracování vlastní

V grafu 3.2 je zaznamenána věková struktura nezaměstnaných. Vyjma roku 2004 a 2005, byla nejpočetnější kategorie nad 50 let a od roku 2011 tento podíl roste. Tady už se podepisuje obtížnější zaměstnatelnost této skupiny. V roce 2017 přesahoval 35 %. Pokud bychom brali kategorii nad 40 let, je podíl přes 55 %. Právě starší populace patří k ohroženým skupinám na trhu práce, což je zřejmé i z grafu. Ostatní kategorie neměly větších změn. Příčinu, proč rostl poměr starších uchazečů, můžeme shledávat ve skladbě obyvatelstva, ve kterém je trend stárnutí populace. Ovšem růst podílu nezaměstnaných

straších 50 let, je zejména v posledních letech určitě rychlejší než proces stárnutí populace.

Graf 3.3 Počet volných pracovních míst a uchazečů o zaměstnání

Zdroj: ČSÚ, 2018c, zpracování vlastní

Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst se pohybuje v souladu s ekonomickým cyklem. V roce 2007 a 2008 byl počet volných pracovních míst relativně vyšší než v předchozích a následujících letech, stejně tak bylo uchazečů o zaměstnání méně v tomto období. Vlivem krize se situace změnila už v roce 2009, kdy došlo k nárůstu u uchazečů o zaměstnání a poklesu volných pracovních míst. V roce 2017 byl evidován vůbec nejvyšší počet volných pracovních míst za celé sledované období a zároveň nejnižší počet uchazečů. Druhý nejnižší počet uchazečů o zaměstnání byl v roce 2008, tedy těsně před krizí. Můžeme pozorovat, že před krizí, a to v roce 2008, klesl počet volných pracovních míst oproti roku 2007. Do jisté míry to mohla být předzvěst krize. Nejvyšší počet uchazečů byl v roce 2013, bezmála 600 tisíc uchazečů.

Tab. 3.5 Počet uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo

Ukazatel/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
UOZ/VPM	8,9	12,7	13,5	10,6	9,8	4,8	2,5	3,9	17,4	18,2	14,2	15,6	17,0	9,2	4,4	2,9	1,3

Zdroj: ČSÚ, 2018c, zpracování vlastní

Vyšší vypovídající hodnotu má ukazatel počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo. Vůbec nejvyšší byl tento ukazatel v roce 2010, kdy to bylo 18,2 uchazečů na jedno

volné pracovní místo. Nejnižší hodnota byla v loňském roce, jen 1,3 uchazečů. Nízká hodnota tohoto ukazatele byla před krizí, 2,5 a 3,9 uchazečů. V následujících letech vlivem hospodářské krize poskočila na 17,4 a 18,2. Aktuální situace popisuje nedostatek volné pracovní síly na trhu práce a tímto vlivem dochází k tlaku na zvyšování mezd.

Tab. 3.6 Průměrné hrubé měsíční mzdy (na fyzické osoby v Kč)

Ukazatel/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Průměrný měsíční příjem	13 914	15 000	15 906	16 930	17 760	18 912	20 280	21 887	22 609
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017*	2017**
	23 105	23 627	24 252	24 221	24 906	25 697	26 651	28 466	31 646

*Předběžný údaj

**Údaj za 4. čtvrtletí 2017

Zdroj: ČSÚ, 2018d, zpracování vlastní

Vývoj průměrné mzdy v České republice vidíme v tabulce 4.4. V průměru rostla mzda ve sledovaném období o 4,6 % ročně. Na začátku sledovaného období to bylo necelých 14 tisíc korun. Ovšem na konci období (bereme v úvahu celoroční průměrný údaj, tzn. 2017*) to už bylo přes 31 tisíc korun, což je více než dvojnásobek. Vůbec nejrychleji rostla mzda v roce 2008 o 7,92 %, tedy v době než se přenesla krize do České republiky. Na opačném pólu pak stojí rok 2013, kdy mzdy dokonce poklesly o 31 Kč. Pokud pomineme tento pokles nominálních mezd, tak nejpomalejší nárůst byl v roce 2010, kdy to bylo 2,19 %. V roce 2017 byl růst 6,18 % a lze očekávat, že v roce 2018 bude tento růst ještě vyšší.

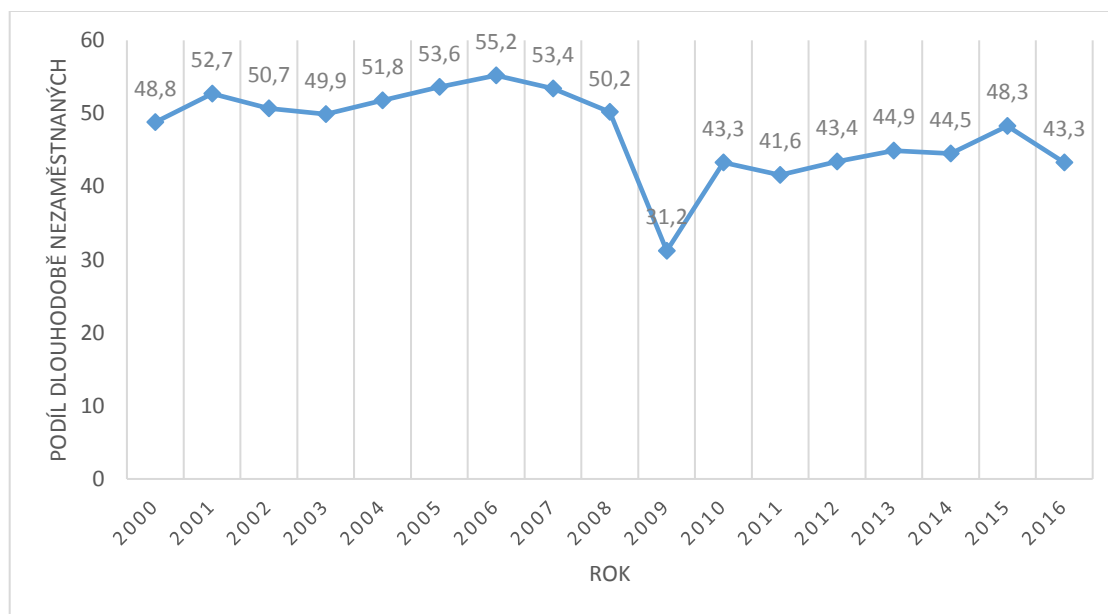
3.3 Dlouhodobá nezaměstnanost v České republice

Dlouhodobá nezaměstnanost je problém, který trápí celou Českou republiku. Nezaměstnaní, kteří jsou na trhu práce déle než 2 roky, ztrácejí nejen naději na získání zaměstnání, ale také pracovní návyky, schopnosti. Rovněž je to signál pro zaměstnavatele, že když je nezaměstnaný na trhu práce takovou dobu, není něco v pořádku.

V grafu 3.2 je zaznamenán vývoj podílu dlouhodobé nezaměstnanosti od roku 2000. Je patrné, že po celou dobu sledování je tento podíl okolo hranice 50 %, konkrétně

do roku 2008 nad touto hranicí, od roku 2009 pod touto hranicí. Náhlé snížení tohoto podílu v roce 2009 není důvodem k radosti. Nestalo se tak, že by se povedlo úspěšně s tímto nešvarem bojovat, ale, jak už bylo zmíněno, na Českou republiku dolehla světová hospodářská krize a počet nezaměstnaných prudce vzrostl. Tak se logicky podíl dlouhodobě nezaměstnaných snížil.

Graf 3.4 Podíl dlouhodobě nezaměstnaných v České republice

Zdroj: OECD, 2018, zpracování vlastní

Tab. 3.7 Vývoj podílu dlouhodobé nezaměstnanosti u vybraných zemí

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Česká republika	48,8	52,7	50,7	49,9	51,8	53,6	55,2	53,4	50,2	31,2	43,3	41,6	43,4	44,9	44,5	48,3	43,3
Rakousko	25,8	23,3	19,2	24,6	27,9	25,5	28	27,3	24,3	21,7	25,5	26,3	24,9	24,6	27,2	29,2	32,3
Francie	42,6	37,6	33,8	40,5	40,3	40,8	41,8	40	37,4	35,1	40,1	41,2	40,3	40,5	42,7	42,8	44,4
Německo	51,5	50,4	47,9	50	51,8	53	56,4	56,6	52,5	45,5	47,3	47,9	45,4	44,7	44,3	44	41,2
Řecko	54,8	51,3	51,1	54,7	52,9	51,9	54,1	49,7	47,1	40,4	44,6	49,3	59,1	67,1	73,5	73,1	72
Polsko	37,9	43,1	48,4	49,7	47,9	52,2	50,4	45,9	29	25,2	25,5	31,6	34,8	36,5	36,2	39,3	35
Slovensko	54,6	53,7	59,8	61,2	60,6	68,1	73,1	70,8	66	50,9	59,3	64	63,8	66,6	66,8	62,3	56,6
Švýcarsko	29	29,9	21,8	20,08	33,5	39	39,1	40,8	34,3	30,11	35,5	39,8	36,6	33,7	38,6	39,6	39,4

Zdroj: OECD, 2018, zpracování vlastní

V tabulce 3.7 je zaznamenán podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob v procentech k nezaměstnanosti celkové u vybraných zemí v Evropě. Tyto země nebyly vybrány náhodou. Rakousko, Slovensko, Polsko a Německo jsou naši přímí sousedé. Německo je

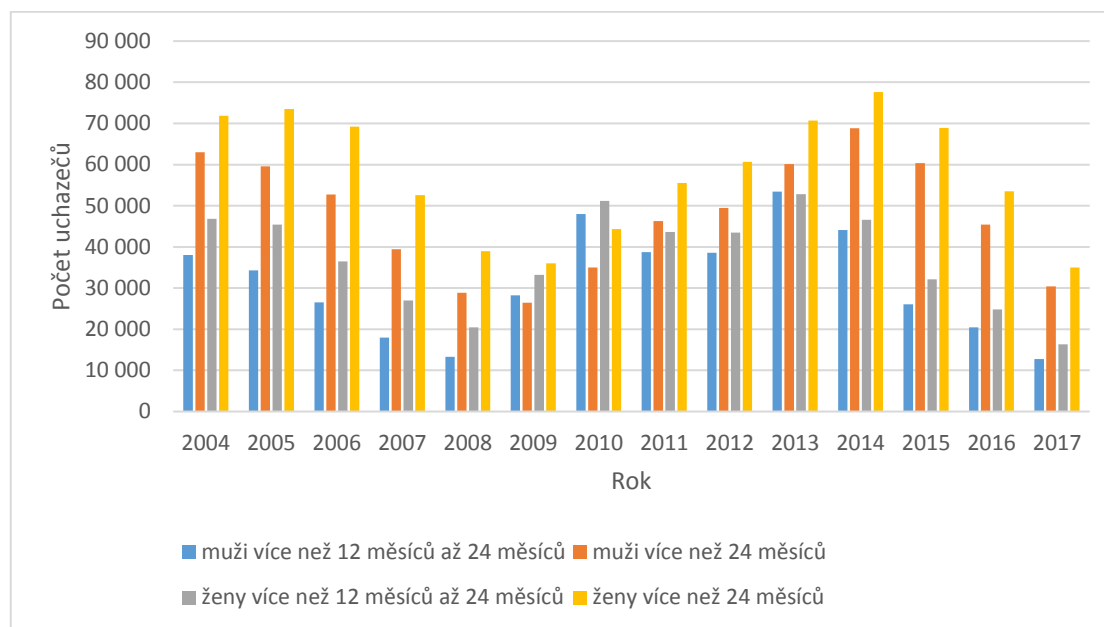
navíc považováno za tahouna ekonomiky Evropské unie a také je naším významným obchodním partnerem. Rovněž i Francie se řadí mezi vyspělé ekonomiky Evropské unie. Řecko je v posledních letech kontroverzní zemí v eurozóně. Jeho dluhová krize způsobuje eurozóně nejednu vrásku. Švýcarsko je pak zemí Evropy, která není členem Evropské unie, ale přesto je to výkonná ekonomika.

Ukazatel podílu dlouhodobé nezaměstnanosti je nápomocný pro pochopení, v jaké situaci se ekonomika nachází. Dlouhodobá nezaměstnanost je problémem, který trápí celou řadu vyspělých zemí. Na první pohled se může zdát, že v roce 2009 jsme jako Česká republika tento ukazatel úspěšně snížili, zdání ovšem klame a je potřeba se podívat na širší souvislosti. V roce 2009 stoupla obecná míra nezaměstnanosti z 4,4 % na 6,7 %. Znamená to, že se podíl dlouhodobě nezaměstnaných pouze relativně snížil, v absolutních číslech to bude pravděpodobně jinak. V roce 2016 byl podíl dlouhodobě nezaměstnaných 43,25 % a v dalších letech lze očekávat nárůst. Spolu s Českou republikou měly nejnižší poměr dlouhodobé nezaměstnanosti v roce 2009 Řecko, Polsko a Slovensko.

Rakousko nemá až takové problémy s dlouhodobou nezaměstnaností, ale i tak poslední 4 roky roste a v roce 2016 se dostala v novém tisíciletí na maximum. I přesto dosahuje Rakousko v tomto ukazateli nejlepšího výsledku ze všech vybraných zemích. Jeho průměr za celé období 25,7 %. Francie je na tom také lépe než Česká republika, nikdy neatakovala hranici 50 %, ale v posledních letech podíl dlouhodobě nezaměstnaných také roste a v roce 2016 je na svém maximu. Německo je na tom velmi podobně jako Česká republika, rozdíl je ale v tom, že v posledním roce sledování zaznamenali nejnižší výsledek od roku 2000. Německo dosahuje nejpodobnějších hodnot České republiky ze všech sledovaných států. Jejich dlouhodobý průměr se liší jen o 1,2 %. Řecko má obrovské problémy s dlouhodobou nezaměstnaností. Je na tom vlastně nejhůře ze všech sledovaných zemí. V roce 2013 mělo ve sledovaném období vůbec nejvyšší poměr dlouhodobě nezaměstnaných, a to 73,5 % a v posledním roce byl poměr dlouhodobě nezaměstnaných 72 %. Téměř tři čtvrtiny lidí bez práce jsou dlouhodobě nezaměstnaní, a to už zadělává na velký problém. Polsko je na tom ve srovnání s dalšími zeměmi relativně dobře. Nejvyšší poměr byl sice přes 50 %, ale ten nejnižší jen 25,2 %. Poslední čísla hovoří o 35 %, což je nejlepší poměr u sledovaných států. Slovensko má větší starosti co se týče dlouhodobé nezaměstnanosti než Česká republika. Za sledované období se nikdy nedostalo pod hranici 50 % a podobně jako Řecko mělo své maximum na téměř třech čtvrtinách. Pokud bychom zprůměrovali všechny roky, tak Slovensko

dosáhne nechtěného prvenství, dlouhodobá nezaměstnanost v průměru 62,2 % ve sledovaném období. Švýcarsko přesáhlo hranici 40 % pouze jednou, což můžeme hodnotit kladně. Nejnižší poměr byl 20,1 % a nejvyšší 40,8 %. Ve sledovaném období bylo druhou nejlepší zemí v tomto ukazateli.

Graf 3.5 Absolutní počet dlouhodobě nezaměstnaných v ČR

Zdroj: ČSU 2018b, zpracování vlastní

V grafu 3.5 je zaznamenán absolutní počet dlouhodobě nezaměstnaných, rozdělený na muže a ženy a také je zohledněna délka nezaměstnanosti – do dvou let a nad dva roky. Důvodem, proč je časová řada uvedena až od roku 2004, je nedostupnost dřívějších dat. Z grafu je patrné, že absolutní počet dlouhodobě nezaměstnaných se vyvíjí ve shodě s hospodářským cyklem. Do roku 2008 klesaly hodnoty ve všech kategoriích. Po krizi původem z USA začaly počty dlouhodobě nezaměstnaných růst až do roku 2014, kde se tento trend opět obrací. Od roku 2014 klesá absolutní počet mužů, žen, a to jak v kategorii do 2 let, tak i nad 2 roky. Tato situace může pokračovat i v nadcházejícím období, protože na trhu práce je nedostatek uchazečů. Firmy mají problém nalézt dostatek pracovních sil a současná situace nedovoluje hromadně přijímat zaměstnance například z Ukrajiny. Jedinou možností je tak přetáhnout do zaměstnání ty dlouhodobě nezaměstnané. To se ovšem může projevit na jejich nízké ochotě pracovat v rámci jejich produktivity. Rok 2010 je celkem specifický, počet uchazečů do 2 let převýšil počet uchazečů nad 2 roky, jak u žen, tak u mužů. U mužů se to povedlo i v roce předcházejícím, ovšem ne tak výrazně. Otázky budí rok 2009, protože dlouhodobá nezaměstnanost se

projeví až s ročním zpožděním (u kategorie 12 až 24) nebo dvouletým zpožděním (u kategorie 24 a více měsíců). O zaměstnání tedy lidé už museli přicházet v roce 2008 a 2007, aby mohl v roce 2009 narůstat počet dlouhodobě nezaměstnaných. Zajímavé ale je, že v roce 2007 a 2008 nebylo evidováno zvýšení počtu uchazečů o zaměstnání. O práci tedy museli přicházet zaměstnanci těch firem, které dopady krize pocítily jako první. Zatímco ostatní firmy si mohly ještě dovolit své zaměstnance držet, či najímat další, některé už musely začít propouštět. Dále je z grafu patrné, že dlouhodobou nezaměstnaností jsou ohroženy více ženy než muži, tedy jejich počet je vyšší.

4 Specifika dlouhodobé nezaměstnanosti v Moravskoslezském kraji

V této kapitole se zaměříme na Moravskoslezský kraj a jeho problematiku dlouhodobé nezaměstnanosti nejen vnitřní analýzou, ale i srovnáním s dalšími kraji v České republice. Dojde také na srovnání okresů v kraji. V závěru kapitoly bude specifikován mode.

4.1 Charakteristika Moravskoslezského kraje

Od 1. ledna 2001 vzniklo 14 samosprávných celků – kraje. Vznikly legislativou přijatou v roce 2000. (Moravskoslezský kraj, 2018).

Na české straně má Moravskoslezský kraj za sousedy kraj Olomoucký a Zlínský, na polské straně pak sousedí se Slezským a Opolským vojvodstvím a ze Slovenska k nám přiléhá kraj Žilinský.

Moravskoslezský kraj nabízí různorodý profil. Za jádro je považována ostravsko-karvinská aglomerace. Moravskoslezský kraj je známý svým tradičním zaměřením na industriální oblast, především pak na hutnictví, těžké strojírenství a hornictví. Dalšími významnými sektory jsou lehké strojírenství, elektrotechnický, potravinářský a automobilový průmysl, stavebnictví a informační a komunikační technologie (ÚP, 2017).

K datu 30.9. 2017 žije v Moravskoslezském kraji 1 206 599 obyvatel. dlouhodobě dochází k jejich úbytku. Aktuálně je třetím nejlidnatějším krajem po Praze a Středočeském kraji (ČSÚ, 2018). Moravskoslezský kraj patří k nejhustěji osídleným oblastem, konkrétně 222 obyvatel na kilometr čtvereční. Na 6,9 % ploše žije 11,5 % obyvatel. Zabírá 5 427 km² (po jedné územní změně v roce 2005). Administrativním centrem je Ostrava, která je třetím největším městem České republiky. V Moravskoslezském kraji se nachází 300 obcí, z toho 42 města a 22 obcí s rozšířenou působností (ÚP, 2017).

Moravskoslezský kraj se pyšní 441 základními školami, 140 středními školami (z toho 44 gymnázií a 2 konzervatoře), 13 vyššími odbornými školami a 5 vysokými školami (Moravskoslezský kraj, 2018).

Prakticky na začátku třetího tisíciletí můžeme o Moravskoslezském kraji mluvit jako o významném centru kultury, společenského života, centru vzdělávání a rozvoje podnikání. Moravskoslezský kraj je sice v širším povědomí vnímán jako ocelové srdce republiky, ale i přesto zde roste kvalita života. Současný stav životního prostředí je nesrovnatelný se stavem, jaký si jej pamatují starší generace. Roste kvalitní silniční a dopravní síť. Nabídka bydlení také není pozadu. Návštěvnost kraje má rovněž rostoucí tendenci. Čím dál častěji se stává cílovou destinací cestovního ruchu. Upadající těžký průmysl nahrazuje zpracovatelský průmysl, nadále se rozvíjí sektor služeb. Struktura podnikání se změnila. Mnohé podniky mají nové zahraniční investory. Místní podniky se prosadily v kategorii inovačních a informačních technologií, elektronice nebo v automobilovém průmyslu (ÚP, 2017).

Tabulka 4.1 HDP ČR rozděleno na kraje v %

Kraj/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hlavní město Praha	23,22	22,79	23,95	24,29	24,19	24,15	25,47	25,10	25,38	25,49	25,04	25,02	24,99	24,58	25,24	24,80
Středočeský kraj	10,88	11,20	10,65	10,78	10,52	11,03	10,94	11,34	10,73	10,62	11,08	10,94	10,94	11,19	11,27	11,66
Jihočeský kraj	5,60	5,62	5,51	5,52	5,56	5,39	5,21	5,07	5,14	5,13	5,01	5,12	5,13	5,07	4,98	4,99
Plzeňský kraj	5,05	5,04	5,08	5,26	5,12	5,20	4,90	4,72	4,91	5,07	5,04	4,85	5,05	5,16	5,07	5,11
Karlovarský kraj	2,43	2,47	2,44	2,33	2,26	2,16	2,15	2,05	2,15	2,07	2,03	2,05	2,01	1,97	1,89	1,88
Ústecký kraj	6,45	6,55	6,68	6,39	6,54	6,71	6,30	6,33	6,68	6,19	6,11	6,23	6,12	5,95	5,92	5,78
Liberecký kraj	3,77	3,76	3,41	3,40	3,54	3,48	3,30	3,29	3,12	3,22	3,23	3,22	3,21	3,20	3,22	3,26
Královéhradecký kraj	4,90	4,83	4,73	4,77	4,68	4,50	4,53	4,57	4,54	4,63	4,56	4,50	4,48	4,57	4,54	4,65
Pardubický kraj	4,18	4,22	4,22	4,14	4,09	4,16	4,14	4,09	4,05	4,10	4,10	3,87	3,93	3,98	3,99	3,91
Kraj Vysočina	4,26	4,29	4,22	4,12	4,16	4,09	4,06	3,98	3,97	3,95	3,97	4,06	4,02	4,02	3,97	3,97
Jihomoravský kraj	10,03	9,98	10,07	10,06	9,86	9,75	10,00	10,21	10,26	10,33	10,42	10,68	11,04	11,04	10,96	10,71
Olomoucký kraj	4,88	4,86	4,86	4,94	4,73	4,56	4,53	4,56	4,59	4,65	4,68	4,71	4,67	4,71	4,64	4,60
Zlínský kraj	4,78	4,77	4,74	4,58	4,65	4,70	4,67	4,85	4,80	4,76	4,73	4,66	4,72	4,91	4,76	4,80
Moravskoslezský kraj	9,56	9,60	9,44	9,41	10,10	10,10	9,79	9,83	9,68	9,80	10,00	10,10	9,68	9,66	9,54	9,88

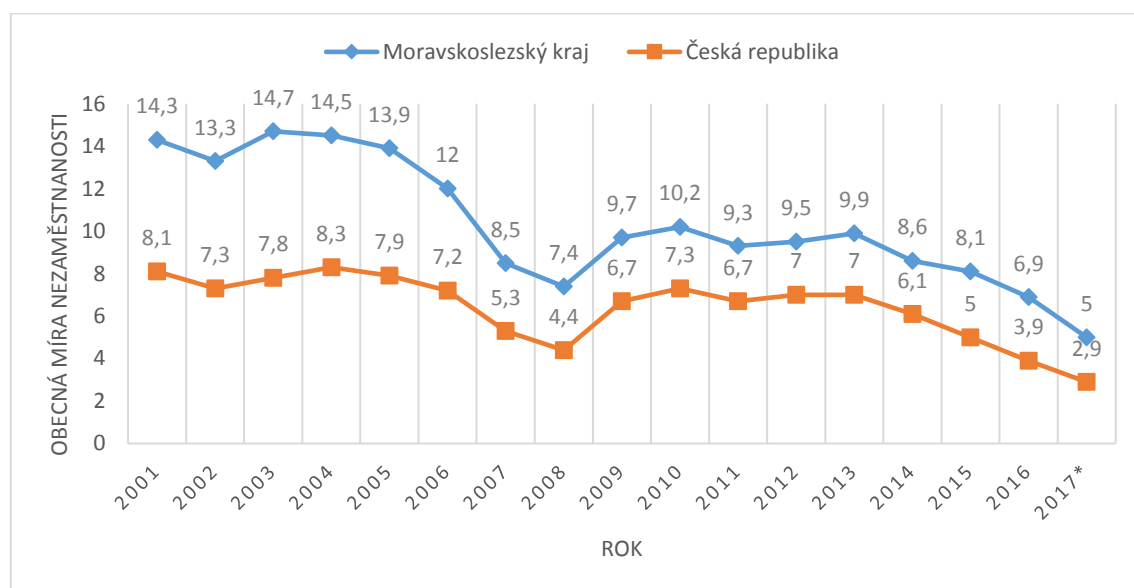
Zdroj: ČSÚ, 2018, zpracování vlastní

Pokud se podíváme na hrubý domácí produkt rozdělený na kraje v procentuálním zastoupení, jak je znázorněno v tabulce 4.1, zjistíme že hlavní město Praha více než dvojnásobně převyšuje druhý kraj v pořadí. Téměř 25 % hrubého domácího produktu má na svědomí Praha. Moravskoslezský kraj se pohybuje okolo hranice 10 % HDP České republiky a při zprůměrování všech šestnácti let to z něj dělá čtvrtý kraj s nejvyšším HDP, hned za Prahou, Středočeským krajem a krajem Jihomoravským. Nejnižší procentuální zastoupení HDP České republiky má Karlovarský kraj, který měl v roce 2016 jen 1,88 % HDP České republiky. Vidíme, že poměr HDP na kraje se ve sledovaném období výrazně neměnil, neměnila se tak hospodářská základna České republiky.

4.2 Charakteristika a vývoj trhu práce v Moravskoslezském kraji

V Moravskoslezském kraji od roku 1990 probíhala restrukturalizace hospodářské základy, kdy se výrazně měnily jeho rysy a několik let docházelo k uvolňování zaměstnanců v řádech desetitisíců. V rámci České republiky patří Moravskoslezský kraj ke strukturálně nejpostiženějším krajům. Docházelo ke znatelnému útlumu těžkého průmyslu a až do roku 2004 kontinuálně rostoucí nezaměstnanosti (ÚP, 2017).

Graf 4.1 Vývoj nezaměstnanosti v České republice a Moravskoslezském kraji

Zdroj: ČSÚ, 2017, zpracování vlastní

*předběžný údaj

Nezaměstnanost v Moravskoslezském kraji se pohybuje stejným směrem jako v České republice celkově. V průměru je ale obecná míra nezaměstnanosti v Moravskoslezském kraji o 4 p.b. vyšší, než je celorepublikový průměr. Od vzniku kraje v roce 2001 byla nejvyšší obecná míra nezaměstnanosti v roce 2003, kdy dosahovala 14,7 %. Poté následoval pokles až do roku 2008, na 7,4 %. Vlivem následné krize se začala nezaměstnanost opět zvyšovat. Od roku 2013 nastalo znatelné oživení a nezaměstnanost nepřetržitě každoročně klesá. V roce 2016 byla obecná míra nezaměstnanosti na necelých 7 % a o rok později na 5 %, což je nejnižší údaj ve sledovaném období. Údaje za rok 2017 jsou k dispozici jen předběžně, ale přesto a je patrné, že pokračuje klesající trend.

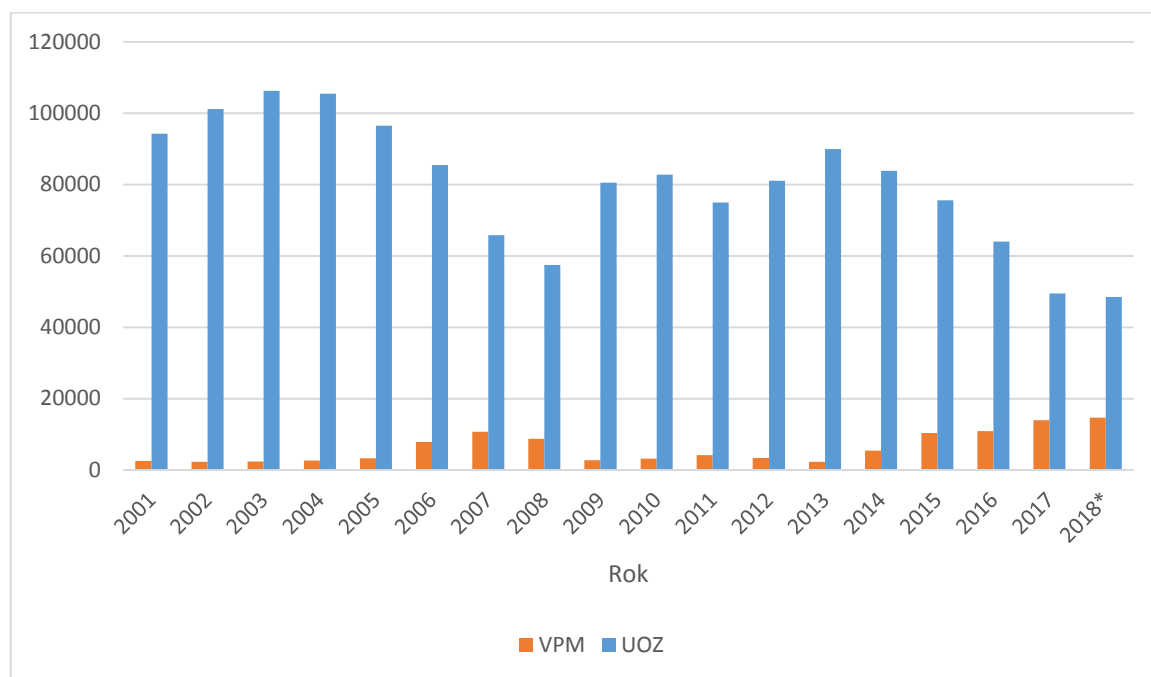
Tab. 4.2 Obecná míra nezaměstnanosti v krajích

Kraj/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hlavní město Praha	3,9	3,6	4,2	3,9	3,5	2,8	2,4	1,9	3,1	3,8	3,6	3,1	3,1	2,5	2,8	2,2
Středočeský kraj	6,7	4,9	5,2	5,4	5,2	4,5	3,4	2,6	4,4	5,2	5,1	4,6	5,2	5,1	3,5	3,1
Jihočeský kraj	5,6	5	5,2	5,7	5	5,1	3,3	2,6	4,3	5,3	5,5	5,7	5,2	5,9	4	2,8
Plzeňský kraj	5,8	4,7	5,3	5,8	5,1	4,6	3,7	3,6	6,3	5,9	5,2	4,8	5,2	5,1	3,8	3,4
Karlovarský kraj	7,4	7,5	6,4	9,4	10,9	10,2	8,2	7,6	10,9	10,8	8,5	10,5	10,2	9	6,7	5,4
Ústecký kraj	13,3	12,7	13	14,5	14,5	13,7	9,9	7,9	10,1	11,2	9,9	10,8	9,4	8,5	7,6	5,1
Liberecký kraj	6,2	4,7	6,1	6,4	6,5	7,7	6,1	4,6	7,8	7	7,2	9,3	8,3	6,5	5,5	4,4
Královéhradecký kraj	6,1	4,2	5,8	6,6	4,8	5,4	4,2	3,9	7,7	6,9	7,1	7,1	8,2	6,2	5,6	4,1
Pardubický kraj	6,4	7,2	7,6	7	5,6	5,5	4,4	3,6	6,4	7,2	5,6	7,7	8,4	6,4	4,6	3,7
Kraj Vysočina	6,1	5,1	5,3	6,8	6,8	5,3	4,6	3,3	5,7	6,9	6,4	6,4	6,7	5,6	4,7	3,2
Jihomoravský kraj	8,5	7,6	8	8,3	8,1	8	5,4	4,4	6,8	7,7	7,5	8,1	6,8	6,1	5	3,9
Olomoucký kraj	10,4	9,6	9,6	12	10	8,2	6,3	5,9	7,6	9,1	7,6	7,7	9,2	7,7	5,9	3,7
Zlínský kraj	8,5	7,9	7,5	7,4	9,4	7	5,5	3,8	7,3	8,5	7,6	7,4	6,8	6,1	4,7	4
Moravskoslezský kraj	14,3	13,3	14,7	14,5	13,9	12	8,5	7,4	9,7	10,2	9,3	9,5	9,9	8,6	8,1	6,9

Zdroj: ČSÚ, 2018a, zpracování vlastní

Při porovnání všech krajů České republiky (Tabulka 4.2) zjistíme, že Moravskoslezský kraj se umístil na první příčce s nejvyšší nezaměstnaností hned šestkrát. Od roku 2001 do roku 2004, kdy v roce 2004 měl shodnou nezaměstnanost s Ústeckým krajem, který pak na čtyři roky převzal a s přestávkou jednoho roku měl další tři následující roky prvenství v této nelichotivé statistice. Karlovarský kraj měl nejhorší statistiku v nezaměstnanosti v roce 2009 a pak v letech 2013, 2014. Poslední dva roky, 2015 a 2016, už patří zase Moravskoslezskému kraji. Při zprůměrování všech let v krajích zjistíme, že nejhůře v celém období je na tom Ústecký kraj, následuje Moravskoslezský a Karlovarský. Nejvyšší hodnota byla naměřena v Moravskoslezském kraji, a to v roce 2003 o hodnotě 14,7 %. Naprosto nejlépe s nejnižší obecnou mírou nezaměstnanosti se umístila Praha. Od roku 2001 se nikdy nedostala přes hranici 4 % a za rok 2016 měla pouze 2,2 %. Kraje sousedící s Moravskoslezským krajem se umístili v celkovém průměru na čtvrtém (Olomoucký kraj) a šestém (Zlínský kraj) místě. Žádný z krajů nedokázal ani v jediném roce předstihnout Prahu v nejnižší nezaměstnanosti.

Graf 4.2 Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání a počtu volných pracovních míst v MS kraji

Zdroj: UP ČR, 2018c, zpracování vlastní

*k 28.2.2018

Graf 4.2. zaznamenává vývoj počtu volných pracovních míst a počet uchazečů o zaměstnání. Údaje jsou vždy k 31.12. daného roku. Počet uchazečů o zaměstnání je v souladu s ekonomickým cyklem. V současné době 48 512 uchazečů, což je nejnižší číslo v celém sledovaném období a zároveň nejvyšší počet volných pracovních míst 14 708. Nejvyšší počet uchazečů byl v roce 2003 kdy jich bylo 106 304. Po příchodu krize v roce 2009 byl novým vrcholem rok 2013, který evidoval 89 976, rok 2003, co do počtu uchazečů nebyl tedy pokořen. V roce 2002 byl zaznamenán nejnižší počet volných pracovních míst.

Tab. 4.3 Počet uchazečů na jedno volné pracovní místo v MSK

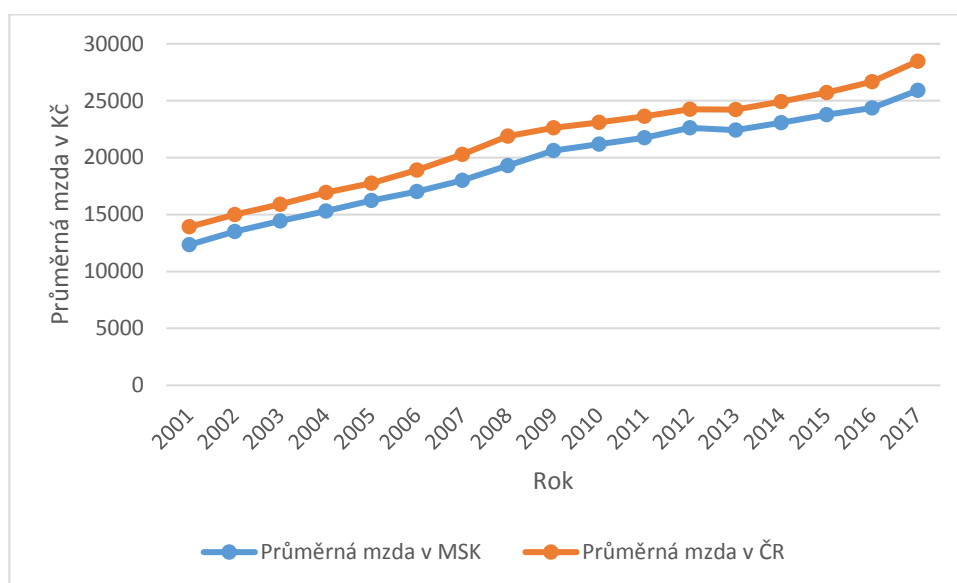
Ukazatel/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018*
UOZ/VPM	36,7	44,0	44,2	39,4	29,2	10,8	6,2	6,5	29,2	25,9	18,0	24,3	39,5	15,5	7,3	5,9	3,5	3,3

Zdroj: ÚP ČR, 2018c, zpracování vlastní

Lépe pochopit situaci okolo počtu volných pracovních míst a uchazečů nám pomůže poměr uchazečů o zaměstnání k jednomu volnému pracovnímu místu. V letech 2001 až 2004 se tento poměr pohyboval okolo 40 uchazečů na jedno pracovní místo. Následující roky nastával pokles vlivem hospodářského oživení až na čísla 6,2 a 6,5

v letech 2007 a 2008. Následná krize se podepsala vystřelením této hodnoty na číslo 29,2 a zastavila se na vrcholu v roce 2013 při hodnotě 39,5 uchazečů na jedno volné pracovní místo. Od roku 2013 tato hodnota opět jen klesá a aktuálně je to 3,3 uchazeče na jedno pracovní místo, což přibližně je polovina toho, co bylo v roce 2007 a 2008, tedy v době, než se do Evropy přenesla hospodářská krize. Můžeme tedy hovořit o nedostatku pracovní síly na trhu práce, což bude mít své následky. Momentálně to můžeme vidět na mzdách, kdy dochází k tlaku na jejich zvyšování.

Graf 4.3 *Vývoj průměrné mzdy v MSK a ČR*

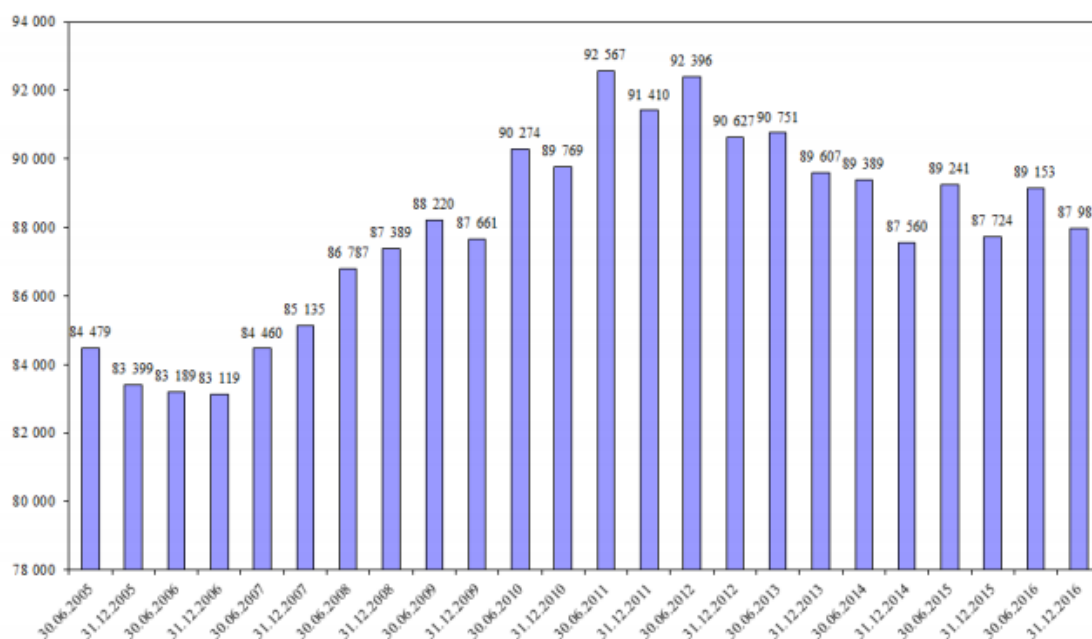
Zdroj: ČSÚ, 2018d, zpracování vlastní

Mzdy v Moravskoslezském kraji se vyvíjí stejným směrem jako celorepublikový průměr, jen jsou řádově o několik tisíc níže. Průměrný rozdíl mezi průměrnou mzdou v České republice a v Moravskoslezském kraji je 1 902 Kč. Nejvyšší rozdíl (přibližně 2 600 Kč), byl v roce 2008, tedy před krizí a v roce 2017. V loňském roce byl celorepublikový průměr 28 466 Kč a v Moravskoslezském kraji 25 902 Kč. Průměrný růst mezd v Moravskoslezském kraji ve sledovaném období byl 4,77 %. V roce 2013 poklesly mzdy téměř o 1 %. Bylo to způsobeno tím, že právě v roce 2013 byl trh práce i podle ostatních ukazatelů v nejhorší kondici od dob krize z roku 2009. Nejvyšší procentuální vzrůst byl v roce 2002, mzdy tehdy vzrostly v Moravskoslezském kraji o 9,45 %.

Vývoj zaměstnanosti ve vybraných odvětvích v roce 2016

V odvětví **těžby a dobývání** poklesla zaměstnanost v roce 2016 o 2 390 osob, což činí úbytek 19,3 %. Nejvyšší úbytek zaznamenal okres Karviná a Frýdek-Místek. Nejvýznamnější podíl na poklesu má společnost OKD a.s. Ve **zpracovatelském průmyslu** nachází uplatnění přibližně 40 % osob a v roce 2016 přibýlo 1 962 zaměstnanců. Nejzřetelnější nárůst nastal u firem zaměřujících se na výrobu automobilových vozidel, a výrobu pryžových, plastových výrobků. Úbytek pak byl zaznamenán u výroby základních kovů, hutní zpracování kovů a slévárenství a to 1 617 osob. U odvětví **potravinářských výrobků**, nápojů a tabákových výrobků se zvýšila zaměstnanost o 554 osob (7,2 %). Výroba pryžových, plastových výrobků měla meziroční nárůst o 10,1 % což představuje 807 osob (ÚP, 2017).

Graf 4.4. Počet OSVČ v Moravskoslezském kraji

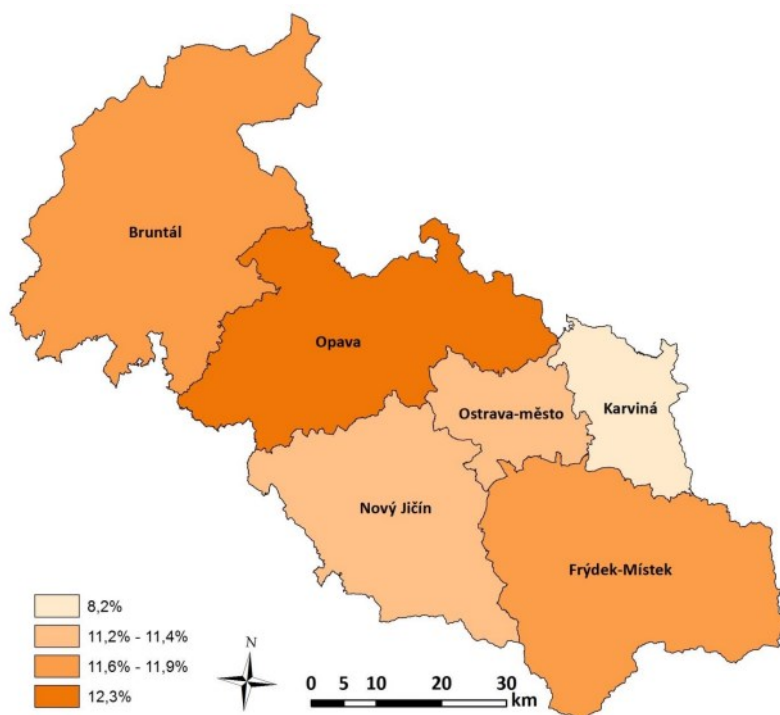

Zdroj: ÚP, 2017

K poslednímu dni roku 2016 bylo registrováno 87 981 osob, které vykonávají samostatnou výdělečnou činnost. Nejvyšší počet OSVČ byl registrován v roce 2011. Od té doby, vyjma hodnot z pololetí, do roku 2014 počet klesá. Po roce 2014 hodnoty v závěrech let mírně rostou. Zásluha drobného navýšení se připisuje opatřením aktivní politiky zaměstnanosti, přesněji finanční podpory nezaměstnaných, kteří se rozhodli zahájit výkon SVČ k vyřešení vhodného uplatnění. Za zajímavý fakt lze považovat, že počty OSVČ rostly jak před krizí, tak i po krizi. Před krizí to mohlo být způsobeno tlakem

zaměstnavatelů, kdy přistupovali k tzv. švarcsystému. Místo klasické pracovní smlouvy si na práci najímali živnostníky. Znamenalo to pro ně ulehčení v podobě odvodů a také daleko lehčí rozvázání smlouvy. Dalším důvodem, proč mohl růst počet OSVČ před krizí byla optimisticky naladěná společnost. Ekonomika byla v dobré kondici, což mohlo působit jako stimul pro obyvatele k začátku podnikání. Vzrůst po krizi mohl způsoben tím, že mnoho osob přišlo o práci, a tak se rozhodla vzít svou situaci do svých rukou a zapojit se do pracovního procesu formou podnikání. Zároveň pokles počtu OSVČ nemusel přijít ihned s nástupem krize, ale až v pozdějších fázích. Po roce 2013 docházelo k postupnému ožívování ekonomiky, počty OSVČ se ale nezačaly zvyšovat výrazně, od roku 2014 bylo zaznamenáno jen nepatrných nárůstů. Důvod, proč tomu tak může být je, že v současné době může být výhodnější se nechat zaměstnat než se stát živnostníkem. V současné době je velký tlak na zvyšování mezd, zaměstnanci nenesou riziko a někteří mohou brát v potaz způsob výpočtu starobního důchodu (ÚP, 2017).

Obr. 4.1 Podíl OSVČ na obyvatelstvo ve věku 15–64 let v jednotlivých okresech MSK ke konci roku 2016

Zdroj: ÚP, 2017

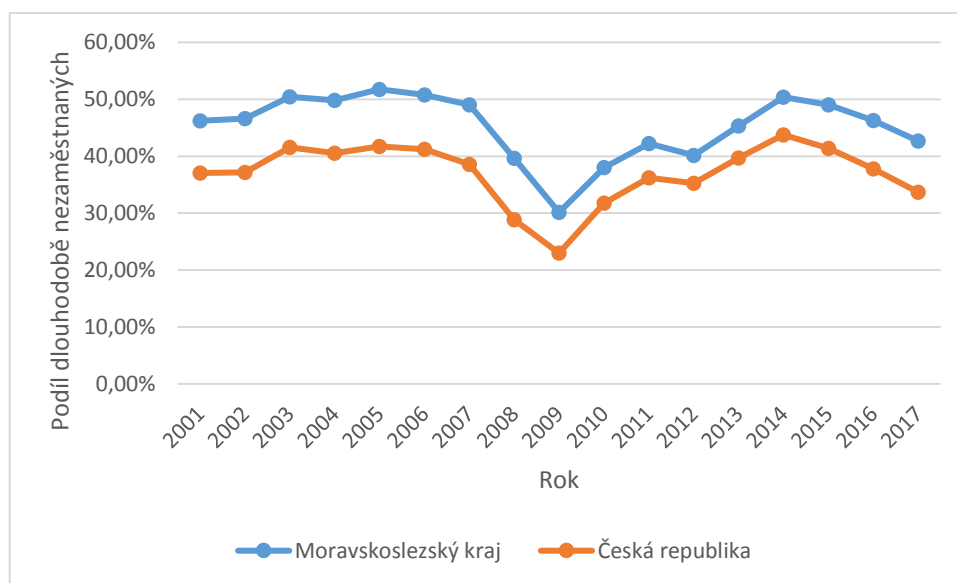
Nejvyšší podíl OSVČ se nachází v okrese Opava, kde podíl činí 12,3 %. Nejnižší podíl pak na Karvinsku s 8,2 %. Karvinsko krom nejnižšího počtu OSVČ pak má největší problém se zaměstnaností. Ostatní okresy se nachází mezi 11 % až 12 %.)

4.3 Dlouhodobá nezaměstnanost v Moravskoslezském kraji

Jak už bylo dříve řečeno, Moravskoslezský kraj trpí dlouhodobou nezaměstnaností více, než je tomu v ostatních krajích. V této podkapitole se zaměříme na podrobnější statistiky, porovnání a zkoumání příčin dlouhodobé nezaměstnanosti v Moravskoslezském kraji.

V grafu 4.5 vidíme, že od roku 2001 do roku 2007 se poměr dlouhodobě nezaměstnaných držel okolo hladiny 50 %. V roce 2008 a 2009 nastal pokles. Zatímco v roce 2008 se ještě neprojevila krize a pokles byl tedy způsoben zapojením dlouhodobě nezaměstnaných do pracovního procesu, tak snížení v roce 2009 už bylo vlivem hospodářské krize přenesené z USA. Poté začal podíl dlouhodobě nezaměstnaných opět růst. Od roku 2014 až do současnosti tento podíl klesá. Skutečné změny a možnost přesněji odhadnout co za nimi stojí nám pomůže až vyjádření v absolutních číslech.

Graf 4.5 Podíl dlouhodobé nezaměstnanosti v České republice a Moravskoslezském kraji

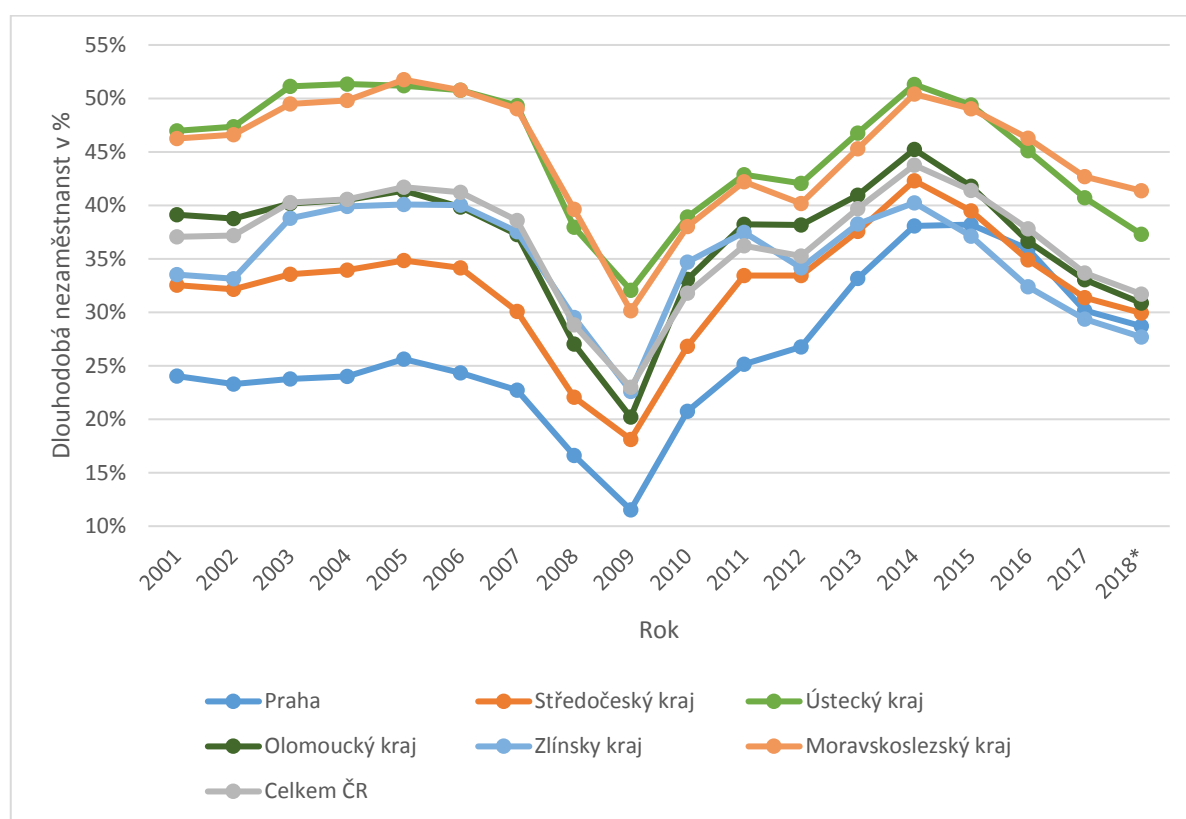

Zdroj: ČSÚ, 2018b

Pokud se podíváme na všechny kraje České republiky ve srovnání dlouhodobé nezaměstnanosti, tak zjistíme, že už tradičně nejlépe v tomto ukazateli vychází Praha, která má v průměru 26 % dlouhodobé nezaměstnanosti, tedy lidé, kteří jsou evidováni na úřadu práce déle než jeden rok. Na opačné straně žebříčku stojí shodně Ústecký a Moravskoslezský kraj, kdy mají oba dva 45 % (viz. obr 4.1) průměr dlouhodobé

nezaměstnanosti. Celkový vývoj dlouhodobé nezaměstnanosti byl velmi podobný u obou krajů, jak je patrné z grafu 4.6. Nejvyšší hodnota byla naměřena 52 %, a to v roce 2005 v Moravskoslezském kraji. Nejnižší hodnota ve všech krajích byla naměřena v roce 2009. Je to způsobeno tím, že v tomto roce přišlo spousta lidí o práci, a tak se zvýšil počet krátkodobě nezaměstnaných a tím se zvýšil jmenovatel. Další rok byl už ve znamení růstu, a to vlivem hospodářské krize. V současné době je opět trend poklesu dlouhodobé nezaměstnanosti. Trh práce je prakticky na hranici svých možností, a tudíž jediná možnost, kde nabírat nové zaměstnance je právě v kategorii dlouhodobě nezaměstnaných.

Graf 4.6 Vývoj dlouhodobé nezaměstnanosti ve vybraných krajích ČR

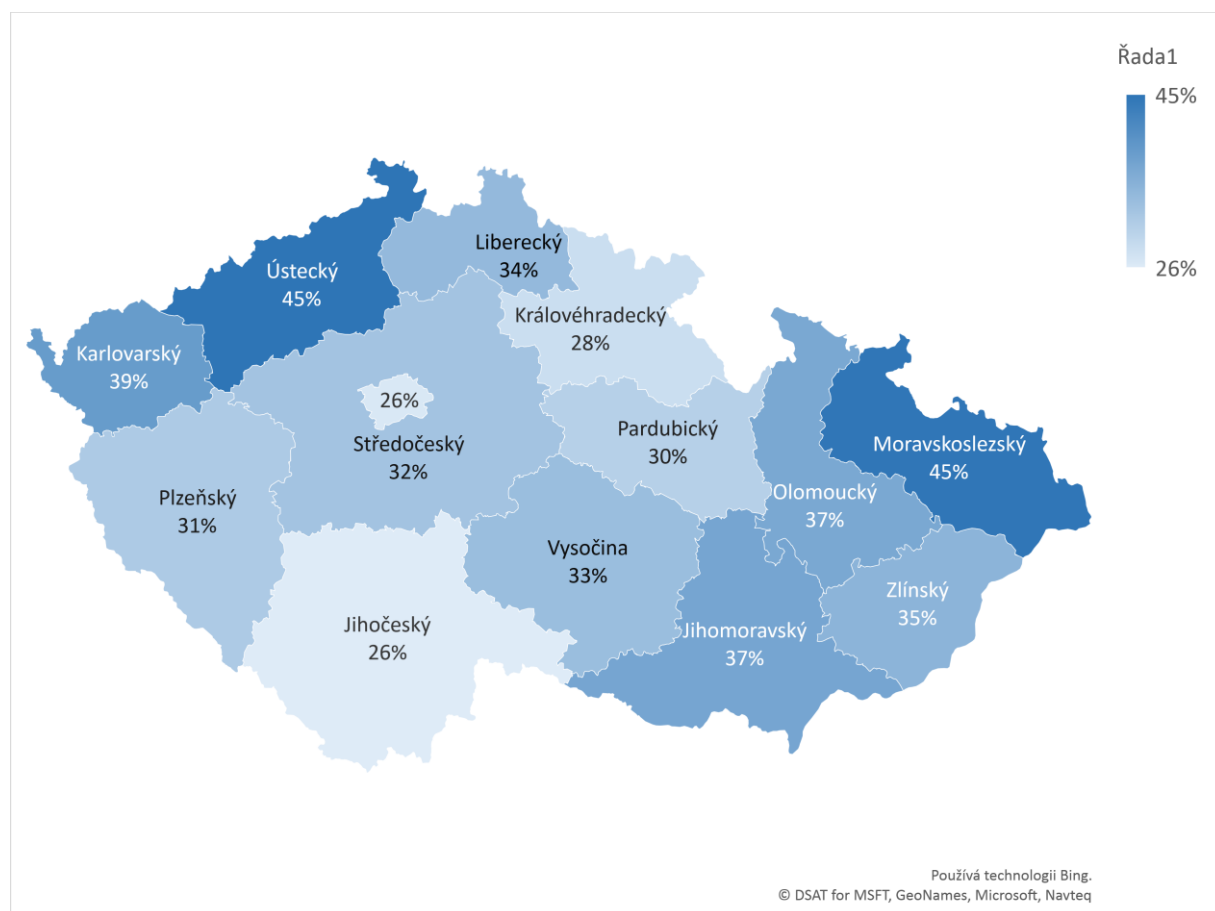

Zdroj: ÚP ČR, 2018b, zpracování vlastní

* data k 28. 2. 2018

Obrázek 4.1 znázorňuje Českou republiku rozdělenou na kraje s vypočtenou průměrnou dlouhodobou nezaměstnaností za roky 2001 až 2018. Je zřejmé, že kraje na Moravě a ve Slezsku mají větší problém s dlouhodobou nezaměstnaností než kraje v Čechách. Problémové kraje v Čechách se nachází spíše na severu a severozápadě, konkrétně Ústecký, Liberecký a Karlovarský kraj. Nejlépe si vede Praha s Jihočeským krajem a v závěsu za nimi kraj Královehradecký.

Obr. 4.1 Kraje České republiky a průměrná dlouhodobá nezaměstnanost 2001-2018

Zdroj: ÚP ČR, 2018b, zpracování vlastní

Tabulka 4.4 Vzdelanostní struktura dlouhodobě evidovaných v MSK k 31.12.2017

Stupeň vzdělání	muži		ženy		celkem	
	nad 12 měsíců	nad 24 měsíců	nad 12 měsíců	nad 24 měsíců	nad 12 měsíců	nad 24 měsíců
bez vdělání	204	124	279	189	483	313
základí vzdělání	3 439	2 688	4 353	3 336	7 792	6 024
střední odborné (SOU+OU+OŠ)	5 574	4 380	3 852	2 733	9 426	7 113
střední odborné s maturitou (SOU+SOŠ)	1 038	700	1 336	811	2 374	1 511
střední všeobecné	152	103	277	191	429	294
vysokoškolské	343	212	285	159	628	371
celkem	10 750	8 207	10 382	7 419	21 132	15 626

Zdroj: ÚP ČR, 2018

Nejpočetnější skupina na úřadu práce v Moravskoslezském kraji, která je evidovaná dlouhodobě, tedy nad 12 měsíců, je skupina se střední odborným vzděláním bez maturity,

16 539 a z toho do 24 měsíců 9 426 a nad 24 měsíců 7 113. Daleko větší zastoupení mezi výučními obory s dlouhodobou nezaměstnaností mají muži než ženy. Druhou nejrozšířenější skupinou je ta se základním vzděláním o počtu 13 816 a zde mají pro změnu větší zastoupení ženy. Nejméně početná skupina je střední všeobecné vzdělání s 723 (s převahou žen) a bez vzdělání o 796 nezaměstnaných (opět s převahou žen). Hned za těmito kategoriemi je počet nezaměstnaných s vysokoškolským vzděláním, kterých je bez jednoho rovný tisíc (s početní převahou mužů). Pokud pomineme kategorii bez vzdělání, protože těchto je jedinců na trhu práce celkově velmi málo a jejich nízký počet u dlouhodobě nezaměstnaných není z důvodu, že by byli tak žádaní můžeme tak říci, že těch s vyšším stupněm vzdělání je dlouhodobě nezaměstnaných méně než těch s nižším stupněm vzdělání. V posledních letech se často veřejně velmi hovoří o tom, že je na trhu práce potřeba více řemeslníků a mladí lidé by si podle toho měli vybírat střední školy, ale poslední data ukazují, že pokud se chceme vyhnout dlouhodobé nezaměstnanosti, je lepší si zvolit střední všeobecné vzdělání, popřípadě pak dále vysokoškolské. Učňů máme tedy dostatek, jen mají jiné zaměření, než je v současné době potřeba. Pokud tedy v současné době chce zaměstnavatel šáhnout po dlouhodobě nezaměstnaných, má na výběr z 85 % lidí, kteří mají nižší vzdělání než maturitní a jen 15 % občanů s maturitním vzděláním a vyšším.

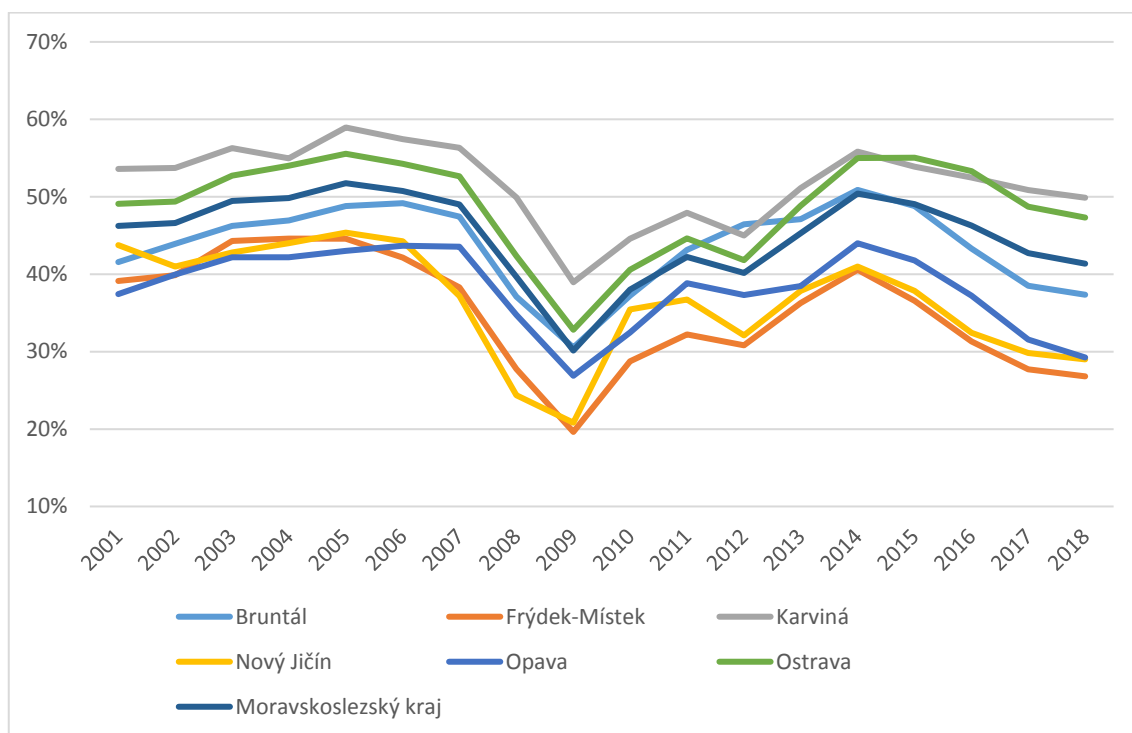
Tab. 4.5 Věková struktura dlouhodobě evidovaných v MSK k 31.12.2017

věk	muži		ženy		celkem	
	nad 12 měsíců	nad 24 měsíců	nad 12 měsíců	nad 24 měsíců	nad 12 měsíců	nad 24 měsíců
do 24 let	285	110	317	124	602	234
25 - 54 let	5 897	4 333	6 786	4 735	12 683	9 068
55 a více let	4 568	3 764	3 279	2 560	7 847	6 324
celkem	10 750	8 207	10 382	7 419	21 132	15 626

Zdroj: ÚP ČR, 2018

V tabulce 4.5 je rozdělená dlouhodobá nezaměstnanost do tří věkových kategorií, první je do 24 let, druhá je mezi 25 a 54 lety a poslední nad 55 let. Ačkoli bychom mohli považovat starší účastníky trhu práce za ohroženější, tak přeci jenom v Moravskoslezském kraji je nejpočetnější skupina dlouhodobě nezaměstnaných mezi 25 a 54 lety. Samozřejmě musíme přihlédnout k demografické skladbě obyvatelstva. Počet lidí, kteří jsou na trhu práce ve věku 25–54 daleko převyšuje počet 55 a více let. A počet 14 tisíc dlouhodobě nezaměstnaných ve věku 55 a více je určitě vysoké číslo.

Graf 4.7 Vývoj dlouhodobé nezaměstnanosti v okresech MSK 2001-2018

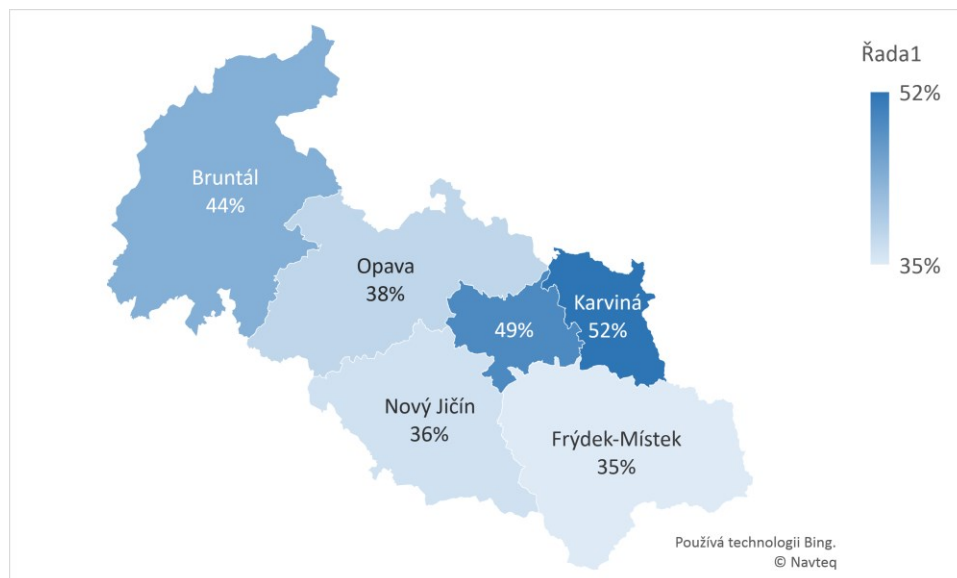
Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Při pohledu na jednotlivé okresy Moravskoslezského kraje, tedy graf 4.7 a vývoj dlouhodobé nezaměstnanosti zjistíme, že nejhůře je na tom Karviná. Sice v roce 2015 a 2016 ji předešla Ostrava a v roce 2012 Bruntál, ale i tak je stále s předstihem nejhorším okresem v kraji poměru dlouhodobě nezaměstnaných. V roce 2006 to bylo dokonce 57 %. Naopak nejlépe si vede Frýdek-Místek a Nový Jičín. K 28.2. roku 2018, kdy se jedná o nejaktuálnější čísla, byl poměr dlouhodobě nezaměstnaných ve Frýdku-Místku 27 % a v Novém Jičíně a Opavě 29 %. V Karvině pak 50 % a v Ostravě 47 %. Překvapivě dobře si vede Bruntál s 37 %.

Průměrný podíl dlouhodobě nezaměstnaných v procentech v jednotlivých okresech za roky 2001 až 2018 Moravskoslezského kraje ukazuje 3 problematické okresy. Konkrétně Karviná, Ostrava, Bruntál. Kdy Karviná má 52 %, Ostrava 49 %, a Bruntál 44 %. Nutno říci, že v posledních letech se ale situace v Bruntále zlepšuje. Nejlépe je na tom Frýdek-Místek s 35 % a Nový Jičín s 36 %. Přestože je vysoký podíl dlouhodobě nezaměstnaných v Karvině, není to nehorší okres v České republice. Nejhorším je okres Most, který je na tom hůře přibližně o půl procenta ve sledovaném období. Nejlepším okresem je pak Praha-východ, který získal prvenství s hodnotou 16 % dlouhodobě

nezaměstnaných. Takový podíl je pro okresy Moravskoslezského nebo Ústeckého kraje jen nedosažitelným snem.

Obr. 4.2 Podíl dlouhodobě nezaměstnaných v okresech v průměru za roky 2001-2018

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

4.4 Okresy Moravskoslezského kraje

V této podkapitole se zaměříme na jednotlivé okresy Moravskoslezského kraje. Stručně bude popsána jejich charakteristika k pochopení situace, ve které se nachází. Poté se budu věnovat jednotlivým ukazatelům trhu práce a následně dlouhodobé nezaměstnanosti

Okres Bruntál

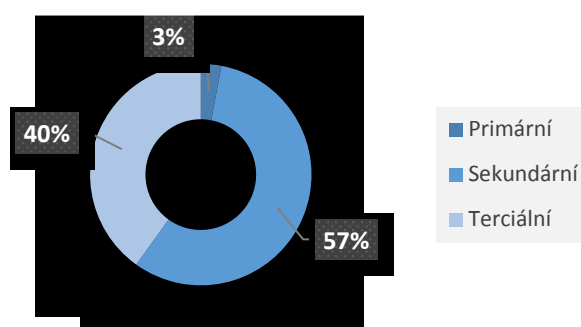
Okres Bruntál se nachází v severozápadní části Moravskoslezského kraje a má specifické podhorské a horské podmínky. Sousedními okresy jsou Olomouc, Opava, Šumperk, a Jeseník. Na severu sousedí s Polskem. Aktuálně můžeme okres charakterizovat jako průmyslově – zemědělskou oblast. Rozkládá se na rozloze 1 537 km² a drží tak 1. místo největšího okresu v Moravskoslezském kraji (přibližně 28 %). Nachází

se zde 67 obcí a 9 z nich má statut města. Nejlidnatějšími městy jsou Krnov (24 tis. obyvatel) a Bruntál (17 tis. obyvatel) (ÚP, 2018).

V minulých letech bylo Bruntálsko známé jako báňská oblast, kde se dolovaly drahé kovy – zlato, stříbro a rudy barevných kovů. V současnosti se zaměstnanost soustřeďuje do strojírenství, textilního a dřevozpracujícího průmyslu. Ve strojírenství je zapojeno přibližně 13 % firem, v zemědělství 8,5 %, ve stavebnictví 14,6 % a 17 % je v odvětví obchodu a oprav motorových vozidel (ÚP, 2018).

Počet obyvatel je 93 080 a průměrný věk 42 let. Vývoj počtu obyvatel má klesající charakter. Od roku 2002 do roku 2016 ubylo 6 % obyvatel (ÚP, 2018).

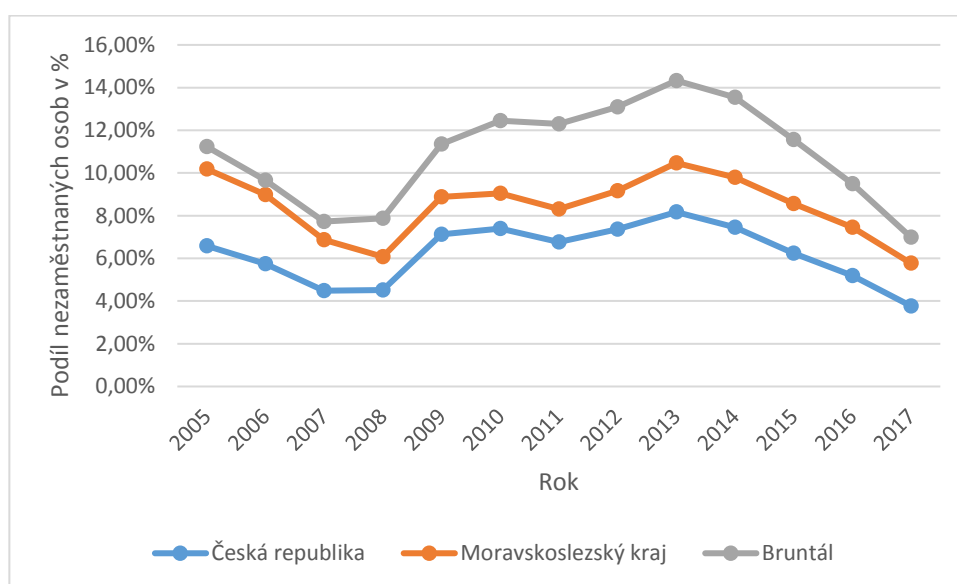
Graf 4.8 Zaměstnanost podle sfér NH k 31.12. 2017

Zdroj: ÚP, 2018, zpracování vlastní

V okrese Bruntál ještě přetrvává zastaralá struktura zaměstnanosti, nejvyšší podíl má tedy sekundární sféra. Ve vyspělých státech má nejvyšší zastoupení v zaměstnanosti terciární sféra. Primární je na hodnotě 3 %, což více méně odpovídá vyspělým ekonomikám, sekundární 57 % a terciární 40 %.

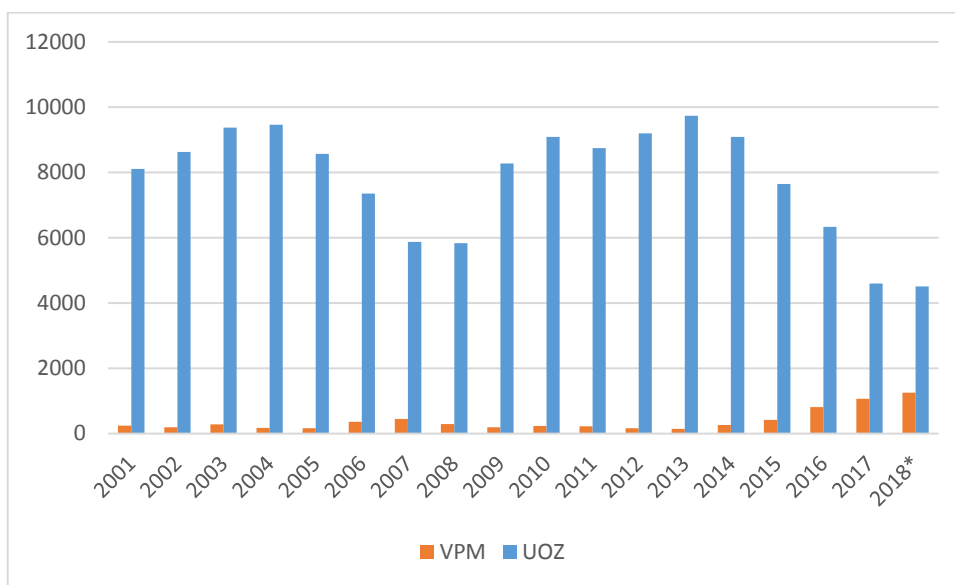
Graf 4.9 Podíl nezaměstnaných osob – územní srovnání

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Pro vyjádření nezaměstnanosti v okrese se musel použít jiný ukazatel nezaměstnanosti, než který se používal v práci doposud, kterým byla Obecná míra nezaměstnanosti vydávaná Českým statistickým úřadem z výběrového šetření pracovních sil. Nyní muselo být užito Podílu nezaměstnaných osob vydávaným Úřadem práce, který je ale bohužel dostupný až od roku 2005. Pro možnost srovnání bylo v tomto grafu užito podílu nezaměstnaných osob pro kraj i celou republiku. Vůbec nejvyšší nezaměstnanosti dosáhl Bruntál v roce 2013 shodně s Moravskoslezským krajem a celou Českou republikou, kdy na Bruntálsku bylo 14,33 %, v Moravskoslezském kraji 9,17 % a 7,37 % v České republice. Průměrný rozdíl mezi nezaměstnaností na Bruntálsku a v Moravskoslezském kraji byl 2,46 p. b., a mezi Bruntálskem a Českou republikou 4,67 p. b. Od roku 2009 se začaly rozevírat pomyslné nůžky mezi nezaměstnaností na Bruntálsku a v Moravskoslezském kraji, nastala tedy situace, kdy se zvyšuje rozdíl mezi těmito oblastmi v míře nezaměstnanosti. Od roku 2013 se začínají tyto pomyslné nůžky zase přibližovat.

Graf 4.10 Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst v okrese Bruntál

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

*k 28.2.2018

Graf 4.10 ukazuje počet volných pracovních míst v evidenci úřadu práce a počet uchazečů o zaměstnání. Vůbec nejvyšší počet uchazečů o zaměstnání byl v roce 2013, kdy jich bylo 9 741 a roce 2004 při hodnotě 9 466. Nejnižší počet byl v roce 2018, a to 4 510 a druhý nejnižší počet v roce 2017, a to 4 602. V grafu je patrný trend, kdy před krizí šel počet uchazečů dolů a po krizi naopak. Od svého nejhoršího roku 2013 se počet uchazečů zase snižoval až k nejnižším hodnotám za celé sledované období. Graf tedy vytváří jakousi sinusoidu. Co se týče volných pracovních míst, mají obdobný charakter jen inverzní, do krize rostly a po krizi zase klesají. Od roku 2013 je zřetelný jejich prudký růst až dosud přičemž v roce 2017 jich bylo 1 068 a k únoru roku 2018 se toto číslo zastavilo na hodnotě 1254.

Tab. 4.6 Počet uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo v okrese Bruntál

Ukazatel/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018*
UOZ/VPM	33,5	43,4	33,1	54,1	51,3	20,5	13,2	19,7	42,9	39,0	39,8	57,5	66,7	34,4	18,4	7,8	4,3	3,6

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

*k 28.2.2018

V tabulce 4.6 je zaznačen počet uchazečů na jedno volné pracovní místo. Nejnižší číslo bylo v roce 2018, kdy to bylo už jen 3,6 uchazečů, což je o 0,3 uchazeče více než

v celém Moravskoslezském kraji. Podle tohoto ukazatele se krize v okrese Bruntál ukázala v plné síle až v roce 2013 při čísle 66,7 uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo. Před krizí přenesenou z USA se situace vyvíjela rovněž relativně pozitivně, ale ani zdaleka se hodnoty 13,2 z roku 2007 nepřibližují dnešním hodnotám.

Tab. 4.7 Podíl dlouhodobě nezaměstnaných v okrese Bruntál

Ukazatel/rok		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Podíl dlouhodobě nezaměstnaných		42%	44%	46%	47%	49%	49%	47%	37%	31%	37%	43%	46%	47%	51%	49%	43%	39%
Z toho	do 24 měsíců	17%	18%	18%	18%	18%	15%	14%	11%	14%	19%	19%	19%	17%	16%	12%	11%	10%
	nad 24 měsíců	24%	26%	28%	29%	31%	34%	34%	26%	17%	19%	24%	28%	30%	34%	36%	32%	29%

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Vývoj dlouhodobé nezaměstnanosti se od roku 2003 do roku 2007 pohyboval jen těsně pod hranicí 50 % vůči všem nezaměstnaným. V roce 2008 došlo ke snížení na 37% a v následujícím roce dokonce na hladinu 31%, kdy celkově vzrostl počet nezaměstnaných. Rok 2008 se ale ještě nenesl v duchu hospodářské krize, došlo sice k nárůstu absolutního počtu nezaměstnanosti v kategorii do 3 měsíců a drobné navýšení měly i další kategorie, ovšem u dlouhodobě nezaměstnaných, ať už do 24 měsíců nebo nad 24 měsíců, nastal absolutní pokles (viz tabulka 4.6). V roce 2008 tedy nedošlo k procentuálnímu snížení z důvodu příchozí krize, ale výraznějším důvodem je, že se podařilo zaměstnat dlouhodobě nezaměstnané. Po krizi podíl dlouhodobě nezaměstnaných tradičně vzrostl do svého maxima 51 % v roce 2014, poté začal opět ukazatel klesat. V loňském roce byl na hodnotě 39 %. Větším problémem byl ve sledovaném období počet nezaměstnaných na 24 po sobě jdoucích měsíců.

Tab. 4.11 Vývoj počtu nezaměstnaných dle délky evidence

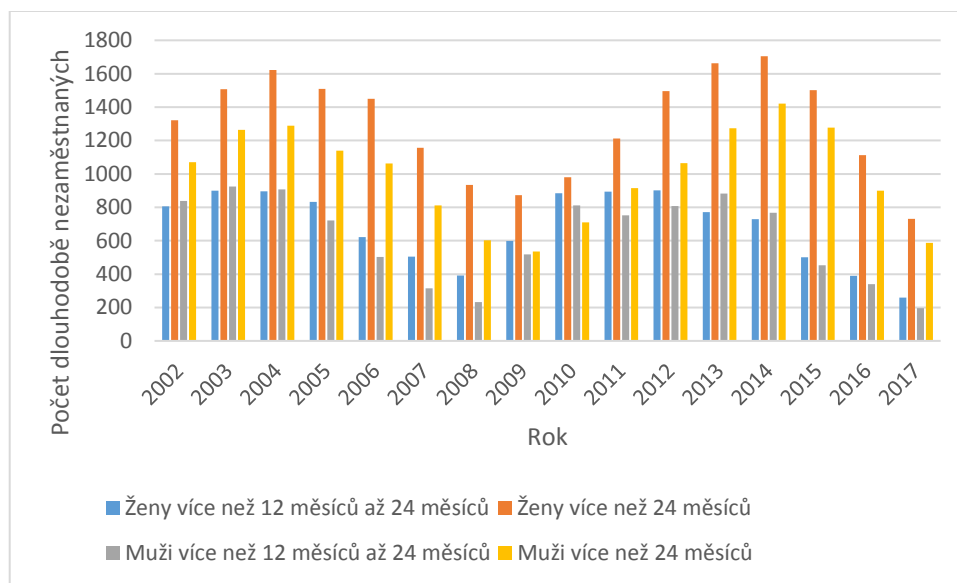
Délka nezaměstnanosti/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
do 3 měsíců	2 296	2 037	2 088	2 379	1 963	1 650	1 433	1 910	2 378	2 880	2 432	2 255	2 290	2 084	2 049	1 883	1 577
více než 3 měsíce až 6 měsíců	1 341	1 477	1 538	1 441	1 254	1 068	840	950	1 491	1 459	1 335	1 303	1 287	1 080	921	828	602
více než 6 měsíců až 9 měsíců	747	919	905	812	664	576	433	485	994	744	670	720	828	712	593	578	419
více než 9 měsíců až 12 měsíců	655	724	813	695	531	465	381	321	884	624	540	647	748	586	356	301	232
více než 12 měsíců až 24 měsíců	1 480	1 643	1 824	1 802	1 555	1 124	818	625	1 118	1 695	1 646	1 710	1 653	1 497	954	728	455
více než 24 měsíců	2 103	2 393	2 772	2 912	2 648	2 513	1 968	1 538	1 408	1 690	2 127	2 561	2 935	3 126	2 779	2 013	1 317

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

V grafu 4.12. vidíme, že problém s dlouhodobou nezaměstnaností v okrese Bruntál mají především více ženy než muži. Obzvláště vysoká čísla jsou u kategorie žen nezaměstnaných nad 24 měsíců. Nejhorším rokem byl rok 2014, kdy po takto dlouhou

dobu bylo nezaměstnáno 1705 žen. Nejprůzlivější čísla byla naměřena v roce 2017. V roce 2010 se poměr mezi nezaměstnanými mezi 12 a 24 měsíci se téměř u žen vyrovnal a u mužů dokonce předčil skupinu nad 24 měsíců, z důvodu krize, přičemž se dlouhodobá nezaměstnanost projeví až se zpožděním, jak je zde patrné. Jedná se o jediný okres, který po krizi dosahoval horších čísel než na začátku tisíciletí.

Graf 4.12 Počet dlouhodobě nezaměstnaných podle pohlaví v okrese Bruntál

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Okres Frýdek-Místek

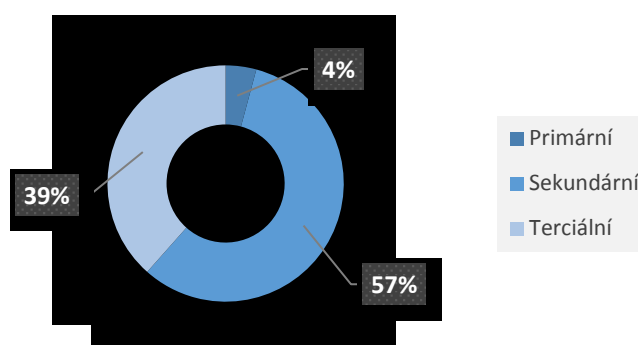
Okres Frýdek-Místek leží v nejvýchodnější části České republiky. Jeho hranice na severovýchodě a východě tvoří státní hranici s Polskem, na jihovýchodě se Slovenskem. Jihozápadní hranici má s okresem Vsetín a na západě s okresem Nový Jičín a severně leží okresy Ostrava-město a Karviná. Lesy jsou významnou částí tohoto okresu, zabírají 51 % jeho území. Je to druhý největší okres v Moravskoslezském kraji s rozlohou 1 208 km². Nachází se zde 76 obcí a 6 z nich má statut města. Nejlidnatějšími městy jsou Frýdek-Místek, s přibližně 57 tisíci obyvateli, a Třinec s necelými 36 tisíci obyvateli. Počet obyvatel v celém okrese je přibližně 213 000 a průměrný věk 40,7 let (ÚP, 2017b).

Hospodářství okresu je silně ovlivněno minulostí. Okres byl znám svým zemědělsko-průmyslovým charakterem s převládajícím podílem průmyslu. V devadesátých letech došlo ke změnám, došlo k útlumu těžkého průmyslu. V okrese

došlo k zastavování těžby v Paskově a Staříči, omezil se provoz hutních podniků (ÚP, 2017b).

Co se týče ukazatele podílu nezaměstnaných osob, tak si okres Frýdek-Místek vede nadprůměrně ve srovnání s Moravskoslezským krajem (viz graf 4,14). Co se týče republikového srovnání, tak do roku 2007 se držela nad republikovým průměrem, ovšem od roku 2008 se drží i pod republikovým průměrem. V posledním roce měl okres Frýdek-Místek shodný podíl nezaměstnaných osob na úrovni 3,77 %. V posledních letech je na tom Frýdecko-Místecko jednoznačně nejlépe z celého kraje.

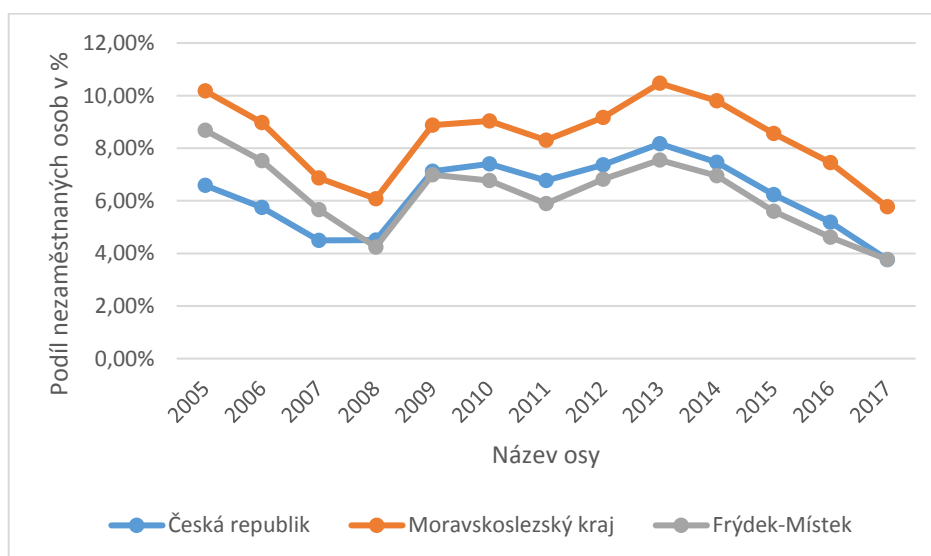
Graf 4.13 Zaměstnanost podle sfér NH k 31.12. 2016

Zdroj: ÚP, 2017b, zpracování vlastní

V okrese Frýdek-Místek také převládá sekundární sektor s 57 % primární má 4 % a terciární 39 %. I ve Frýdku-Místku je tedy zastaralá struktura hospodářství.

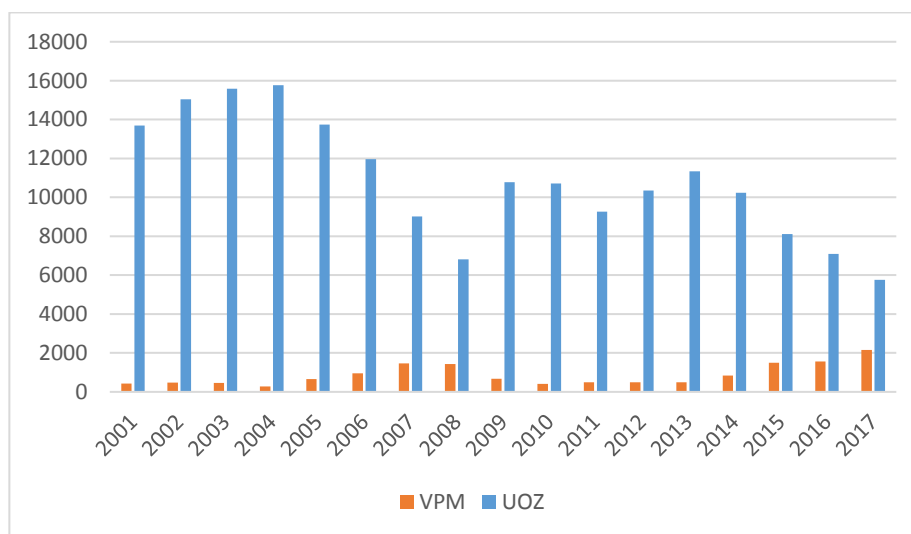
Graf 4.14 Podíl v nezaměstnaných v okrese – územní srovnání

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Vůbec největší počet uchazečů o zaměstnání byl v roce 2004, kdy jich bylo téměř 16 tisíc. Nejnižší pak v roce 2017 při hodnotě 5768 uchazečů. Hodnoty počtu uchazečů se vyvíjely podobným směrem jako u okresu Bruntál. Od roku 2004 až do krize v roce 2009 se hodnota snižovala. Poté nastal nárůst, ale hodnoty nedorostly do takových hodnot jako před krizí, na rozdíl od Bruntálska. Po krizi byl vrchol rok 2013 a až do této doby byl každoročně jen pokles.

Graf 4.15 Počet volných pracovních míst a počet uchazečů o zaměstnání v okrese Frýdek-Místek

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Tab. 4.9 Počet uchazečů na jedno volné pracovní místo v okrese Frýdek-Místek

Ukazatel/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
UOZ/VPM	32,1	31,3	34,2	55,9	20,9	12,6	6,2	4,8	16,2	26,2	18,8	21,3	22,6	12,2	5,4	4,6	2,7

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Nejvíce uchazečů na jedno volné pracovní místo připadá na rok 2005, kdy jich bylo 55,9. V období před krizí takovou hodnotu nezaznamenali ani v okrese Bruntál, který je na tom o poznání hůře. Před krizí byla hodnota 4,8 uchazečů a po krizi přišel nárůst, ale jen do maxima 26,2 uchazečů na jedno volné pracovní místo. Poslední 3 roky se drží pod hranici dvouciferného čísla a v roce 2017 to bylo jen 2,7 uchazečů o zaměstnání.

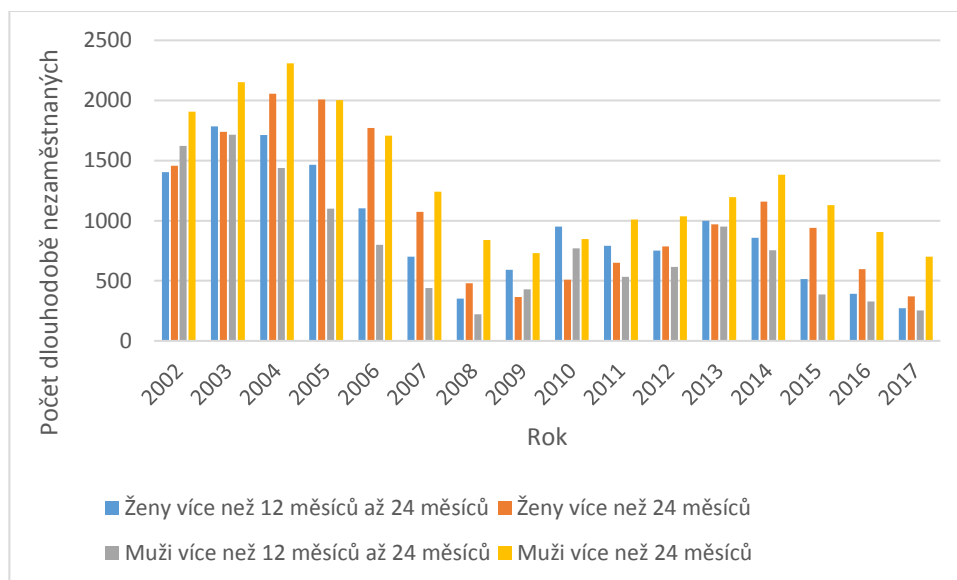
Tab. 4.10 Podíl dlouhodobě nezaměstnaných v okrese Frýdek-Místek

Ukazatel/rok		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Podíl dlouhodobě nezaměstnaných		39%	40%	44%	44%	43%	41%	39%	31%	20%	29%	32%	30%	36%	40%	37%	33%	29%
Z toho	do 24 měsíců	17%	19%	21%	17%	15%	13%	10%	6%	7%	14%	11%	11%	16%	14%	9%	9%	8%
	nad 24 měsíců	22%	21%	23%	27%	28%	28%	29%	25%	13%	15%	21%	19%	20%	26%	28%	24%	21%

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Už při prvním pohledu na tabulku 4.8 je zřejmé, že okres Frýdek-Místek nemá takový problém s dlouhodobou nezaměstnaností jako je tomu v Moravskoslezském kraji jako celku. Nejvyšší hodnoty 44 % zdaleka neatakuji hranici 50 % a před dopadem krize byl podíl dlouhodobě nezaměstnaných pouze 20 %, což je naprosto skvělé číslo, kterého se okresu Bruntál nepodařilo dosáhnout. Aktuálně je to 29 %, z čehož větší část tvoří nezaměstnaní nad 2 roky. Stejně jako v okrese Bruntál se i zde povedlo ještě před příchodem krize snížit v roce 2008 dlouhodobou nezaměstnanost, a to z 39 % na 31 %. V roce 2008 a 2009 dosáhly hodnoty dlouhodobě nezaměstnaných do 24 měsíců dokonce jednociferných hodnot (stejně pak v letech 2015 až 2017), to v Moravskoslezském kraji nebývá zvykem.

Graf 4.16 Absolutní počty dlouhodobě nezaměstnaných v okrese Frýdek-Místek

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Co se týče rozdělení dlouhodobé nezaměstnanosti mezi muže a ženy, tak okres Frýdek-Místek se nachází v opačné situaci než okres Bruntál. Ve Frýdku-Místku je z dlouhodobějšího trendu patrné, že s dlouhodobou nezaměstnaností bojují více muži.

V roce 2009 a 2010 můžeme vidět, že o zaměstnaní přicházely častěji ženy, případně se mužům podařilo nalézt zaměstnání jiné. Proto kategorie mezi 12 a 24 měsíci u žen v roce 2009 a 2010 převýšila stejnou kategorii u mužů. Zajímavé je, že vyjma roku 2002 u kategorie 12-24 měsíců mají navrch ženy oproti mužům. Kategorii nad dva roky ale ovládli muži. Situace v období po příchodu světové krize byla poněkud mírnější než na začátku tisíciletí, alespoň co se počtu dlouhodobě nezaměstnaných týče.

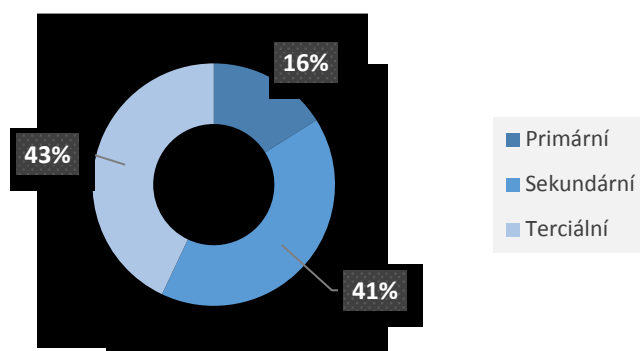
Okres Karviná

Okres Karviná se nachází v severovýchodní oblasti Moravskoslezského kraje. Rozkládá se na 356 km², a to z něj dělá čtvrtý nejmenší okres v republice a po okrese Ostrava-město druhý nejmenší v Moravskoslezském kraji. Na severu a východě tvoří státní hranici s Polskem. Nachází se zde 17 obcí a z toho 7 má statut města. Nejlidnatější města jsou Karviná s 54 413 obyvateli a Havířov s 73 274 obyvateli. Přibližně polovinu okresu tvoří zemědělská půda (ÚP, 2018c).

Aktuální hospodářský potenciál okresu je ovlivněn svým předchozím historickým vývojem. Industrializace Karvinska má svůj počátek v nálezů černého uhlí na vrcholu Čechovice v Karviné v roce 1776. Těžba se v čase rozvíjela a začalo budování dolů, na to navázal průmysl koksárenský, chemický, hutní, železářský. Ve 20. století se pokračovalo a byly vynaloženy obrovské částky na otevírání a stavbu nových důlních kapacit. V té době byla práce v dolech nadprůměrně placená a s vidinou získání bytu lákala pracovní sílu do regionu. Vzniklo nové město Havířov a další městské části (ÚP, 2018c).

V okrese je evidováno 251 370 obyvatel, což z něj dělá druhý nejlidnatější okres v kraji a čtvrtý nejlidnatější v České republice. Je znám svou vysokou hustotou obyvatel na kilometr čtvereční.

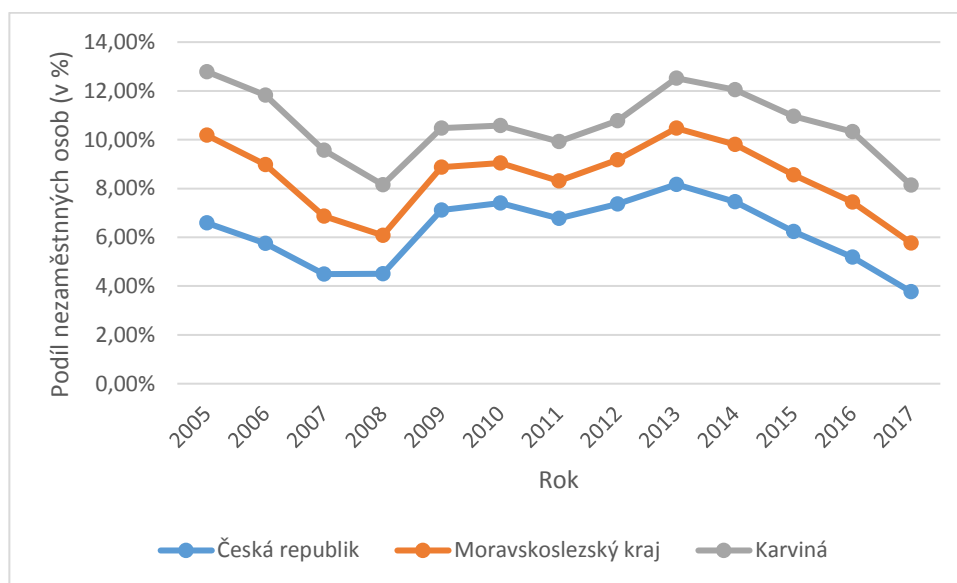
Graf 4.17 Zaměstnanost podle sfér NH k 31.12. 2017

Zdroj: ÚP, 2018c, zpracování vlastní

Zajímavou strukturu zaměstnanosti v hospodářství, jenž se nachází v okrese Karviná vidíme v grafu 4.17. Po vzoru nejvyspělejších zemí už převládá terciární sektor, ovšem nezvykle vysoký podíl má primární sektor, který převyšuje až čtyřikrát ostatní hodnoty, které jsou běžné v kraji.

Graf 4.18 Podíl v nezaměstnaných v okrese – územní srovnání

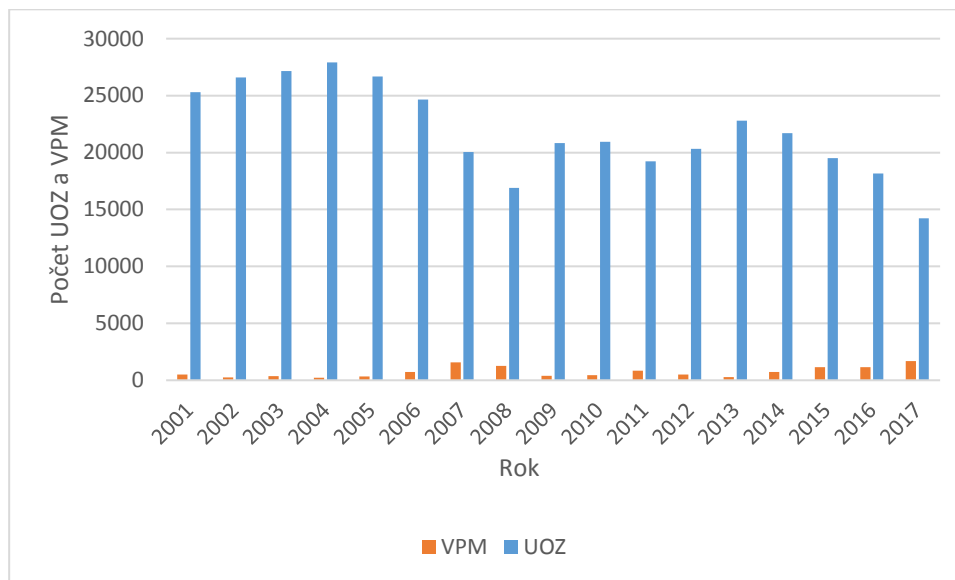

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Okres Karviná je právě jedním z těch okresů, který táhnou v oblasti nezaměstnanosti dolů celý Moravskoslezský kraj. Výše jeho podílu nezaměstnaných osob je od roku 2005 do roku 2017 v průměru o 2,19 p.b. výše, než je průměr celého kraje. Nejvyšší nezaměstnanost byla evidována v roce 2005, a to 12,79 %. Jeho další vývoj kopíroval trend celého kraje. Před krizí se nezaměstnanost snižovala, po krizi rostla do

svého maxima v roce 2013. Aktuální hladina nezaměstnanosti je na 8,14 % a je jen o jednu setinu procenta nižší než v roce 2008.

Graf 4.19 Počet uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst v okrese Karviná

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst se více podobá vývoji v okrese Frýdek-Místek než v okrese Bruntál. Před krizí pokles uchazečů o zaměstnání a po krizi zase nárůst, ale už ne do takových hodnot jako před krizí. Ovšem v grafu vyznačená volná pracovní místa nezabírají takovou plochu jako v okresech Bruntál nebo Frýdek-Místek.

Tab. 4.11 Počet uchazečů na jedno volné pracovní místo v okrese Karviná

Ukazatel/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
UOZ/VPM	49,1	107,3	72,6	121,4	78,4	34,3	12,8	13,3	53,9	47,1	23,0	40,9	80,9	30,3	17,1	15,9	8,4

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Ukazatel počtu uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo (viz tab. 4.9) jen dokresluje nelichotivá čísla okresu Karviná. V roce 2004 to bylo závratných 121,4 uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo. Zatím vůbec nejvyšší dosažená hodnota ve všech okresech v Moravskoslezském kraji. Před příchodem krize byla hodnota 12,8 a 13,3, což zdaleka nepřipomíná situaci ve zbytku republiky. Po krizi došlo k prudkému nárůstu, který se zastavil na hodnotě 80,9 v roce 2013. Aktuální hodnota je

8,4 uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo. Okres Karviná má tedy stále velké rezervy co se týče volné pracovní síly.

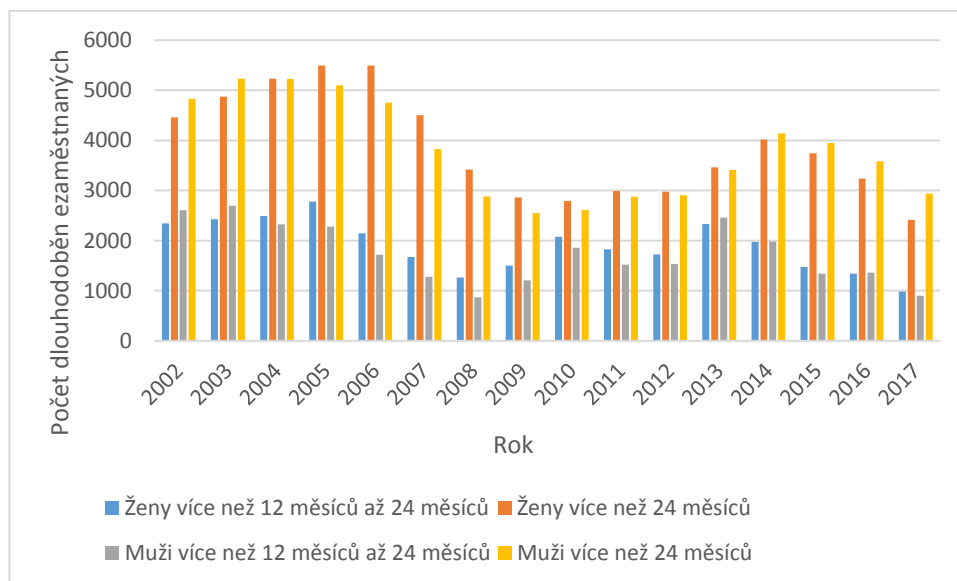
Tab. 4.12 Podíl dlouhodobě nezaměstnaných v okrese Karviná

Ukazatel/rok		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Podíl dlouhodobě nezaměstnaných		54%	54%	56%	55%	59%	57%	56%	50%	39%	45%	48%	45%	51%	56%	54%	52%	51%
Z toho	do 24 měsíců	19%	19%	19%	17%	19%	16%	15%	13%	13%	19%	17%	16%	21%	18%	14%	15%	13%
	nad 24 měsíců	35%	35%	37%	38%	40%	42%	42%	37%	26%	26%	31%	29%	30%	38%	39%	38%	38%

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Existuje propastný rozdíl mezi okresy Frýdek-Místek a Bruntál ve srovnání s okresem Karviná. V předchozích okresech se jednalo spíše výjimky, kdy hranice 50 % byla atakována nebo překročena, ovšem zde se jedná jen o 4 roky, kdy byla dlouhodobá nezaměstnanost menší než 50 %, a to od roku 2009 do 2012. Vůbec nejvyšší byla v roce 2005 při 59 % a celkové nezaměstnanosti to bylo 40 % těch, kteří nepracovali déle než 2 roky, což je alarmující číslo.

Graf 4.20 Absolutní počty dlouhodobě nezaměstnaných v okrese Karviná

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

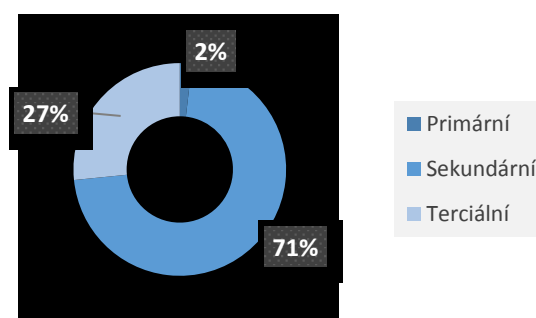
V letech 2002 a 2003 byli v obou kategoriích dlouhodobě nezaměstnaných početnější muži. Od roku 2004 se staly početnější ženy. Situace se změnila v roce 2013, kdy pomyslné žezlo (v negativním slova smyslu) předali mužům v kategorii do dvou let a o rok později i kategorii nad dva roky. V dalším vývoji byly ženy početnější v kategorii

dlouhodobé nezaměstnanosti do dvou let, ovšem v kategorii nad dva roky je početnější mužská skupina.

Okres Nový Jičín

Jižně od ostravské průmyslové aglomerace se nachází okres Nový Jičín. Severozápadně sousedí s okresem Opava a na severovýchodě s okresem Frýdek-Místek. Na jihu s okresem Vsetín a na západní straně se nachází Přerov a Olomouc. Okres oplývá bohatou zásobou surovin jako je vápenec, štěrkopísky a další. Rozkládá se na 882 km², touto rozlohou se řadí spíše mezi menší okresy. Nachází se zde 54 obcí a z toho 9 měst. Největšími městy jsou Nový Jičín, který má přes 23 tisíc obyvatel a Kopřivnice, která má více než 22 tisíc obyvatel. Jedná se o druhý nejmenší okres v Moravskoslezském kraji. Téměř 64 % z celkové rozlohy je zemědělská půda. V okrese Nový Jičín žije přibližně 152 tisíc obyvatel (ÚP, 2018d).

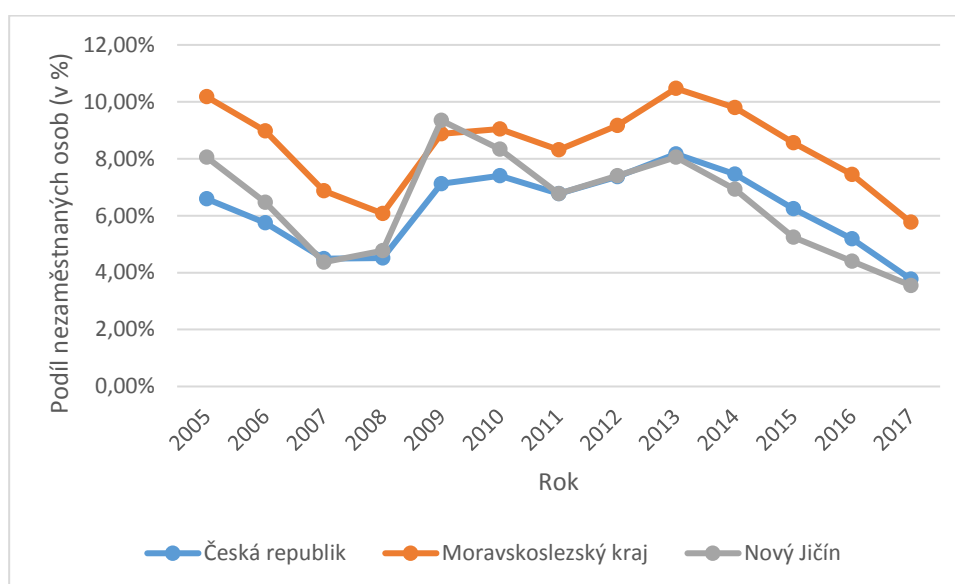
Graf 4.21 Zaměstnanost podle sfér NH k 31.12. 2016

Zdroj: ÚP, 2018d, zpracování vlastní

Nejvyšší poměr zaměstnaných v sekundární sféře hospodářství má jednoznačně okres Nový Jičín. 71 % zaměstnaných je v sekundární sféře, 2 % náleží primární sféře a pouhých 27 % sféře terciární.

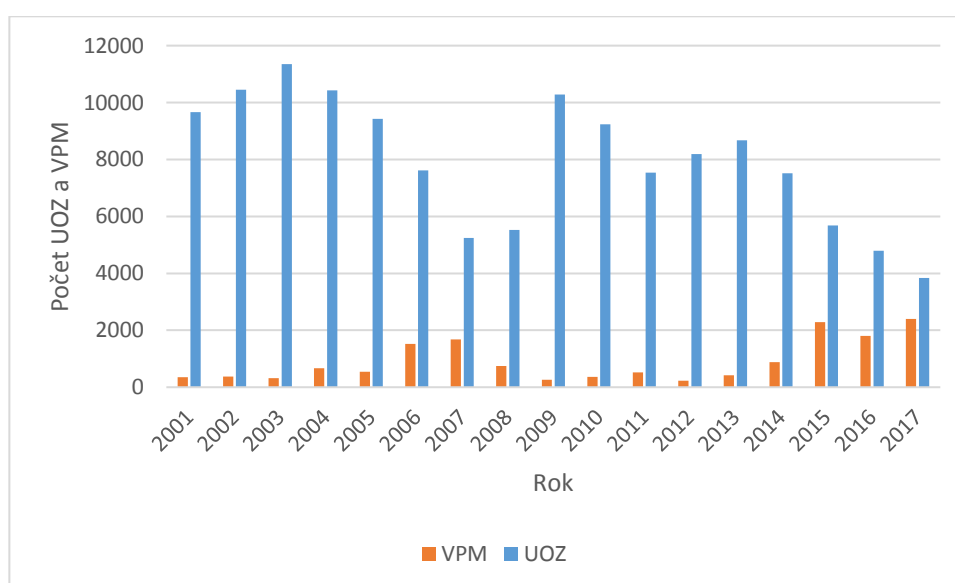
Graf 4.22 Podíl v nezaměstnaných v okrese – územní srovnání

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Ačkoli z grafu 4.22 je zřejmé, že v roce 2009 překročil okres Nový Jičín průměr celého Moravskoslezského kraje, tak i přesto patří k tahounům v kraji. Vyjma jednoho roku byla nezaměstnanost v okrese Nový Jičín výrazně pod průměrem kraje a v posledních 4 letech i pod průměrem celé České republiky. V roce 2017 byl podíl nezaměstnaných 3,55 %.

Graf 4.23 Počet volných pracovních míst a počet uchazečů o zaměstnání v okrese Nový Jičín

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Oproti předchozím okresům je vývoj počtu uchazečů o zaměstnání poněkud kostrbatější. Jako jediný okres má nejvyšší počet uchazečů o zaměstnání už v roce 2003, ostatní okresy dosáhly maxima o rok později. Rovněž po krizi se počet uchazečů vyvíjel jinak. Zatímco ostatní okresy měly po krizi v roce 2009 nejvyšší počet uchazečů o zaměstnání v roce 2013, tak okres Nový Jičín měl své maximum v roce 2009. Nejnižší počet uchazečů byl zaznamenán v roce 2017 a v tomtéž roce byl i nejvyšší počet volných pracovních míst.

Tab. 4.13 Podíl dlouhodobě nezaměstnaných v okrese Nový Jičín

Ukazatel/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
UOZ/VPM	27,7	28,2	35,4	15,5	17,4	5,0	3,1	7,4	38,6	25,7	14,5	36,4	20,9	8,5	2,5	2,7	1,6

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

V okrese Nový Jičín se ukazatel počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo vyvíjel ve srovnání s ostatními okresy o poznání lépe. Nejvyšší hodnoty byly v roce 2003 o 35,4 uchazečů a 2012 o hodnotě 36,4 uchazečů na jedno volné pracovní místo. Před krizí byly hodnoty na 5 a 3,1 uchazečů na jedno volné pracovní místo. V roce 2017 to bylo jen 1,6 uchazečů o zaměstnání, což značí už téměř vyčerpané kapacity na trhu práce.

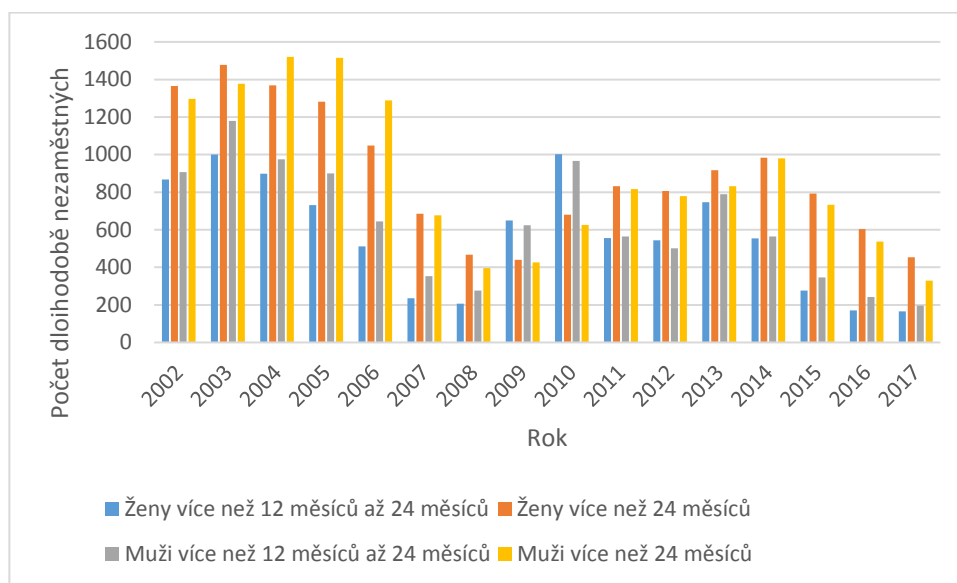
Tab. 4.14 Podíl dlouhodobě nezaměstnaných v okrese Nový Jičín

Ukazatel/rok		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Podíl dlouhodobě nezaměstnaných		44%	41%	43%	47%	49%	49%	47%	37%	31%	37%	43%	46%	47%	51%	49%	43%	39%
Z toho	do 24 měsíců	18%	16%	19%	18%	18%	15%	14%	11%	14%	19%	19%	19%	17%	16%	12%	11%	10%
	nad 24 měsíců	26%	25%	24%	29%	31%	34%	34%	26%	17%	19%	24%	28%	30%	34%	36%	32%	29%

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Co se dlouhodobé nezaměstnanosti týče, tak okres Nový Jičín si vede ve srovnání s ostatními okresy v kraji relativně dobře a nadprůměrně. Lepších výsledků dosahoval jen okres Frýdek-Místek Nejvyšší podíly byly zaznamenány v roce 2005, 2006 a 2015, kdy těsně atakovaly hranici 50 %. Podobně jako v mnohých okresech se v roce 2008 podařilo zapojit do pracovního procesu značnou část dlouhodobě nezaměstnaných a po krizi začal podíl opět růst. Aktuálně má klesající tendenci a v roce 2017 byl podíl dlouhodobě nezaměstnaných na hodnotě 39 %, přičemž větší část (29%) je nezaměstnáno déle než 2 roky.

Graf 4.24 Absolutní počty dlouhodobě nezaměstnaných v okrese Nový Jičín

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Zatímco v Karviné po celou dobu byli početnější ti nezaměstnaní, kteří byli nad 24 měsíců bez zaměstnání, tak okres Nový Jičín se podobá spíše Frýdku-Místku. V letech 2002 a 2003 a dále pak po krizi od roku 2014 do roku 2017 lze pozorovat zajímavou anomálii. V kategorii nezaměstnaných mezi 12 a 24 měsíci jsou početnější muži, zatímco v kategorii nad 24 měsíců počtem pro změnu převyšují ženy. Dále v grafu 4.24 lze vidět projev krize už v roce 2009, kdy prudce vzrostly hodnoty u dlouhodobě nezaměstnaných do 24 měsíců. Od roku 2015 pak čísla ve všech kategoriích jen klesala. Pozitivní je (pokud pomineme kategorii do 24 měsíců), že po krizi nevyšplhaly čísla dlouhodobé nezaměstnanosti na čísla, která se vyskytovala na začátku tisíciletí.

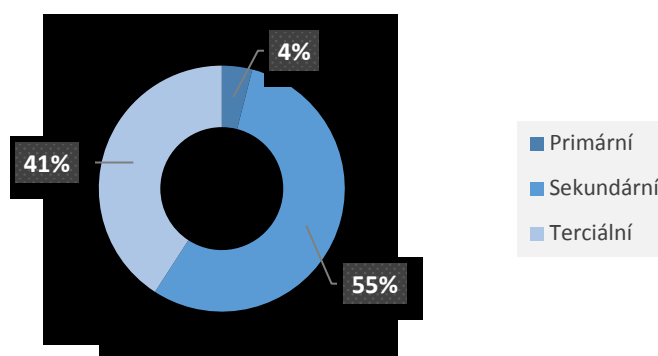
Okres Opava

Okres Opava se nachází ve střední části Moravskoslezského kraje. V severní části tvoří hranice s Polskem, ve východní části sousedí s Ostravou a s částí okresu Karviná a na západní straně s okresy Olomouc a Bruntál. Rozkládá se na 1 116 km² a je třetím největším okresem v Moravskoslezském kraji. V okrese se nachází 77 obcí, z toho 7 má statut města. Největším městem je Opava s 58 tisíci obyvateli. Celkem 28 % výměry plochy připadá na lesy (ÚP, 2016).

Okres Opava je stále převážně zemědělská oblast a tvoří jádro zemědělské produkce kraje. Oproti jiným okresům v kraji byl v Opavě průmysl daleko více diverzifikovaný a okres měl tedy po roce 1989 lepší výchozí podmínky k přizpůsobení se nově se otvírajícím trhům (ÚP, 2016).

V okrese je evidováno přes 176 tisíc obyvatel a je tak čtvrtý nejlidnatější okres v kraji a desátý v republice.

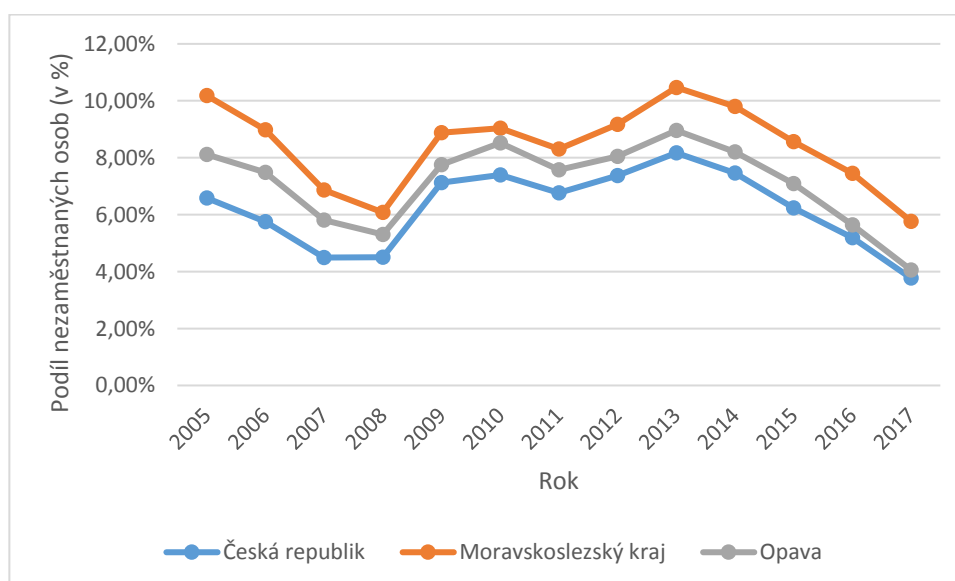
Graf 4.25 Zaměstnanost podle sfér NH k 31.12. 2015

Zdroj: ÚP, 2016, zpracování vlastní

V okrese Opava opět převládá sekundární sektor nad terciárním. Primární sektor je na 4 procentech, což lze považovat v kraji za normální. Sekundární má 55 % a terciární 41 %.

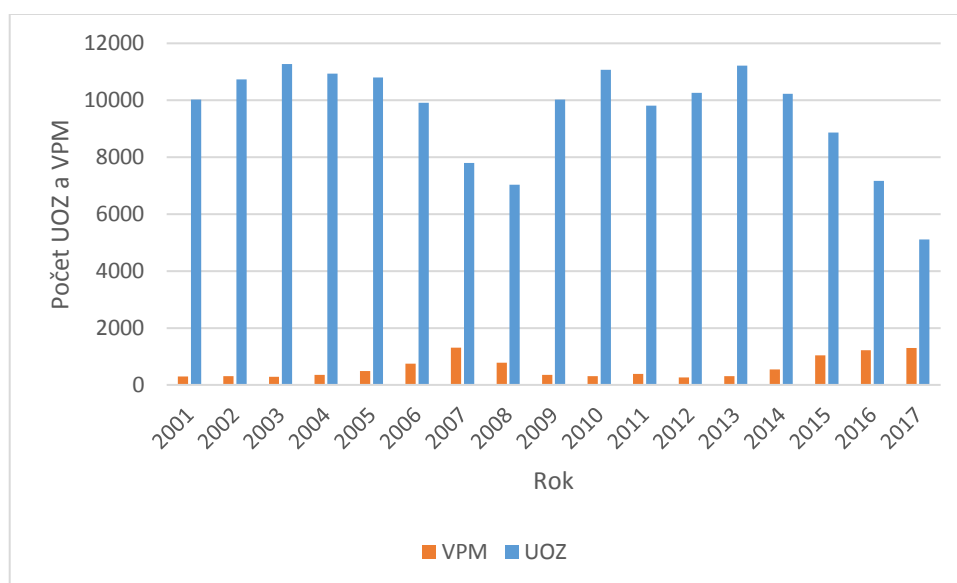
Graf 4.26 Podíl nezaměstnaných osob – územní srovnání

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Nezaměstnanost v okrese Opava se v letech 2005 až 2017 pohybovala přibližně v polovině mezi průměrem Moravskoslezského kraje a průměrem České republiky. V letech 2016 a 2017 se citelněji přiblížila k celorepublikovému průměru. Nejvyšší nezaměstnanost byla v roce 2013 – 10,47 % a nejnižší v roce 2017 o hodnotě 4,06 %. Patří určitě k těm lépe se vyvíjejícím okresům v kraji.

Graf 4.27 Počet volných pracovních míst a počet uchazečů o zaměstnání v okrese Opava

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

V okrese Opava se vyvíjel počet uchazečů trochu odlišně než v ostatních okresech. Směr nebo trend je samozřejmě stejný, ovšem situace před krizí a po krizi je velmi podobná. Ve většině okresů v období po krizi nenarůstal počet uchazečů do takových hodnot jako před krizí, u okresu Opava jsou obě období srovnatelná. Nejvyšší počet uchazečů a nejvíce evidovaných pracovních míst bylo v roce 2007. Nejvyšší počet uchazečů v roce 2003, přes 11 tisíc. Nejvyšší evidovaný počet pracovních míst v roce 2012.

Tab. 4.15 Počet uchazečů o jedno volné pracovní místo v okrese Opava

Ukazatel/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
UOZ/VPM	33,8	34,3	39,8	30,6	22,3	13,2	6,0	9,0	28,2	36,4	25,7	38,4	36,5	18,7	8,6	5,9	3,9

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Situace s počtem uchazečů na jedno volné pracovní místo není v okrese Opava nějak tragická a spíše se řadí k průměru v kraji. Možná překvapující je rok 2017, kdy je

číslo 3,9 na průměrem České republiky i kraje, přesto se jedná o nejnižší podíl ve sledovaném období. Nejvyšší podíl, téměř 40 uchazečů o jedno volné pracovní místo bylo v roce 2003.

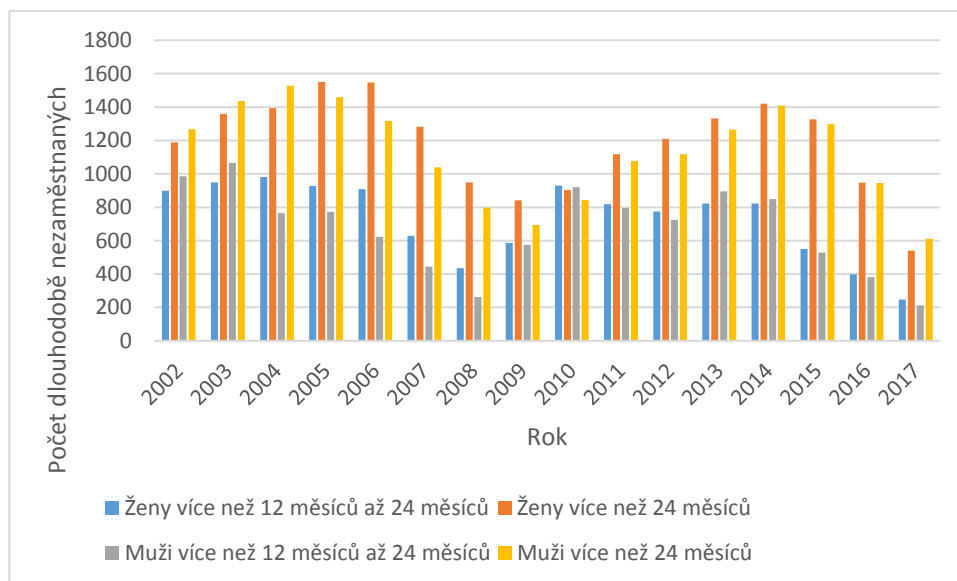
Tab. 4.16 Počet uchazečů na jedno volné pracovní místo v okrese Opava

Ukazatel/rok		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Podíl dlouhodobě nezaměstnaných		37%	40%	42%	42%	43%	44%	44%	35%	27%	32%	39%	37%	38%	44%	42%	37%	32%
Z toho	do 24 měsíců	15%	17%	18%	16%	16%	15%	14%	10%	12%	17%	16%	15%	15%	16%	12%	11%	9%
	nad 24 měsíců	22%	23%	25%	26%	27%	28%	30%	25%	15%	16%	22%	23%	23%	28%	30%	26%	23%

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

V počtu dlouhodobě nezaměstnaných si okres Opava v prvních letech sledovaného období vedl lépe než okres Frýdek-Místek, který je na tom nejlépe z celého kraje. Ještě před krizí ale Frýdek-Místek předešel okres Opava. I přesto je na tom relativně dobře. V loňském roce měla jen 32 % dlouhodobě nezaměstnaných a ve sledovaném období nikdy nedosáhla hranice 45 %. Nejvyšší podíl 44 % měla v letech 2006, 2007 a 2014.

Graf 4.28 Absolutní počty dlouhodobě nezaměstnaných v okrese Opava

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

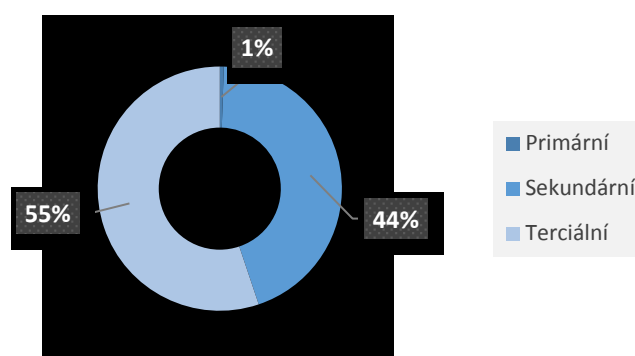
Vývoj absolutního počtu dlouhodobě nezaměstnaných v okrese Opava se podobá okresu Bruntál, alespoň v tom, že čísla počtu dlouhodobě nezaměstnaných dosahovaly podobné výše po příchodu krize jako na začátku tisíciletí. V okresech Nový Jičín, Frýdek-Místek dokonce i v Karviné byla situace po krizi příznivější než na začátku sledovaného období. Nejnižších čísel bylo dosaženo v roce 2017.

Okres Ostrava-město

Město Ostrava a celý jeho okres je významným sídelním, průmyslovým a intelektuálním centrem v České republice. Svým počtem obyvatel, který přesahuje 300 tisíc, je třetím nejlidnatějším městem a zároveň i rozlohou třetí největší v České republice po Praze a Brně. Na rozvoji města Ostravy je do značné míry závislý celý region. Ostrava má rovněž celostátní i mezinárodní provázanost. Zajišťují ji to strategická poloha – 360 km nalevo do Prahy, 310 km jižně do Vídně, blízké hranice s Polskem, blízké hranice se Slovenskem. Jeho rozloha je 331,6 km² a je tak nejmenším okresem v kraji a třetím nejmenším okresem v České republice. 46,5 % tvoří zemědělská půda (ÚP, 2017c).

Hospodářství v okrese Ostrava-město skýtá potenciál. Podobně jako většina okresů je i ten ostravsky silně spjat s historickým vývojem. Důležitým momentem v rozvoji města bylo nalezení kvalitního černého uhlí v 18. století. Tento objev měl důležitý vliv na vývoji těžkého průmyslu ve městě, založily se železářny. V období po válce byl vývoj soustředěn na urychlení industrializace. Podstatným rysem v těžkém průmyslu je jeho soustředění do několika geografických oblastí, kde se hospodářství a zaměstnanost v dané oblasti stane závislé na několika podnicích. A přesně takovým regionem Ostrava byla. Dlouhodobě zde probíhaly politicky motivované procesy s preferencí těžkého průmyslu. To má ovšem má své následky, např. deformovanou a monostrukturní ekonomickou základnu v regionu. V průmyslu železa pracovalo 70 % pracovníků v odvětví z celé České republiky právě v Ostravě. Zbylá průmyslová odvětví, zemědělství nebo terciární sféra pak plnila jen doplňující funkci. Pro Ostravsko je stále charakteristická ekonomická struktura, která nemá nejlepší účinky na životní prostředí. V průmyslu převažuje hutnictví železa, chemický průmysl, těžké strojírenství, výroba elektrické energie a stavebnictví. V těžkém průmyslu je nadále velmi velká koncentrace v hutnictví, které se soustředí do dvou velkých hutních kombinátů. Negativně z hlediska směru rozvoje se projevuje nízké zastoupení odvětví zpracovatelského průmyslu, konkrétně lehké strojírenství, dřevozpracující, textilní a potravinářský průmysl. Projevují se tedy ty negativní důsledky, které jsou typické pro aglomeraci, deformace ekonomické a sociální struktury. Dochází k poklesu výroby, klesá i produktivita práce a utlumuje se investiční činnost (ÚP, 2017c).

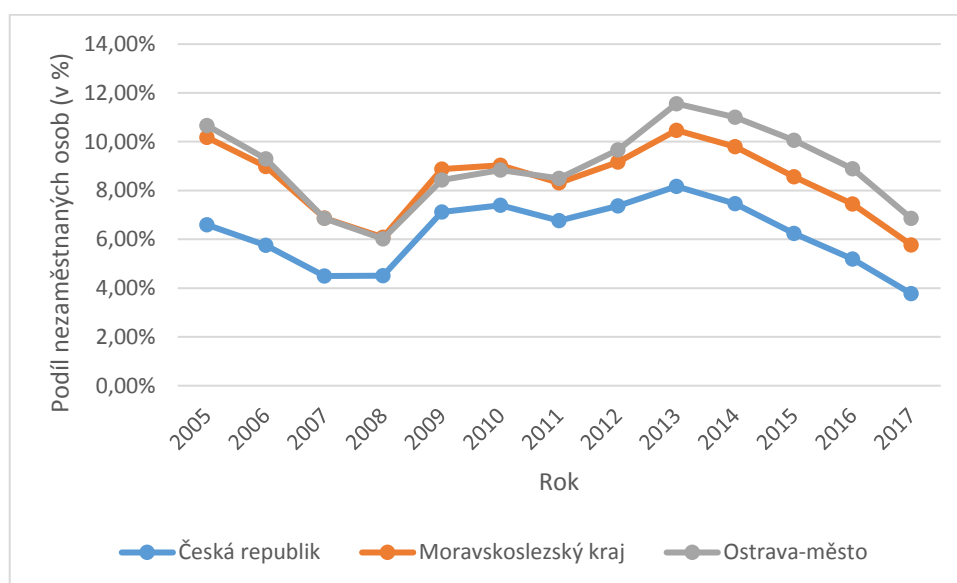
Graf 4.29 Zaměstnanost podle sfér NH k 31.12. 2017

Zdroj: ÚP, 2017c, zpracování vlastní

Primární sektor je v okrese Ostrava-město spíše vzácností, je v něm zaměstnáno méně než 1 % zaměstnaných. Nejvyšší je terciární sféra s 55 % a druhý sekundární sféra se 44 %. Ostrava tedy není pouze průmyslová velmoc, ale terciární sektor je zde už rozšířenější a početnější.

Graf 4.30 Podíl nezaměstnaných osob v okrese – územní srovnání

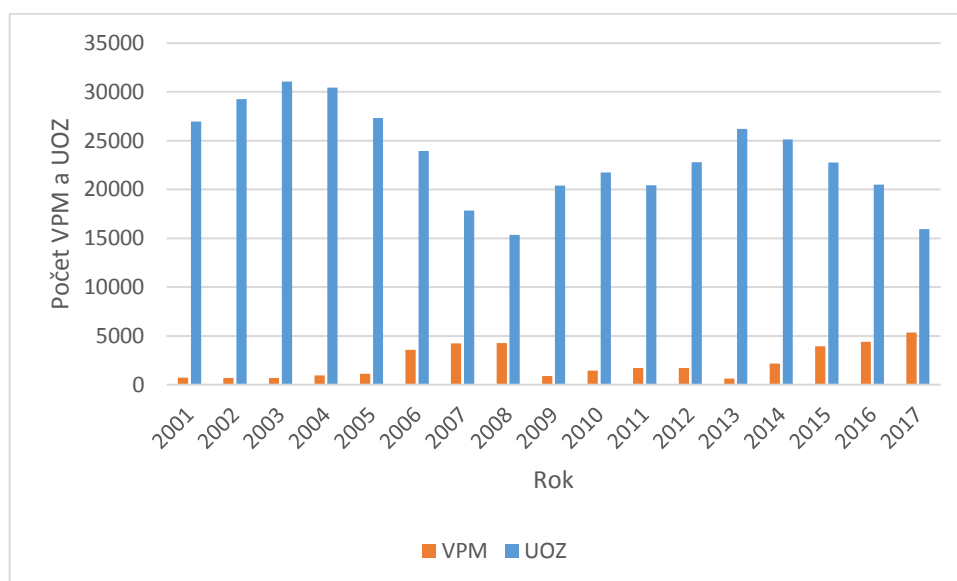
Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Dlouho dobu se vývoj nezaměstnanosti v okrese Ostrava nevychyloval významněji od průměru Moravskoslezského kraje, ale od roku 2013 do roku 2017 je rozdíl v průměru 1,26 p.b., přičemž průměr v Moravskoslezském kraji pomáhají snižovat především okresy Frýdek-Místek a Nový Jičín. Je zvláštní a v kraji ojedinělé, že v posledním sledovaném roce (2017) nedosahuje okres nejprázdnější výsledek v podílu nezaměstnaných. Naprosto nejlepší situace v nezaměstnanosti byla v roce 2008 o hodnotě

6,02 %. V roce 2017 to bylo výše o 0,73 p.b. Ostatní okresy mají shodně nejnižší podíl nezaměstnanosti v roce 2017.

Od roku 2003, kdy byl počet uchazečů o zaměstnání nejvyšší ve sledovaném období (31 052), nastal do roku 2008 pokles. V roce 2008 byl počet uchazečů na svém minimu 15 362, ani v tomto ukazateli nebyl překonán rokem 2017. Po krizi hodnoty, vyjma jednoho roku, jen rostly a zlom nastal až v roce 2013. Od té doby počty uchazečů klesají.

Graf 4.31 *Počet volných pracovních míst a počet uchazečů o zaměstnání v okrese Ostrava-město*

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Tab. 4.17 *Počet uchazečů o jedno volné pracovní místo v okrese Ostrava-město*

Ukazatel/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
UOZ/VPM	37,1	42,9	45,6	31,9	24,6	6,7	4,2	3,6	22,9	15,1	11,9	13,4	41,6	11,7	5,8	4,7	3,0

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Co se týče uchazečů na jedno volné pracovní místo, tak nejhůře na tom byl okres Ostrava-město v roce 2003 úrovní 45,6 uchazečů. Díky vysokému počtu volných pracovních míst je to první ukazatel z oblasti nezaměstnanosti, který vychází lépe v roce 2017 než v roce 2008 a to o 0,6 uchazeče.

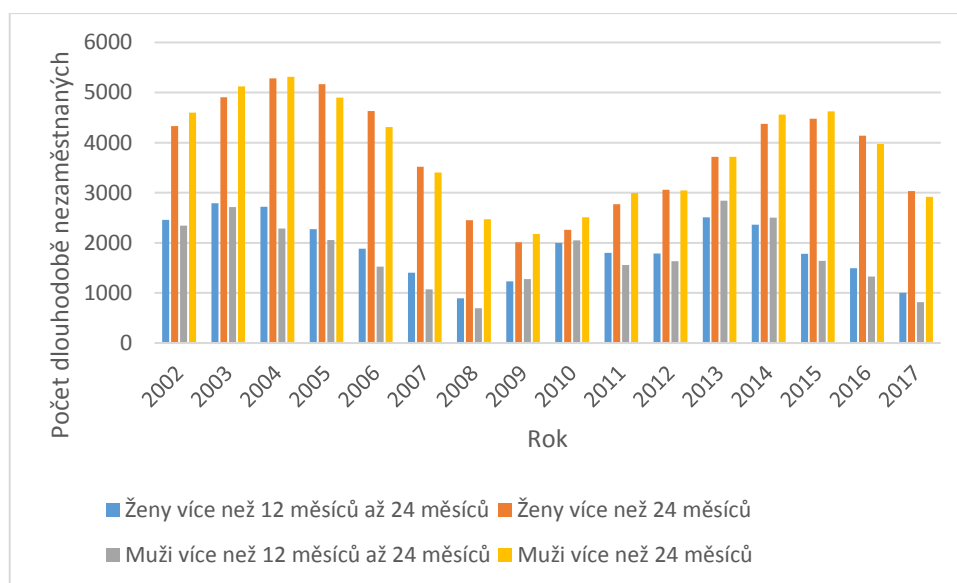
Tab. 4.18 Podíl dlouhodobě nezaměstnaných v okrese Ostrava-město

Ukazatel/rok		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Podíl dlouhodobě nezaměstnaných		49%	49%	53%	54%	56%	54%	53%	42%	33%	41%	45%	42%	49%	55%	55%	53%	49%
Z toho	do 24 měsíců	18%	17%	19%	17%	17%	15%	14%	10%	12%	19%	16%	15%	20%	19%	15%	14%	11%
	nad 24 měsíců	31%	32%	34%	37%	39%	39%	39%	32%	21%	22%	28%	27%	28%	36%	40%	40%	37%

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Z tabulky 4.18 lze vyčíst, že okres Ostrava-město je druhým nejhorším okresem v kraji v poměru dlouhodobé nezaměstnanosti, hůře je už na tom jen okres Karviná. V roce 2005 byl podíl 56 % dlouhodobě nezaměstnaných. V roce 2008, tedy před příchodem krize, se podařilo tento podíl snížit na 42 %, následné snížení bylo už jen vlivem krize. V roce 2017 byl podíl dlouhodobě nezaměstnaných 49 % a podíl těch, kteří nemají zaměstnání nad 24 měsíců je 37 %.

Graf 4.32 Absolutní počty dlouhodobě nezaměstnaných v okrese Ostrava-město

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

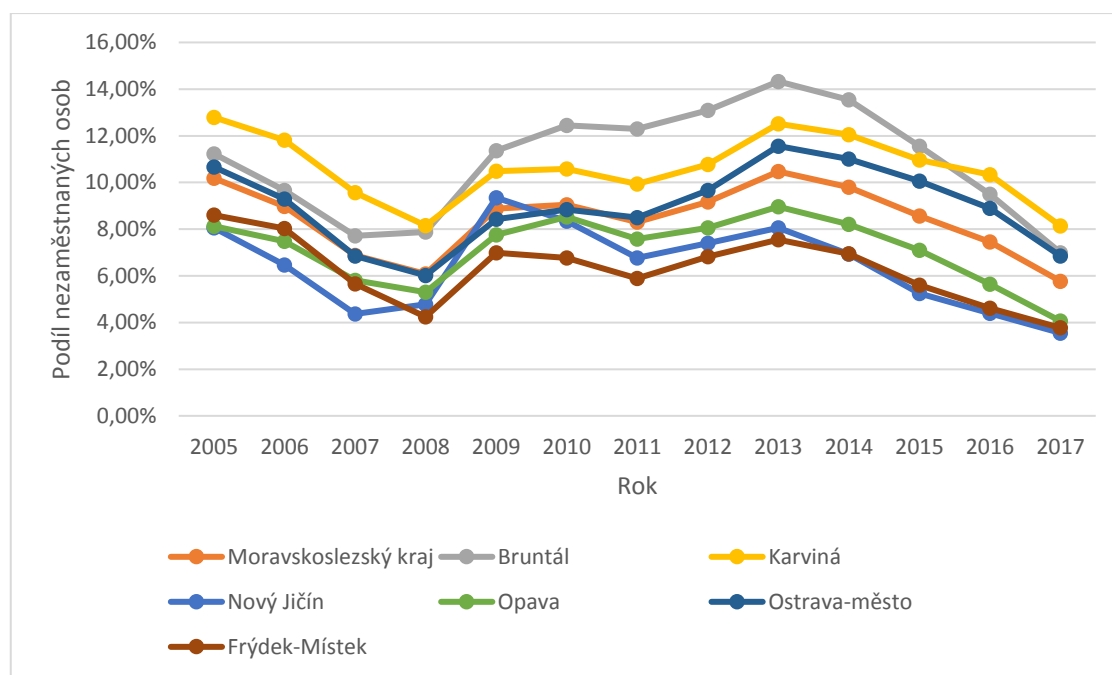
Okres Ostrava-město spolu s okresem Karviná jsou jediné dva okresy, ve kterých při vypuknutí krize a bezprostředně po ní nedošlo k převýšení počtu dlouhodobě nezaměstnaných do 24 měsíců nad těmi, kteří jsou nezaměstnaní déle než 24 měsíců. Vývoj ale kopíruje stejnou trajektorii jako u všech okresů a připomíná sinusoidu. Zajímavé je, že v roce 2017 stále dosahoval horších hodnot, než v roce 2009. Z tohoto pohledu můžeme říci, že v okrese Ostrava-město stále existuje rezerva nezaměstnaných, které by mohly firmy zaměstnat. Další otázkou ale je, jaká je věková struktura těchto

dlouhodobě nezaměstnaných a také vzdělání a další aspekty, které jsou podstatné pro zaměstnavatele.

Shrnutí okresů

V této kapitole jsme mohli vidět různorodou povahu okresů v Moravskoslezském kraji. Nyní přijde na řadu porovnání okresů a zhodnocení, který je na tom nejlépe a také naopak, který je na tom nejhůře.

Graf 4.34 Podíl nezaměstnaných v okresech Moravskoslezského kraje

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Ačkoli nejvyšší podíl nezaměstnaných osob byl v okrese Karviná, tak z dlouhodobého hlediska je na tom nejhůře okres Bruntál, byť jen o necelé 3 desetiny procenta z hlediska dlouhodobého průměru. Nejnižší nezaměstnanost pak nabízí okres Frýdek-Místek a těsně za ním Nový Jičín. Ve všech okresech dochází od roku 2013 k pravidelnému poklesu nezaměstnanosti.

Tab. 4.19 Počet uchazečů na jedno volné pracovní místo v okresech

UOZ/VPM	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Průměr
Karviná	49,1	107,3	72,6	121,4	78,4	34,3	12,8	13,3	53,9	47,1	23,0	40,9	80,9	30,3	17,1	15,9	8,4	47,5
Nový Jičín	27,7	28,2	35,4	15,5	17,4	4,99	3,13	7,42	38,6	25,7	14,5	36,4	20,9	8,53	2,48	2,66	1,6	17,1
Opava	33,8	34,3	39,8	30,6	22,3	13,2	5,98	8,99	28,2	36,4	25,7	38,4	36,5	18,7	8,58	5,91	3,94	23,0
Ostrava-město	37,1	42,9	45,6	31,9	24,6	6,67	4,2	3,6	22,9	15,1	11,9	13,4	41,6	11,7	5,78	4,67	2,98	19,2
Frýdek-Místek	32,1	31,3	34,2	55,9	20,9	12,6	6,17	4,78	16,2	26,2	18,8	21,3	22,6	12,2	5,39	4,56	2,68	19,3
Bruntál	33,5	43,4	33,1	54,1	51,3	20,5	13,2	19,7	42,9	39	39,8	57,5	66,7	34,4	18,4	7,83	4,31	34,1

Zdroj: ÚP, 2018b, zpracování vlastní

Ukazatel počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo jednoznačně vymezuje Karvinou jako nejhorší okres v Moravskoslezském kraji. V dlouhodobém průměru má 47,5 uchazečů a daleko tak předčila druhý nejhorší okres Bruntál s 34,1 uchazečů. Nejvyšší hodnota u Karviné a zároveň mezi všemi okresy byla naměřena v roce 2002 o 124,4 uchazečích na jedno pracovní místo. Jedná se o extrémní a nevídanou hodnotu, ani druhý nejhorší okres v kraji se nepřibližuje této hodnotě, který měl za maximum 66,7 uchazečů o jedno pracovní místo, což je téměř polovina. Všechny okresy mají shodně nejnižší počet ukazatelů v posledním roce sledování, tedy 2017. Okres Nový Jičín má ve sledovaném období nejnižší hodnotu počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo, v průměru 17,1 a s minimem v roce 2017 o 1,6 uchazečích. Hned za ním jsou okresy Ostrava-město a Frýdek-Místek s průměrem 19,2 a 19,3.

Co se týče dlouhodobé nezaměstnanosti, tak nejvyšší podíl má opět Karviná, co se týče průměru celého sledovaného období o hodnotě 52 % a poté Ostrava s 49 % a nejlépe Frýdek-Místek s 35 %, jak už bylo zmíněno v předchozí podkapitole.

Z obecné teorie vyplývá, že nezaměstnaností jsou ohroženější ženy. Z dat vyplynulo, že v okresech Bruntál, Karviná, Opava a Ostrava-město jsou skutečně početněji zastoupeny ženy v dlouhodobé nezaměstnanosti, zatímco v okresech Nový Jičín a Frýdek-Místek je zase dlouhodobě nezaměstnaných více mužů. Je zajímavé, že v okresech, kde, co se nezaměstnanosti celkově týče, mají nejlepší výsledky (Frýdek-Místek a Nový Jičín) jsou početnější nezaměstnaní dlouhodobě muži, kdežto v ostatních okresech, které si vedou o poznání hůře, převládají ženy. Jedním z důvodů, proč tomu tak může být, je rozvinutost terciární sféry. Obecně lze předpokládat, že ženy jsou nejpočetněji zaměstnané v terciární sféře. Čili že pokud je ekonomika přizpůsobená modernímu rozložení, to znamená, že největší část HDP tvoří právě terciární sféra, nemají ženy takový problém s nezaměstnaností. Pokud ale v některých okresech stále není

dostatečně rozvinutá terciární sféra, dochází k tomu, že ženy mají větší problém se sháněním zaměstnání, a proto jich může být dlouhodobě nezaměstnaných více než mužů. Zvláštní ale je, že nejnižší zaměstnanost v terciární sféře má právě Nový Jičín (27%) a Frýdek-Místek (38%) a právě zde je početnější skupina dlouhodobě nezaměstnaných právě ta mužská (pokud bereme v úvahu průměr za celé sledované období), ostatní okresy mají terciární sféru nad 40 % a právě zde je už početnější dlouhodobá nezaměstnanost u žen. Pokud vezmeme v úvahu absolutní počty nezaměstnaných v posledních 4 letech, tak muži převládají ve Frýdku-Místku, Karviné a nepatrně i v Ostravě, zato ženy byly početnější v Novém Jičíně, Bruntále a s malou převahou i Opavě. Počet dlouhodobě nezaměstnaných žen v Moravskoslezském kraji jako celku je v průměru ve sledovaném období více než počet dlouhodobě nezaměstnaných mužů.

4.5 Odhad modelu

Z grafů v předchozích kapitolách vyplývá, že musí existovat určitý vztah mezi hrubým domácím produktem a dlouhodobou nezaměstnaností. V následující kapitole se pokusíme tento vztah přesněji formulovat regresním modelem pro Moravskoslezský kraj.

Popis proměnných:

Závisle proměnná (=vysvětlovaná):

dlnez = logaritmus dlouhodobě nezaměstnaných v Moravskoslezském kraji

Nezávislá proměnná (=vysvětlující):

hdpbzt1 = roční HDP Moravskoslezského kraje vyjádřený v bazickém indexu s ročním zpožděním

Obecný zápis funkční závislosti proměnných:

$$Dlnez_t = f(hdpbzt1_{t-1})$$

Vyjádření ekonomického modelu pomocí lineární matematické funkce:

$$dlnez_t = \beta_0 + \beta_1 \cdot hdpbzt1_{t-1} + u_t$$

Stochastický model nám poskytuje vysvětlovanou proměnnou $dlnez$ (počet dlouhodobě nezaměstnaných) v závislosti na hodnotách vysvětlujících proměnných $hdpbzt1$ (HDP bazický index s ročním zpožděním).

Popis regresních koeficientů:

$\hat{\beta}_0$ = odhad úrovně konstanty,

$\hat{\beta}_1$ = odhad změny % dlouhodobě nezaměstnaných v případě, že se $hdpbzt1$ změní o procento a ostatní nezávislé proměnné zůstanou fixní,

\hat{u}_t = odhad náhodné složky.

Hypotézy regresních parametrů:

$\hat{\beta}_1 < 0$ Pokud klesne HDP, lze očekávat zvýšení počtu dlouhodobě nezaměstnaných.
Nepřímá úměra

Párová korelace

Abychom mohli provést párovou korelaci, sestavíme korelační matici. Pomocí korelační matice prokážeme vzájemné vztahy mezi vysvětlující a vysvětlovanými proměnnými. Čím je číslo blíže k absolutní hodnotě 1, tím existuje vyšší závislost. Pokud se hodnota blíží k nule, závislost se snižuje. Znaménko + či – nám ukazuje, zda je vztah přímá nebo nepřímá úměra. Mezi vysvětlující proměnnou a vysvětlovanou chceme co nejvyšší stupeň.

Tab. 4.20 Párová korelace dlouhodobé nezaměstnanosti a HDP bazický index

	Douhod~m	hdbazt1
DouhodobéN~m	1.0000	
hdbazt1	-0.8529	1.0000
	0.0001	

Zdroj: vlastní výpočty

Vidíme v tabulce 4.20, že korelační koeficient mezi dlouhodobou nezaměstnaností má zápornou hodnotu, potvrzuje se tedy naše hypotéza, že se jedná o nepřímou úměru.

Dále vidíme, že koeficient je v hodnotě -0,8529 což značí silnou lineární závislost s vysokou mírou signifikance (0,001).

Tab. 4.21 *Regrese proměnných*

. regress dlnez hdbazt1

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	15
Model	.662636479	1	.662636479	F(1, 13)	=	25.86
Residual	.333055813	13	.025619678	Prob > F	=	0.0002
				R-squared	=	0.6655
				Adj R-squared	=	0.6398
Total	.995692292	14	.071120878	Root MSE	=	.16006

dlnez	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
hdbazt1	-.020687	.0040677	-5.09	0.000	-.0294747	-.0118993
_cons	12.97972	.4871653	26.64	0.000	11.92727	14.03218

Zdroj: ČSÚ, zpracování vlastní

Odhad modelu je proveden prostřednictvím metody nejmenších čtverců, která vychází z kritérií minimalizace součtu čtverců reziduální složky (Hindls, 2000). Primárně je sledován koeficient determinace a odhad parciálních regresního parametru. Index determinace (R-squared) je 0,6655, neboli hodnota spolehlivosti a vysvětluje přibližně 67 % rozptylu. Model je statisticky významný, jak bylo prokázáno F-testem a jednotlivé konstanty také.

Autokorelace

Autokorelace náhodné složky znamená, že existuje závislost náhodné složky na svých zpožděných hodnotách. Testuje se vzájemná závislost časových řad reziduí a časových řad zpožděných reziduí. Příčiny autokorelace mohou být například setrvačnost ve vývoji ekonomických veličin, chybná specifikace modelu, zahrnutí chyb měření vysvětlované proměnné do náhodné složky, nesprávné nastavení zpoždění u vysvětlujících proměnných, nesprávně transformovaná výběrová data, promítnutá do náhodné složky (Hindls, 2012).

Durbin-Watson test

Pomocí D-W testu určujeme přítomnost autokorelace 1. řádu. Hypotéza H_0 znamená, že autokorelace 1. řádu není významná. To by znamenalo, že neexistuje sériová

závislost a rezidua mají zcela náhodný charakter. Hypotéza H_1 říká, že autokorelace 1. řádu je významná.

Stanovení hypotéz:

$H_0 : \rho = 0$ (Není významná autokorelace 1. řádu)

$H_1 : \rho \neq 0$ (Je významná autokorelace 1. řádu)

Testové kritérium:

Durbin-Watson d-statistic(2, 15) = .6984536

Kritické hodnoty:

Počet pozorování 15, počet konstant 2, $\alpha = 0,05$

$L = 1.07697$ $U = 1.36054$

Závěr:

H_0 zamítáme na 5% hladině významnosti. V modelu se vyskytuje pozitivní autokorelace 1. řádu.

S určitostí 95 % lze říci, že pozitivní autokorelace 1. řádu je statisticky významná. Z tohoto důvodu je v další části snaha autokorelaci odstranit.

Odstranění autokorelace je možné čtyřmi metody (Hančlová, 2012):

- Přidání trendu
- **Zavedení zpoždění**
- Cochrane-Orcuttova odhadová metoda
- Upravení časové řady

Zavedení zpoždění do modelu

Vybrali jsme si metodu na zmírnění autokorelace, při které dojde k zavedení zpoždění vysvětlované do modelu. Důvod pro výběr této je, že lze očekávat, že dlouhodobá nezaměstnanost závisí i sama na sobě (toto tvrzení nevyvrací žádná ekonomická teorie), proto ji do modelu přidáme jako zpožděnou proměnnou.

$$dlnez_t = \beta_0 + \beta_1 \cdot hdpbzt1_{t-1} + \beta_2 dlnez1_{t-1} + u_t$$

Metoda zpoždění v modelu má nevýhodu v té podobě, že se může vyskytnout silná autokorelace s nově zavedenou zpožděnou a původních. To může vést k vyloučení původních vysvětlujících proměnných a model nemusí splnit svůj původní cíl.

Tab. 4.22 *Nová regrese se zpožděnou proměnnou*

. regress dlnez hdbazt1 dlnezt1

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	15
Model	.778370902	2	.389185451	F(2, 12)	=	21.49
Residual	.217321389	12	.018110116	Prob > F	=	0.0001
				R-squared	=	0.7817
				Adj R-squared	=	0.7454
Total	.995692292	14	.071120878	Root MSE	=	.13457

dlnez	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]
hdbazt1	-.0135173	.0044429	-3.04	0.010	-.0231977 -.0038369
dlnezt1	.4489336	.1775871	2.53	0.027	.0620045 .8358627
_cons	7.393834	2.247282	3.29	0.006	2.497427 12.29024

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka číslo 4.22 vyjadřuje míru vypovídací schopnosti modelu a to 78,17 %. Výrazně klesla vypovídací schopnost vysvětlujících proměnných krom výdajů na zdravotnictví. U tohoto typu modelu není možné provést D-W test, proto je proveden test Durbina. Dle testu Durbina je možno vidět, že je odstraněna korelace. Můžeme tedy s modelem pokračovat dále.

Tab. 4.23 *Durbin Test*

Durbin's alternative test for autocorrelation

lags(p)	chi2	df	Prob > chi2
1	5.542	1	0.0186

H0: no serial correlation

Zdroj: vlastní výpočty

White test – heteroskedasticita

Mezi základní předpoklady modelu pomocí metody nejmenších čtverců je konstantní a konečný rozptyl náhodné složky. Aby byla podmínka pro metodu nejmenších čtverců splněna je žádoucí homoskedasticita reziduální složky a vysvětlované

proměnné. Heteroskedasticita tedy značí měnící se rozptyl náhodné složky a homoskedasticita naopak konstantní rozptyl náhodné složky. K základním příčinám heteroskedasticity patří: velká rozdílnost hodnot mezi průřezovými daty v jednom náhodném výběru, odlehlá pozorování, chybná specifikace regresního modelu, výskyt chyby při měření dat, nevhodná transformace.

Model pro White test:

$$u_t^2 = \lambda_0 + \lambda_1 \cdot hdpbzt1_{t-1} + \lambda_2 \cdot dlnez_{t-1} + \lambda_3 \cdot hdpbzt1_{t-1}^2 + \lambda_4 \cdot dlnez1_{t-1}^2 + \lambda_5 \cdot hdpbzt1_{t-1} \cdot dlnez1_{t-1} + \varepsilon_t$$

Tab. 4.24 Pomocná regrese pro White test

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	15
Model	.003267572	5	.000653514	F(5, 9)	=	0.83
Residual	.007107707	9	.000789745	Prob > F	=	0.5607
				R-squared	=	0.3149
				Adj R-squared	=	-0.0657
Total	.010375279	14	.000741091	Root MSE	=	.0281

u2	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
hdbazt1	.0850303	.1347495	0.63	0.544	-.2197942	.3898548
dlnezt1	6.409309	5.770422	1.11	0.295	-6.644292	19.46291
hdp2	-.000062	.0001957	-0.32	0.759	-.0005047	.0003808
dlnez2	-.2685089	.2328301	-1.15	0.279	-.7952073	.2581895
hdpdlnez	-.006637	.0090453	-0.73	0.482	-.0270989	.0138248
_cons	-38.61436	37.39235	-1.03	0.329	-123.2017	45.97301

Zdroj: vlastní výpočty

Hypotéza:

$H_0: \lambda_1 = \lambda_2 = \dots = \lambda_5 = 0$ (heteroskedasticita se nevyskytuje)

$H_1: \lambda_1 = \lambda_2 = \dots = \lambda_5 \neq 0$ (heteroskedasticita se vyskytuje)

Testovací kritérium:

Chí-kvadrát test (df) = $CHINV(0,05; 5) = 11,07049769$

Df = počet koeficientů včetně kromě úrovně konstanty (5)

Kritické hodnoty:

$$\text{Chí-kvadrát}_{\text{krit}} = n \times R^2 = 15 \times 0,3149 = 7,0752$$

Závěr:

chí kvadrát test $>$ Chí-kvadrát_{krit} H_0 přijímáme-heteroskedasticita se nevyskytuje

Multikolinearita

Multikolinearita je statistická závislost mezi vysvětlujícími proměnnými ve vícenásobném regresním modelu. Mezi obvyklé příčiny multikolinearity patří zejména stejná trendová tendence ekonomických řad, neexperimentální charakter dat při průřezové analýze, nevhodné zavedení zpožděných vysvětlujících proměnných nebo neadekvátní použití umělých proměnných. Důsledkem přítomnosti multikolinearity v modelu mohou být zkreslené odhadnuté parametry, vysoké hodnoty rozptylu parametrů nebo velká citlivost parametrů na malé změny ve výběrových datech a specifikaci modelu (Hančlová, 2012).

Protože jsme do modelu přidali zpožděnou proměnou a máme nyní dvě vysvětlované proměnné, musíme ověřit, zda se v modelu nenachází multikolinearita.

Tab. 4.25 Korelační matice

	dlnez	hdbazt1	dlnezt1
dlnez	1.0000		
hdbazt1	-0.8158 0.0002	1.0000	
dlnezt1	0.7832 0.0006	-0.6383 0.0104	1.0000

Zdroj: vlastní výpočty

Vidíme že vztah mezi zpožděnou dlouhodobou nezaměstnaností (dlnezt1) a HDP (hdbazt1) dosahuje hodnoty $-0,6383$, což je přijatelná hodnota. Určitá multikolinearita bude prakticky vždy existovat, obecně se akceptují hodnoty pod hranicí 0,8 (v absolutní hodnotě), což v našem případě je splněno s dostatečnou rezervou. Jak silná se v modelu vyskytuje multikolinearita je možno zjistit přes VIF test.

VIF test

$VIF < 10$ – slabá závislost

$30 < VIF < 100$ – střední nebo silná závislost

$100 \leq VIF$ – silná závislost

Tab. 4.26 *Vif test*

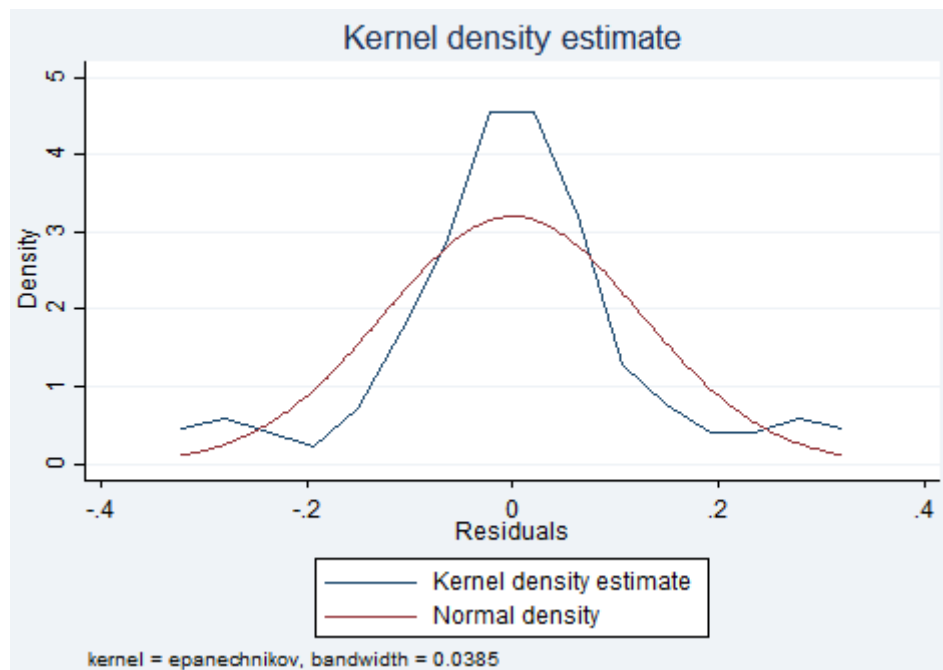
Variable	VIF	1/VIF
dlnezt1	1.69	0.592512
hdbazt1	1.69	0.592512
Mean VIF	1.69	

VIF test prokázal slabou závislost, a tak můžeme s modelem i nadále pokračovat.

Normalita reziduální složky

Dalším předpokladem vícenásobného regresního modelu je předpoklad, že náhodná složka má normální rozdělení a střední hodnota je rovna 0. Testování reziduí bude prostřednictvím grafické metody, protože pro další testy nemáme dostatečný počet dat.

Graf 4.35 *Graf Kernel density estimate*

V grafu vidíme, že rozložení se podobá rozleží normálnímu. Pro nedostatek dat se budeme muset spokojit s tímto grafickým testem i jeho výsledkem. V praxi je známo a užíváno tzv. pravidlo tří sigma, někdy i dvou nebo jednoho sigma. Výsledek náhodného pokusu s rozdělením $N(\mu, \sigma^2)$ leží v intervalech (Hindls, 2000):

$(\mu - \sigma, \mu + \sigma)$ s pravděpodobností 68,27 %,

$(\mu - 2\sigma, \mu + 2\sigma)$ s pravděpodobností 95,45 %,

$(\mu - 3\sigma, \mu + 3\sigma)$ s pravděpodobností 99,73 %.

Ramsey reset test – specifikace

Dalším krokem je specifikace modelu. Jedná se o významnou součást verifikace modelu. Chybami jsou: nezahrnutí potřebné proměnné do modelu, zahrnutí nepodstatné proměnné do modelu a špatná funkční forma. Testovat budeme pomocí Ramsey reset testu. Do regrese přidáme druhou a třetí mocninu (y^2 a y^3) odhadu veličiny $dlnez$.

Tab. 4.27 Regrese pro Ramsey reset test

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	15
Model	.783675735	4	.195918934	F(4, 10)	=	9.24
Residual	.212016556	10	.021201656	Prob > F	=	0.0022
				R-squared	=	0.7871
				Adj R-squared	=	0.7019
Total	.995692292	14	.071120878	Root MSE	=	.14561

dlnez	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
hdbazt1	.8867685	22.54563	0.04	0.969	-49.34803	51.12157
dlnezt1	-29.60698	748.9524	-0.04	0.969	-1698.377	1639.163
y2	6.980187	159.2315	0.04	0.966	-347.8098	361.7702
y3	-.2410926	5.065332	-0.05	0.963	-11.52736	11.04517
_cons	-274.5261	6509.175	-0.04	0.967	-14777.87	14228.82

Zdroj: vlastní výpočty

Hypotézy:

H0: Model je správně specifikován

H1: Model je chybně specifikován

Testovací kritérium:

$$F_{vyp} = \frac{\frac{R_N^2 - R_O^2}{df_1}}{\frac{1 - R_N^2}{df_2}} = 0,12682$$

Kritické hodnoty:

F_{krit} , FINV (α ; df_1 ; df_2) tzn. FINV (0,05; 2; 10) = 4.102821015

df_1 ...počet nově zařazených proměnných (2)

df_2 ...počet pozorování (15) – počet parametrů v novém modelu ($\beta_1, \beta_2 \dots$) = 5) = 15 - 5 = 10

Závěr:

$F_{vyp} < F_{krit}$. H_0 přijímáme, model je správně specifikován.

Ekonomická verifikace

Tab. 4.28 Regrese dlouhodobé nezaměstnanosti a HDP bazickým indexem

```
. regress dlnez hdbazt1 dlnezt1
```

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	15
Model	.778370902	2	.389185451	F(2, 12)	=	21.49
Residual	.217321389	12	.018110116	Prob > F	=	0.0001
Total	.995692292	14	.071120878	R-squared	=	0.7817
				Adj R-squared	=	0.7454
				Root MSE	=	.13457

dlnez	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
hdbazt1	-.0135173	.0044429	-3.04	0.010	-.0231977	-.0038369
dlnezt1	.4489336	.1775871	2.53	0.027	.0620045	.8358627
_cons	7.393834	2.247282	3.29	0.006	2.497427	12.29024

Podoba finálního modelu:

$$Dlnez_t = 7,3938 - 0,0135 \cdot hdpbazt1_{t-1} + 0,4489 \cdot dlnezt1_{t-1} + \hat{u}_t$$

Vypovídající schopnost tohoto modelu je 78,17 %. Model je statisticky významný dle F-testu (Prob > F = 0,0001). Jednotlivé konstanty jsou také statisticky významné při respektování hranice 5 % ($P > |t|$). Pokud HDP vyjádřený v bazickém indexu vzroste o

jedno procento (za jinak neměnných okolností) poklesne počet dlouhodobě nezaměstnaných o 1,4 %. Pokud zaznameníme v aktuálním roce vzrůst nezaměstnanosti o jedno procento (a za jinak neměnných okolností), můžeme očekávat v následujícím roce další vzrůst o 0,49 %. Jelikož v aktuální době HDP roste a dlouhodobá nezaměstnanost klesá, lze očekávat, že v následujícím roce opět poklesne počet dlouhodobě nezaměstnaných.

Došlo tedy k potvrzení hypotézy, že mezi HDP a dlouhodobou nezaměstnaností existuje nepřímá úměra.

5 Závěr

Dlouhodobá nezaměstnanost je problém, se kterým se Česká republika potýká dlouhodobě. Podíl dlouhodobě nezaměstnaných je vyšší než by se politickým autoritám, ekonomům nebo i laické veřejnosti líbil. Má celou řadu negativních důsledků, a to jak ekonomických, tak i sociálních. V diplomové práci se pracovalo především s daty popisující nové tisíciletí.

Česká republika čelila na začátku 90. let velké výzvě v podobě přechodu z centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní. To se samozřejmě odrazilo i na trhu práce, kde se začala výrazněji projevovat nezaměstnanost. Snižoval se podíl průmyslu na hospodářství a rozvíjel se sektor služeb.

Obecná míra nezaměstnanosti byla v roce 2017 nejnižší za celé sledované období a nezaměstnanost je v posledních letech rovnoměrně rozložena mezi muže a ženy. Co se týče dlouhodobé nezaměstnanosti a mezinárodního srovnání, tak je na tom Česká republika lépe než Slovensko nebo Řecko, ale hůře než Rakousko nebo Polsko.

Moravskoslezský kraj je známý svým zaměřením na industriální oblast, a tak je situace i z historického hlediska odlišná než ve zbytku republiky. Tvoří přibližně desetinu hrubého domácího produktu České republiky. Vysokou nezaměstnaností spolu s Moravskoslezským krajem také trpí kraj Ústecký a Karlovarský. V té dlouhodobé nezaměstnanosti jsou na tom Ústecký a Moravskoslezský kraj velmi podobně.

V Moravskoslezském kraji docházelo k výrazným změnám struktur trhu práce. O práci přišlo spousta horníků a kraj tak postihla strukturální nezaměstnanost, která se v čase měnila na dlouhodobou nezaměstnanost. V oblasti dlouhodobé nezaměstnanosti je Moravskoslezský kraj pestrý, na jedné straně je okres Karviná, která je na tom nejhůře a na straně druhé okres Frýdek-Místek, který nemá vážnější problémy s dlouhodobou nezaměstnaností. Aktuálně je nastaven pozitivní trend, kdy klesá poměr absolutní počet dlouhodobě nezaměstnaných, ale i poměr dlouhodobě nezaměstnaných. Ukázalo se, že okresy s nižší zaměstnaností v terciární sféře mají v průměru za celé sledované období více nezaměstnaných mužů než žen.

Podařila se prokázat závislost mezi vývojem hrubého domácího produktu v Moravskoslezském kraji a dlouhodobou nezaměstnaností.

Seznam použité literatury:

Odborná kniha

BROŽOVÁ, Dagmar, 2003. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 80-86429-16-4.

BROŽOVÁ, Dagmar, 2012. *Kapitoly z ekonomie trhů práce*. Praha: Oeconomica. ISBN 978-80-245-1880-0.

BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ, 2013. *Nezaměstnanost*. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4282-3.

CAHUC, Pierre, S. CARCILLO, a A. ZYLBERGER, 2014. *Labor economics*. 2nd edition, The MIT Press, Cambridge. ISBN 9780262027700.

HANČLOVÁ, Jana, 2012. *Ekonometrické modelování: klasické přístupy s aplikacemi*. Praha: Professional Publishing. ISBN 978-80-7431-088-1.

HINDLS, Richard, Stanislava HRONOVÁ a Ilja NOVÁK, 2000. *Metody statistické analýzy pro ekonomy*. 2. přeprac. vyd. Praha: Management Press, 2000. ISBN 80-7261-013-9.

HOLMAN, Robert, 2000. *Transformace české ekonomiky v komparaci s dalšími zeměmi střední Evropy*. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, ISBN 80-902795-6-2.

HOLMAN, Robert, 2002. *Ekonomie*. 3. aktualiz. vyd. V Praze: C.H. Beck. ISBN 80-7179-681-6.

JUREČKA, Václav, 2010. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3258-9.

KLAUS, Václav, Ivan KOČÁRNÍK a Karel DYBA, LOUŽEK, Marek, ed, 2000. *Tři roky od měnové krize: sborník textů*. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku. ISBN 80-902795-3-8

KOTÝNKOVÁ, Magdalena, 2006. *Trh práce na přelomu tisíciletí*. Praha: Oeconomica. ISBN 80-245-1149-5.

MAREŠ, Petr, 1998. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 80-901424-9-4.

SIROVÁTKA, Tomáš, Markéta HORÁKOVÁ a Pavel HORÁK, 2014. *Česká politika zaměstnanosti v době krize a po krizi*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-7149-0.

SPĚVÁČEK, Vojtěch 2002. *Transformace české ekonomiky: politické, ekonomické a sociální aspekty*. Praha: Linde. ISBN 80-86131-32-7.

ŠIMEK, Milan, 2012. *Podpora zaměstnatelnosti znevýhodněných skupin obyvatel v České republice: nové přístupy a jejich efekty*. 1. vyd. Brno: Institut vzdělávání Sokrates. ISBN 978-80-86572-66-6.

WINKLER, Jiří a Mirka WILDMANNOVÁ, 1998. *Evropské pracovní trhy a průmyslové vztahy*. 1. vydání. Brno: PC DIR. ISBN 80-7226-195-9

Elektronické dokumenty a ostatní

ČSÚ [Český statistický úřad], 2017. *Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS – Metodika* [online]. Praha: ČSÚ 14. 12. 2017 [cit. 14.12. 2016]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/zam_vsps>.

ČSÚ [Český statistický úřad], 2018. *HDP výrobní metoda* [online]. Praha: ČSÚ 7. 2. 2018 [cit. 7. 2. 2016]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.makroek_prod>.

ČSÚ [Český statistický úřad], 2018a. *Obecná míra nezaměstnanosti v regionech soudržnosti a krajích - roční průměr* [online]. Praha: ČSÚ 14. 2. 2018 [cit. 14. 2. 2018]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM06&z=T&f=TABULKA&katalog=30853&str=v95&c=v3~8__RP2016>.

ČSÚ [Český statistický úřad], 2018b. *Struktura uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce - podle vzdělání, věku a délky nezaměstnanosti* [online]. Praha: ČSÚ 14. 2. 2018 [cit. 14.2. 2018]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM10&z=T&f=TABULKA&katalog=30853&str=v172&c=v3~3__RP2017&v=v166__null__null__null>.

ČSÚ [Český statistický úřad], 2018c. *Podíl nezaměstnaných osob, pracovní místa v evidenci úřadu práce* [online]. Praha: ČSÚ 18. 2. 2018 [cit. 18.2. 2018]. Dostupné z:<
https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM09&z=T&f=TABULKA&katalog=30853&str=v170&c=v3~3__RP2017#w=>.

ČSÚ [Český statistický úřad], 2018d. *Počet zaměstnanců a průměrné hrubé měsíční mzdy* [online]. Praha: ČSÚ 18. 2. 2018 [cit. 18.2. 2018]. Dostupné z:<
https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=MZD01-A&z=T&f=TABULKA&skupId=855&katalog=30852&pvo=MZD01-A&evo=v208_!_MZD-LEG4_1&c=v475~8__RP2017>.

FLEK, Vladislav et al, 2010. *Vybrané problémy a vyhlídky českého trhu práce* [online]. Praha: Česká bankovní asociace [cit. 1. 3. 2018]. Dostupné z:
<https://www.czechba.cz/sites/default/files/dokumentyclanku/analyza-vybrane-problemy-vyhlidky-ceskeho-trhuprace/down19553.pdf>.

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ, 2018. *Moravskoslezský kraj* [online] Ostrava [cit. 2. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.msk.cz/cz/verejnost/moravskoslezsky-kraj-41613/>.

OECD, 2018, *Long-term unemployment rate (indicator)*. [online]. [cit. 11. 3. 2018]. Dostupné z: < <https://data.oecd.org/unemp/long-term-unemployment-rate.htm>>.

PRAŽKÝ HRAD, 2018. *O české republice* [online]. Praha: Pražský hrad [cit. 6. 2. 2018]. Dostupné z: < <https://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/o-ceske-republice/>>.

ÚP [Úřad práce České republiky], 2016, *Zpráva o situaci na trhu práce v okrese Opava za rok 2015* [online]. Ostrava: ÚP ČR – krajská pobočka v Ostravě 28.10.2016. Dostupné z:< https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk/kop/opava/analyzy/zprava_2015.pdf>

ÚP [Úřad práce České republiky], 2017, *Zpráva o situaci na trhu práce v Moravskoslezském kraji, o realizaci APZ v roce 2016 a strategie APZ pro rok 2017* [online]. Ostrava: ÚP ČR – krajská pobočka v Ostravě 14.2.2017. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk/analyzy/2016.pdf>.

ÚP [Úřad práce České republiky], 2017b, *Situace na trhu práce v okrese Frýdek-Místek v roce 2016* [online]. Frýdek-Místek: Oddělení trhu práce Frýdek-Místek 22.2.2017. Dostupné z:< <https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk/kop/frydek-mistek/analyzy/2016rok.pdf>>

ÚP [Úřad práce České republiky], 2017c, *ANALÝZA stavu a vývoje trhu práce v okrese Ostrava v roce 2016 a předpokládaný vývoj v roce 2017* [online]. Ostrava: ÚP ČR – krajská pobočka v Ostravě 31.3.2017. Dostupné z :

< <https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk/kop/ostava/analyzy/2016.pdf>>

ÚP [Úřad práce České republiky], 2018, *ANALÝZA stavu a vývoje trhu práce v okrese Bruntál v roce 2017 a předpokládaný vývoj v 1. pololetí 2018* [online]. Ostrava: ÚP ČR – krajská pobočka v Ostravě 28.3.2017. Dostupné z:

<https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk/kop/bruntal/analyzy/analyza_stavu_a_vyvoje_trhu_prace_v_okrese_bruntal_v_roce_2017.pdf>

ÚP [Úřad práce České republiky], 2018b, *Měsíční statistika struktury uchazečů a volných pracovních míst* [online]. [cit. 19.3. 2018]. Dostupné z:

<https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk/kop/bruntal/analyzy/analyza_stavu_a_vyvoje_trhu_prace_v_okrese_bruntal_v_roce_2017.pdf>

ÚP [Úřad práce České republiky], 2018c, *Zpráva o situaci na trhu práce v Karvinském regionu v roce 2017* [online]. Ostrava: ÚP ČR – krajská pobočka v Ostravě 29.3.2018. Dostupné z: <https://portal.psv.cz/upcr/kp/msk/kop/karvina/analyzy/kaokres_1217.pdf>

ÚP [Úřad práce České republiky], 2018d, *Zpráva o situaci na trhu práce* [online]. Ostrava: ÚP ČR – krajská pobočka v Ostravě 27.2.2018. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk/kop/novy_jicin/analyzy/zprava_o_situaci_na_trhu_prace_k_31_12_2016.pdf>

Seznam zkratek

ČSÚ – Český statistický úřad

HDP – hrubý domácí produkt

ÚP – úřad práce

UOZ – uchazečů o zaměstnání

VPM – volná pracovní místa

OECD – organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OSVČ – osoba samostatně výdělečně činná

MSK – Moravskoslezský kraj

SOU – střední odborné učiliště

OU – odborné učiliště

OŠ – odborná škola

NH – národní hospodářství

D–W – Durbin-Watson test

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová (bakalářská) práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 26. 4. 2018

Bc. Ivo Pisarský

